

bersprechen werde. Deswegen ist uns diese Tugend, wenn wir sie gleich selbst nicht besitzen, doch andern so werth, und so willkommen, denn unsere Ehre ist gewiß bey dem Bescheidenen sicher, und die Ehre schätzen wir über alles. Wir hassen den, der Schuld daran ist, daß auf diese auch nur ein Fleck geworfen wird, und um desto mehr lieben wir den, der nichts sagt und thut, was unsern Ehrgeiz kränken könne, das heißt wir lieben den Bescheidenen. Dieser läßt uns rein aussprechen, ehe er uns ins Wort fällt. Ist er unserer Meinung, so gestehet ers gern, ist ers nicht: so sagt er nicht geradezu: das ist nicht wahr, das ist falsch; sondern er sagt: Aber könnte dies auch nicht so seyn? Mir ist es immer so vorgekommen; das und das liesse sich vielleicht noch dabey erinnern u. d. gl. Diesem bescheidenen Zweifel giebt man oft Beyfall, denn er hat nichts Empörendes für unsere Eigenliebe, er überführet uns nicht eines Irrthums, welches sehr wenige Menschen leiden können, sondern er läßt uns schliessen, daß er selbst noch ungewiß sey, und von uns noch weiter belehret werden wolle. Dieß kizelt den Ehrgeiz und Eigenliebe, und erweckt in uns Hochachtung und Zueignung zu dem, der uns eine Beschämung ersparte, uns nicht dem Gelächter bloßstellte, uns die Ehre ließ, selbst unsern Satz zu berichtigen, besser auszudrücken. Wir treten oft auf die Seite dessen, der uns so bescheiden

*Beifall at Paffon
Wouing i Reval.*

Den

Christeliga Lärans

Katechismus.

Neval.

Tryckt på Bokhandlaren P. G. Hornwassers Bekostnad.

I Gressellska Tryckeriet.

1805.

1805
1806

Mit Genehmigung der Kaiserl. Universitätscensur
zu Dorpat.

Doctor Martin Luthers
Lilla Katechismus.

1. Hvad är Katechismus?

Ett kort begrep om Guds och hans viljas kunskap, utur den heliga Skrift.

2. Hvem har författat denne Katechismus?

Doctor Martin Luther, när han med den då för tiden förderfwade christliga kyrkans förbättring war sysselsatt.

3. Utaf huru många hufwudstycken består Doctor Martin Luthers Katechismus?

Utaf fem, nämligen om de tio buden, den christeliga trons tre artiklar, Herrans bön eller Fader vår, den heliga döpsens och den heliga nattwardens Sakrament.

4. Hvad

4. Hwad äro de tio buden?

Tio lagar, hwilka uppå berget Sinai bleswo gifne utaf Moses åt Judiska folket, när det kom utur Egypten. De innehålla plikter, som äro nödiga och nyttiga för alla folkslag.

I. De Tio Buden.

Det första Budet.

Jag är Herren, din Gud; Du skall inga andra Gudar hafwa för mig.

Hwad är det?

Vi skole öfwer all ting frukta och älska Gud och förtrosta på honom.

Det andra Budet.

Du skall icke misbruka Herrens, din Guds namn; ty Herren skall icke låta honom blifwa ostraffad, som hans namn misbrukar.

Hwad är det?

Vi skole frukta och älska, Gud så att wi icke banne eller swärje wid hans namn icke bruke trolldom, luge eller bedrage,
utan

utan skalle och tillbedje det i all nöd,
tacke och lofwe.

Det tredje Budet.

Tänk på helgedagen, att du helgar
honom.

Swad är det?

Wi skole frukta och älska Gud, så att
wi icke förakte predikan och hans ord, utan
hålle det heligt, gärna höre det och läre
derutaf.

Det fjerde Budet.

Du skall hedra din fader och din moder,
på det dig må wäl gå och du må län-
ge lefwa på jorden.

Swad är det?

Wi skole frukta och älska Gud, så att
wi icke förakte eller förtörne wåre föräldrar
och herrar, utan hafwe wördnad för dem,
tjene och lyde dem, älske, och hafwe dem
för Ögonen.

Det femte Budet.

Du skall icke dråpa.

Swad är det?

Wi skole frukta och älska Gud, så att
wi

vi icke göre vår nästa någon skada till hans lif, eller på annat sätt förolämpe honom, utan hjelpe honom i alla faror och timmeliga förlägenheter.

Det sjette Budet.

Du skall icke göra hor. (bryta äktenskapet.)

Swad är det?

Vi skole frukta och älska Gud, så att vi före ett knytt och sedigt lefwerne med ord och gärningar, och att hwar en älskar och hogaktar sin äkta maka.

Det fjunde Budet.

Du skall icke stjåla.

Swad är det?

Vi skole frukta och älska Gud, så att vi icke borttage vår nästas penningar och egendom, eller med falska waror och genom en bedrägelig handel tillwålle oss besittningen derutaf, utan winlägge oss derom, att hans gods och näring må warda förordad och beskyddad.

Det åttonde Budet.

Du skall icke bära falskt wittnesbörd emot din nästa.

Swad

Hwad är det?

Vi skole frukta och älska Gud, så att wi icke falskeligen ljuge på vår nästa, förråde och baktale honom, eller utspride något wanhederligt rykte om honom, utan skole urskulda honom, tänka och tala wäl om honom och utläggga all ting till det bästa.

Det nionde Budet.

Du skall icke begära din nästas hus.

Hwad är det?

Vi skole frukta och älska Gud, så att wi icke med list trakte efter vår nästas ärfsda Egendom eller hus, eller tillägne oss detsamma under hwad sken af rättwisa som hålst; utan wi skole wara beredwillige, att bibehålla honom wid besittningen deraf.

Det tionde Budet.

Du skall icke begära din nästas hustru, eller hans tjenare, eller hans tje-
narinna, eller hans oxe eller hans åsne
eller hwad som hålst honom tillhörer.

Hwad är det?

Vi skole frukta och älska Gud, så att wi icke förlede eller tubbe ifrån vår nästa
hans

hans hustru eller tjenstefolk, utan håldre upmuntre dem att blifwa qwar och redeligt uppfylla sina plikter.

Swad säger nu Gud om alla dessa Buden?

Han säger sålunda: Jag, Herren din Gud, är en stark hämnare, som straffar fädernes misgärning på barnen intill tredje och fjerde led, dem som mig hata; men gör barmhertighet på många tusende, som älska mig och hålla mina bud.

Swad är det?

Gud hotar at straffa alla dem, som öfvertråda dessa bud. Derföre skole wi frukta för hans wrede och icke bryta emot hans bud. Men han lofwar sind nåd och alt godt åt alla dem, som dessa buden hålla. Derföre skolle wi älska honom, förtrösta på honom och gerna göra efter hans bud.

II. Den christeliga Trons bekännelse i tre artiklar.

Swad äro den christeliga trons tre artiklar?

Tre delar eller stycken utaf den christeliga
liga

liga läran, eller christeliga Tros och bekännelsen.

Hwad är det att tro på Gud?

Det är att rätteligen erkänna Gud och förwänta sin lycksalighet af honom.

Den förste artikeln.

Om Skapelsen.

Jag tror på Gud Fader, himmelens och jordens allsmågtige Skapare.

Hwad är det?

Jag tror att Gud hafwer skapat mig och alla Kreatur gifwit mig kropp och själ, ögon, öron och alla lemmar, förnuft och alla sinnen, och ännu widmagthåller det; desutom försörjer mig rikeligen och dageligen med kläder och uppehälle, hus och hem, hustru och barn, åker, boskap och bohag, och allt hwad jag behöfwer till timmelig näring, samt beskyddar och bewarar mig för skada, farlighet och allt ondt; och det allt af sin blotta nåd och faderliga godhet och barmhertighet, utan någon min förtjenst eller wärdighet, för hwilket allt jag är pliktig, att tacka och lofwa honom, wara honom lydig och tjena honom: det är wiserligen sant.

Den

Den andre artikeln.

Om Återlöfningen.

Och vå Jesum Christum, hans ende son, vår Herre, hwilken afslad är af den helge ande, född af Jungfru Maria, pint under Pontius Pilatus, försfast, dödd och begrafwen, nederstigen till helgwetet; vå tredje dagen upståndent igen ifrån de döda, upstigen till himmelnen, sitter vå Guds, den allsmågtige Fadrens högra hand, dådan han igen skall komma, till att dömma lefwande och döda.

Swad är det?

Jag tror att Jesus Christus sann Gud, född af Fadren i ewighet, och jämnuål sann människa född af Jungfru Maria, är min Herre, hwilken mig förtappada och fördömda människa, hafwer förlofat, förwärfwat och återlöst ifrån alla synder, ifrån döden och djefwulens wäld, icke med guld eller silfwer, utan med sitt heliga och dyra blod, och med sitt ofskuldiga lidande och dödd; på det jag honom tillhörig, måtte blifwa och lefwa under honom i hans rike och tjena honom i ewig rättfärdighet, ofskuld och salighet; likasom han self upstod ifrån döden,

döden, och lefwer och regerar i ewighet; det är wißerligen sant.

Den tredje artikeln.

Om helgelsen.

Jag tror på den helige ande, en helig allmännelig kyrka, de heligas samfund, syndernas förlåtelse, kroppens upståndelse och ett ewinnerligt lif. Amen.

Hwad är det?

Jag tror, att jag icke af mitt eget förnuft eller kraft, kan tro eller komma till min Herre Jesum Christum; utan den helige ande hafwer kallat mig genom Ewangeli-um, uplyst mig med sina gåfwor, helgat och behållit mig i den rätta tron; såsom han kallar försam- lar, uplyser och helgar hela Christenheten på jorden, och bibehåller henne i Christo Jesu, i den enda sanna tron. Uti hwilken Christenhet han dageligen förlåter mig och alla trogna alla synder, och skall upwäcka mig och alla döda på den ytterste dagen, och gifwa mig, samt alla, som tro på Christum ett ewigt lif. Det är wißerligen sant.

III. F a d e r W ä r.

Utaf huru många delar består Fader Wär?

Utaf ingången, de sju bönerne och beslutet.

Ingången.

Fader wår, som äst i himmelen.

Swad är det?

Gud will härmed upmuntra oss, att wi skole tro, att han är wår rätte Fader, och wi hans rätte barn; på det wi trösteligen och med all tillförsikt skole bedja honom, såsom gode barn sin älskelige Fader.

Den Första bönen.

Helgadt warde ditt namn.

Swad är det?

Guds namn är wål i och för sig sjelft heligt; men wi bedje i denna bön, att det ock hos oss må heligt warda.

Huru sker det?

Då Guds ord rent och tydeligt läres, och wi gudfruktigt leswe derefter, såsom Guds barn; det gif oss, käre himmelske Fader! Men hwilken som annorlunda lärer och

och lefwer, än Guds ord lärer, den samme ohelgar Guds namn ibland oss; för hwilket du wille bewara oss, Färe himmelske Fader!

Den andra bönen.

Tillkomme ditt rike.

Swad är det?

Guds rike kommer wäl af sig sjelft, förutan vår bön; men wi bedje i denna bön, att det ock må komma till oss.

Huru sker det?

När den himmelske Fadren gifwer oss sin helige ande, att wi genom dess nåd sätte tro til hans heliga ord, och føre ett heligt lefwerne, här tinneligen och der ewinnerligen.

Den tredje bönen.

Ske din wilje, såsom i himmelen, så ock på jorden.

Swad är det?

Guds gode och nådige wilje sker jämne wäl förutan vår bön; men wi bedje i denna bön, att den ock må ske hos oss.

Huru

Huru sker det?

Då Gud förhindrar vår köttliga vilja och gör om intet alla onda råd, djefwulens och werldens anslag, som lägga oss hinder i wägen att helga Guds namn och att hans rike må komma till oss; utan styrker och behåller oss oryggeligen i sitt ord och i tron intill lifwets slut. Det är hans nådige och gode wilje.

Den fjerde bönen.

Wårt dageliga bröd gif oss i dag.

Hwad är det?

Utän vår bön gifwer Gud dageligt bröd åt alla, jammwål elaka människor; men wi bedje i denna bön derom; att wi måtte erkänna denna wälgärningen och emottaga med tacksägelse vårt dageliga bröd.

Hwad förstås med dageligt bröd?

Allt hwad som hörer till lifwets uppehälle och nödtorft; såsom mat och dricka, kläder, hus och hem, åker, boskap och bohag, gods och penningar, dygdig hustru, dygdiga barn, bestedtligt tjenstefolk, god och redelig öfwerhet, god regering, fruktbar wäderlecc, fred, hellsa, anständighet, heder, gode wänner, upriktige grannar och dyligt.

Den

Den femte bönen.

Och förlåt oss våra skulder, såsom
ock wi förlåte dem oss skyldige äro.

Swad är det?

Wi bedje i denna bön, att den himmelske Fadren icke måtte granska våra synder och förwågra oss vår bön för deras skuld; emedan wi icke äre värde det, hwarom wi bedje och hafwe sådant icke förtjent; utan att han wille gifwa oss altsammans utaf sin godhet och nåd; ty wi synde dageligen på mångfaldigt sätt och förtjene intet annat än straff; så wilje wi ock deremot förlåta utaf hjertat, och gerna göra dem godt, som bryta emot oss.

Den sjette bönen.

Och inled oss icke i frestelse.

Swad är det?

Gud frestar wäl ingen; men dock bedje wi i denna bön, att Gud wille beskydda och bewara oss, på det att djefwulen, werlden och vårt eget fött icke måtte förleda oss ifrån den sanna tron och störta oss i wantro, förtwiflan och andra swåra syndes och laster, samt om wi dermed skulle
för-

försökte warda, at wi dock på sidstone måtte behålla segren.

Den sjunde bönen.

Utan fräls öf ifrån ondo.

Swad är det?

Wi bedje i denna bön, såsom uti ett kort berepp, att vår himmelske Fader wille frälsa öf ifrån alt ondt, både till kropp och själ, gods, heder och ära, och på sidstone, när dödsstunden kommer, gifwa öf en salig hälsansfärd och af sin nådefulla godhet taga öf af denne sorgedal till sig i himmelen.

Beslutet.

Ty riket är ditt, och magten och här-
ligheten i ewighet. Amen.

Swad är Amen?

Amen betyder det samma, som wißerli-
gen; att jag nämligen må wara wiß derup-
på; att dessa böner äro den himmelske Fa-
dren behageliga och hörda af honom; ty
han har sjelf befallt öf, bedja på detta sätt
och utlofwat att han will höra öf.
Amen, Amen, det är: sannerligen, wißer-
ligen, skall det ske altså.

IV. Den

IV. Den heliga Döpfelsens Sakrament.

Till det första.

Hwad är döpfelsen?

Döpfelsen är icke allenast blott watten; utan är et i Guds bud innesfattadt och med Guds ord forbundet watten.

Hwilket är det samma Guds ord?

Vår Herre Jesus Kristus säger i Matthai sidsta kapitel: Mig är all magt gifwen i himmelen och på jorden. Går fordenstull ut, gorer alt folk till mina lärjungar och döper dem i Fadrens, Sonens och den helige Andes namn!

Till det andra.

Hwattill nyttar och tjénar döpfelsen?

Döpfelsen werkar syndernas förlåtelse, frälser ifrån döden och djefwulen och gifwer den ewiga saligheten åt alla dem, som tro det, hwad Guds ord och löften innehålla.

Hwilka äro de Guds ord och löften?

Vår Herre Kristus säger i Marci sidsta kapitel; den som tror och blifwer döpt,
B
han

han skall warda salig; men den som icke tror, han skall blifwa fördömd.

Till det tredje.

Huru kan watten åstadkomma sådana store ting?

Wattnet gör det wäl icke, utan Guds ord, som är i och med wattnet, och tron, som förlåter sig på Guds ord; ty wattnet är utan Guds ord et blott watten och ingen döpselse; men förbundet med Guds ord, är det en döpselse, et nåderikt lifsens watten, och ett bad till en ny födelse i den helige ande, såsom den helige Paulus säger till Titus i det tredje kapitlet:

Åf sin barmhertighet frålste Gud oss genom nya födelsens bad och den helige andes förnyelse, den han rikeligen öfwer oss utgjurit hafwer genom Jesum Christum vår Frälsare, på det wi, rättfärdigade genom hans nåd, måge redan i hoppet wara arfwingar till ewinnerligt lif.

Till det fjerde.

Swad betyder en sådan döpselse i watten?

Det betyder att den gamle Aldam, * som

* Den syndiga djelfsen.

† oß är, skall genom dagelig ånger och bätt-
ring likasom fördränkas och dodas med alla
synder och elaka begärelser, och åter dageli-
gen uppstå en ny människa, * som ewinner-
ligen lefwer för Gud i rättfärdighet och
renhet.

Swarest står det skrifwit?

Den helige Paulus säger till de Romare
i siette kapitlet:

Wi äre altså genom den döpfelse, wi
undfärt till delaktighet i hans död, af-
wen begrafne med honom, att såsom
Christus genom Fadrens härliga magt
är från de döda upväckt, wi ock med
honont skole wandra i ett nytt lef-
werne.

V. Altarets eller den heliga Nattwardens Sakrament.

Swad är Altarets Sakrament?

Det är wår Herres Jesu Christi sanna
lekamen och blod under bröd och win, af

* En människa med förbättradt sinnelag.

Christo sielf stiftadt och insatt för oss Christone, till att äta och dricka.

Swär står det skrifwet?

Så skrifu de helige Ewangelisterne Mathäus, Marcus, Lucas och den helige Aposteln Paulus:

Vår Herre Jesus Christus, i den natten då han förrådder wardt, tog han brödet, tackade, bröt det och gaf sine lärjungar och sade: Tager och äter: detta är min lekamen, som för eder utgifwen warder; detta görer till min åminnelse.

Sammalunda tog han ock kalken efter nattwarden, tackade, gaf dem och sade: Tager och dricker häraf alle; denne kalken är det nya Testamentet * i min blod, som för eder och många utgjuten warder till syndernas förlåtelse: detta görer, så ofta i dricken, till min åminnelse.

Swär nyta hafwer sådant åtande och drickande med sig?

Det gifwa oss desse orden till kånna: För eder utgifwen och utgjuten

* Det nya förbundet, eller den nya Religion.

till syndernas förlåtelse: nämligen att syndernas förlåtelse, lif och salighet gifwes åt oss genom dessa ord i Sakramentet. Ty hwarest syndernas förlåtelse är, där är ock lif och salighet.

Huru kan lekamligt åtande och drickande, åstadkomma sådane store ting?

Åtandet och drickandet gör det wäl icke, utan de ord som här stå: För eder utgifwen och utgjuten till syndernas förlåtelse; dessa ord, tillika med det lekamliga åtande och drickande, äro såsom hufwudstycken i detta Sakrament att betrakta, och den som tror dessa orden, han hafwer ock det, hwad de efter lydelsen innehålla, nemligen: syndernas förlåtelse.

Hwilken annammar detta Sakramentet wärdeligen?

Att med fastande och eljest på kroppens wagnar bereda sig härtill, är wäl en god utwärtens sed; men den är rätt wärdig och wäl beredd, som tror dessa orden: För eder utgifwen och utgjuten till syndernas förlåtelse. Men den som dessa orden icke tror, utan drager dem i twif-

twifwelsmål, han är owärdig och oberedd;
ty detta ordet: För eder, fordrar för
all ting ett troget hjerta.

Förberedande Frågor.

Om Människan.

1. Huru kalle wi oss, när wi göra stillnad
imellan oss och djuren?

Människor.

2. Hwarföre kalle wi oss Människor?

Emedan wi hafwe en Kropp och en för-
nuftig själ.

3. Hwad är Kroppen?

Den synliga delen af människan.

Anmärkning: Igenom des bildning och de-
larnes slappnad, lemmarnes stickelighet och språ-
ket, har människans kropp ett stort företräde för
djurens.

Så länge kropp och själ äro förenade
och verka gemensamt, lefwer människan;
men så snart själen skiljer sig ifrån kroppen,
och deras inbördes verkningar uphöra, så
dör

dör hon. Sjålen är odödelig; men kroppen öfvergår i förrutnelse och warder till stoft.

Pred. 12, 7. Stoftet kommer åter till jorden igen, såsom det varit hafwer, och anden till Gud igen, som honom gifwit.

Matth. 10, 28. Rådens icke för dem, som dråpa kroppen, men kunna icke dråpa själen.

4. Hwarutaf wete wi, att wi hafwe en förnuftig själ?

Däraf, att wi erkänne tingen, och döme om det, som är rätt och godt.

Anmärkning: Sjålen har många nyttiga förmögenheter, såsom: Fattningsgåfwan genont Sinnena, förstånd, förnuft eller gåfwan att estertänka och draga slutföljder, samt wilja och minne. Dessa krafter böra öfwas till det som är godt; ty dertill har Gud gifwit oss dem.

Deremot falla djuren på tingen tanklöst och utan estertänka.

5. Hafwa menniskorne sjelfwe gifwit sig dessa förmögenheter?

Nej! Sådant kan ingen gifwa sig sjelf.

6. Hwem böra menniskorne derföre för all ting söka att erkänna?

Den, af hwilken alt detta härrör, och af hwilken de ock altsammans undfå.

Inledning

Om

Guds k annedom i gemen och om den heliga Skrift.

1. När wi betrakte himmelen och jorden och alt hwad om oss är, s br nl tes wi då icke att tänka, att någon  r, som har gjort alt detta?

Ja; man nödgas tänka, att någon  r, som har gjort det altsammans.

Upl sning: Ty ingen ting uppkommer af sig sjelft. Dessa ting måste altså vara gjorde af någon, som sjelf icke äger sitt ursprung af någon annan.

2. Huru kalle wi den samme, som har gjort himmel, jord och alt, hwad deruti  r?

Gud.

Upl sning: Betraktom solens, m nans och stjernornas storlek, och huru starkt och widt de lysa. De uptr da altid på sin wi a tid. De tillskynda jorden, des w yter och djur en mångfaldig nytta. D rill hafwa de, som liflosa ting, icke sjelfwe kunnat inw tta sig. Etta nyttig för oss är luften, m lnen, w dren, regnet och  skan.

Huru

Huru mångfaldige äro icke wårterne och djuren! och huru förundranswårdt äro de alle efter sin art och till sine affikter invåttade! Jorden framskaffar åt menniskan och djuren så mångahanda näringsmedel. Ja, betraktom oss sjelfwe, huru hwar och en del af wår kropp, såsom ögon, öron, tungan och alla lemmar till wår nytta äro ordnade. Detta bewisar noggsamt, att det måtte vara en wis skapare, som har alt öfwerlagt och till wårt bästa invåttat. Swart och ett hus, som är wäl inredt, är bygd af en förständig byggmästare. Det måste således vara en wis och mågtig Herre som har skapat werlden. Menniskohänder kunna wäl något göra, när de hafwa, hwad dertill hörer; men de kunna ingen ting, icke ett sandkorn göra af Intet.

Es. 40, 26. Lyfter edra ögon up till höjden och ser: ho hafwer skapat alt detta?

1. Mos. 8, 22. Ps. 14, 1. De dårar tänka i sitt hjerta: det är ingen Gud till.

3. Är det wäl ock nödigt, att lära känna Gud?

Ja wi böre känna honom, som tilldelar oss så mycket godt, på det wi ock måtte wetta, huru wi, för att winna hans behag, skole bewisa oss emot honom.

Mat. 1, 6. Är jag nu Fader hwar är min herder? Är jag Herre, hwar är den fruktan, som man för mig hafwa bör?

Joh. 17, 3. Men detta är ett ewigt lif, att känna dig allena, sannan Gud, och den du sändt hafwer, Jesum Christum.

4. Böra wäl barn tidigt lära sig att känna Gud?

Ja; barn böra ifrån ungdomen känna Gud; ty de njuta godt af Gud, alt ifrån födelsen.

Pred. 12, 1. Tänk på din skapare i din ungdom; för än de trumpne dagar komma, och de år nalkas, om hwilka du warder sägande: de göra mig intet mer nöje.

Användning: Det är wäl billigt, att barn bittida lära känna sin högste Fader, att de wänjas till kärlek och högakning för honom, samt tillhållas, att efterlefwa hans bud. Derigenom waka de bättre öfwer sin oskuld och göra större framsteg i Gudsfruktan och dygd.

5. Huru kallar man kunskapen om Gud, hans wilja och dyrkan?

Religion.

6. Huru bör denna Guds och hans wiljas kunskap wara beskaffad.

Riktig och fullständig.

Användning: Wi hafwe altså att tacka Gud
der:

derföre, att wi i sådane länder födde äro och lefwe, hwarest wi kunne erhålla en riktig och fullständig kunskap om Gud. Barn! lärer derföre, hwad Gud för edert wäl har gjort och hwad I, för att behaga honom, bören iakttaga. Denna kunskap bör öfwer alt upmana eder till goda seder, ord och handlingar.

Joh. 13, 17. Om I detta weten, ären I salige, om I det gören.

7. Hwarigenom kunne wi erhålla denna kunskap?

Så wäl genom en förnuftig estertänka, som igenom Bibelns bruk. Det förra kallas den naturliga, och det sednare den uppenbarade Religion.

8. Äro ock bägge dessa sätt att känna Gud egenteligen enahanda?

Ja; ty bägge hafwa sitt ursprung ifrån Gud. Dock ersätter den uppenbarade Religion bristerne i den naturliga förnuftreligion, och besfrämjar en renare kunskap och utöfning.

9. Hwarest finne wi en sådan uppenbarelse eller underwisning om Gud?

I den boken, som kallas den heliga Skrift, eller bibeln. Denna bok innehåller:
hifo-

historier, bud, psalmer, tal och sedeläror, hwilka Gud har låtit tid eftir annan genom fromme Män upskrifwa.

10. Huru indelas den heliga Skrift?

I det gamla och nya Testamentet.

11. Hwad innehåller gamla Testamentet?

Det innehåller sådane böcker af den heliga Skrift, som bleswo skrifne för Jesu Christi födelse.

Anmärkning: Det innehåller historiska: läros och prophetiska: böcker. Historiska böckerne äro: de fem Mosis böcker, Josua bok, Domare boken, Ruth, de twänne Samuels böcker, bägge konunga böckerne, bägge Chroniko böckerne, Esra, Nehemia och Esthers bok. Dessa böcker förtälja den första werldens händelser alt ifån slapelsen, och sedan det Judiska folkets öden.

Läroböcker äro: Hjohs bok, Psalmerne, Salomos sedespråk, Predikaren och höga Wisan. De prophetiska böcker indelas i de större och mindre. De större äro: Esaias, Jeremias, Jeremia klagowisor, Hesekiel och Daniel. De mindre äro: Hosea, Joel, Amos, Obadja, Jor nas, Micha, Nahum, Habbakuk, Zephania, Haggai, Zacharia och Maleachi.

Det gamla Testamentets lära kallas ock lagen eller den Judiska Religion.

12. Hwad

12. Hvad innehåller nya Testamentet?

Det innehåller de böcker utaf den heliga skrift, som efter Jesu Christi födelse äro skrifne.

De handla i synnerhet om Jesu lefverne och lära, som ock kallas Ewangelium, eller den christeliga Religion.

Anmärkning: Nya Testamentet består af historiska och läroböcker. Historiska böckerne äro: Matthäus, Markus, Lukas och Johannes Ewangelium, samt Apostlagärningarne.

Läroböckerne bestå af de bref, som Apostlarna hafwa skrifwit till de då för tiden inrättade församlingar, samt särskildta personer; såsom Pauli bref till de Romare, de twänne bref till de Korinther, till de Galather, Epheser, Philipper, Kolosser, deså bägge bref till de Thesaloniker och lika många till Timotheus, brefsret till Titus, till Philemon, till de Hebräer, twänne bref af Petrus, tre af Johannes, ett af Jacobus och Judas.

Härtill kommer ännu Johannes uppenbarelse.

13. Hvem war således Jesus Kristus?

Han war Guds son, och efter bibeln's wittnesbord Gud ock menniska. * Han förräts

* Rom. 9, 5. De der ock hafwa sin härkomst från de Jäder, af hwika Kristus efter mandomen är född, hwilken är Gud öfwer all ting, lofwad ewinnerliga, Amen.

tade stora gärningar i Judiska landet, hvar-
rest han för aderton hundra år sedan lefde,
och lärde, huru och på hwad sätt, menniskorne
kunde winna Guds wälbehag och ynnest. Han
ådrog sig wäl derigenom ett swårt lidande;
ty han blef korsfäst; men han uppstod ifrån
döden och upfor till himmelet.

14. Hwarutaf wete wi att bibliska böckerne
innehålla en sann underwisning om Gud?

Emedan wi igenom dessa böcker erhålle
den bästa kunskap om Gud och hans wilja,
och tröst och förbättring för hjertat.

2. Tim. 3, 16. Hela skriften är af Gud utgifwen
och nyttig till lärdom, till willomeningars förläggan-
de, fels rättelse, underwisning till rättfärdighet.

Joh. 7, 17. Om någon är willig, att fullgöra
hans wilja, så skall han kunna döma om min lära,
antingen den är af Gud, eller om jag talar af mig
sjelf. 2 Sam. 23, 2. Jer. 1, 4.

15. Huru kallas ännu den bibliska upp-
barelsen eller underwisningen om Gud?

Guds ord.

16. Huru böre wi umgås med Guds ord?

Wi böre flitigt och med estertänka läsa
det, så warde wi derigenom förståndige,
fromme, och timmeligt och ewigt lyck-
salige.

Pf. 119, 9. Huru skall en yngling sin väg ostraffeligen gå, när han håller sig efter ditt ord.

Rom. 1, 16. Jag blyges icke wid Christi Evangelium, emedan det är en Guds kraft, dem alla till salighet, som tro. Pf. 19, 9. Pf. 1, 1:2.

Anmärkning: Förnämligast böre wi, som Christne läsa Jesu lefwernes historia i Evangelisterne och Apostlarnes bref; utaf gamla Testamentet kunna några stycken af Propheterne, några Psalmer, Salomos sedespråk och Sirachs bok oftare läsas, och för öfrigt sådant, som hwar och en bäst förstår.

17. Huru böre wi således anse Religion?

Såsom ett medel, att göra människorna goda och lyckliga, d. å. såsom en anvisning till lycksalighet.

Första delen.

Troslåran.

1. Om Gud till sin natur och sina egenskaper.

18. Är det mer än en Gud?

Nej; det är endast en Gud.

5. Mos. 6, 4. Hör Israel, Herrens wår Gud är den ende Herren.

1. Kor. 8, 6. Så hafwe wi allenast en Gud, Fadren, af hwilken all ting äro, och wi till hans tjerst; och en Herre Jesum Christum, genom hwilken all ting äro och wi genom honom.

19. Hwarigenom har denne ende Gud enligt den heliga skrift uppenbarat sig?

Igenom de tre stora wälgärningar: Skapelsen, Återlösningen och Helgelsen.

20. Hwad är skapelsen?

Det Guds werk, när han skapade all ting.

21. Hwad är återlösningen?

Guds werk till människornas befrielse ifrån synden och dess straff.

22. Hwad är helgelsen?

Allt hwad Gud gör till människornas fromhet och bättring.

23. Huru kallas Gud efter skapelsens werk?
Fader.

24. Igenom hwem har Gud återlöst människorne?

Igenom Jesum Christum sin älskeligste Son.

25. Ige

25. Igenom hwem helgar eller bättrar Gud männiforne?

Igenom den helige Ande.

Anmärk.: Gud Fader, Guds Son och den helige Ande betraktas såsom tre personer i Gudsdomen. Denna lära, hwilken wi icke tillräckeligen förstå, kallas den heliga Treenighets hemlighet. Wår plikt är, att söka erhålla det, hwad Paulus tillöfnar de förinther i 2 Kor. 13, 13. Herrans Jesu Christi nåd och Guds kärlek, samt den helige andes delaktighet ware med eder alle! d. å.; att wi erhålle den nåd och wälgörning, som wår Herre Jesus Kristus of förwärfwat, ämjuete Guds Faderns kärlek och warde delaktige af den helige Andes kraft.

26. Huru är Gud bestaffad, eller hwad haswer han för egenstaper?

Han är icke kroppsig, utan en ande, han är ewig, allwetande och allwis, allsmågtig och allestädes närwarande, god, helig, rättfärdig, samfärdig och oföränderlig.

27. Hwad betyder det: Gud är icke kroppsig, utan en Ande?

Han har ingen kropp och inga lemmar, såsom en människa.

Anmärkning: När det i den heliga skrift talas om Guds ögon, öron och händer, såsom

såsom om människors; så böre wi derwid föreställa oss hans allwetenskap och magt. Gud är osynlig och kan icke afbildas.

Användning: Efter Gud är en ande; så böre wi icke endast med kroppen och på utwärtens sätt dyrka honom; utan med förstånd och ett upriktigt hjerta.

Joh. 4, 20. Gud är en ande, och de som willa tillbedja honom, böra tillbedja i andan och i sannin-gen.

28. Hvad betyder det: Gud är ewig?

Han har icke haft någon begynnelse och uphör aldrig att wara till.

Es. 44, 6. Jag är den förste, jag är den siste, och utom mig är ingen Gud. 1 Tim. 6, 16.

Deraf följer: Gud är ock vår Herre efter doden.

Mat. 22, 32. Gud är icke de dödas Gud, utan deras, som lefwande äro.

29. Hvad betyder det: Gud är allwetande?

Han wet allt; det framfarna, det närwarande och det tillkommande. En han hafwer gjort all ting, och känner alla omständigheter och alla wärkningar.

Ps. 139, 1, 4. Herre du utransafar mig och känner mig. Hvad jag går eller ligger, är det dig helt wäl bekant; du ser in i alla mina wågar. Intet ord är på min tunga, som icke du Herre allt wetst.

Pf. 94, 9. Skulle han, som drat skapat hafwer, icke höra? Skulle han, som ögat gjort hafwer, icke se?

Vi böre derföre taga oss till wara, att tänka och handla illa. Ebr. 4, 13. Anmärkning: Gud wet af ewighet redan, hwad som skall ske, derföre kan han ock förut säga tillkommande ting.

Gud känner och våra lidanden och wäljet efter sin wishet och godhet de medel som antingen lindra, eller ock till vårt sanna bästa göra slut på dem.

Matth. 6, 8. Eder Fader wet wäl hwad I behöfwen, förr än I bedjen honom.

30. Hwarigenom har Gud ådagalagt sin wishet?

Igenom werldens skickeliga och ordentliga inrättning.

Pf. 104, 24. O huru store äro dine werk, Herre! med wishet hafwer du gjort dem allesamman. Jorden är full af dina egodelar.

Användning: Gud wäljer alltid de lämpeligaste medel till sina goda affikter; derföre äro ock hans bud wisa ock goda; han styrer ock alla lifwets händelser till vårt bästa, ehuru wi icke öfweralt kunne utgrunda hans wishet.

Ef. 28, 29. Herrans råd är outgrundeligt och hans hjelp är stor.

31. Hwad betyder det: Gud är allsmågtig?

Han kan göra alt, hwad honom behageligt är.

Pf. 115, 3. Vår Gud är i himmelen, han gör alt, hwad honom behagar.

Luc. 1, 37. För Gud är ingen ting omöjligt.

Användning: Efter Gud är allsmågtig, så är det vår plikt, att lyda hans befallningar, frukta honom och förtrosta på honom.

1 Mos. 17, 1. Herren sade till Abraham: Jag är Gud allsmågtig, wandra för mig och håll dig i alt till mig.

32. Huru kan Gud kallas allestädes närvarande?

Efter han känner all ting på alla orter och kan öfweralt verka.

Pf. 139, 7:10. Hwärt skulle jag gå, der din ande icke wore när mig? Och hwärt skulle jag fly, utan att vara inför ditt ansigte? Stege jag up i himmelen, så äst du der; baddade jag åt mig under jorden, så finnes du ock der. Toge jag morgonrodnans wingar och gåfwe mig att bo ytterst i hafwer; skulle ock der din hand föra mig och din högra hand hålla mig.

Användning: Emedan Gud är allestädes närvarande, så är han öfweralt om öf, och bemärker öf, när wi äre allena. Wi böre derföre tagga öf till vara för hans misshag, men ock derved mot aldrig befara, att han någonsin öfvergifwer öf.

1. Petr. 3, 12. Herrans ögon äro fästade på de rättfärdige, och hans öron äro upmärksama på deras bön; men med wrede ser Herren på dem, som onde göra. Jer. 23, 23:24. Es. 41. 10.

33. Huru ådagalägger Gud det, att han är god?

Han har invrättat all ting till människans bästa.

1 Joh. 4, 16. Gud är kärleken.

Pf. 145, 9. Herren hafwer godhet för alla och förbarmar sig öfwer alla sina verk.

Anmärkn. och Användning: Gud är mild emot de elende och kallas derföre barmhertig; långmodig emot syndare, i det han uppskjuter med straffet, på det de måga bättra sig, och nådig emot dem, när de omvända sig, i det han förlåter dem deras synder. Wi kunne derföre göra oss räkning på nåd, godhet och förbarmande af Gud, när wi winlägge oss om det, som godt är. Men wi böre ock som tacksamme barn, älska honom tillbaka och bewisa vår nästa, en hjertelig och verkelig kärlek.

1. Joh. 4, 10-11. Älskom honom (Gud); ty han hafwer först älskat oss. Hafwer nu Gud så älskat oss; så böre wi älska hwarannan.

Rom. 2, 4. Föraktar du Guds godhets, tålsamhets och långmodighets rikedom, utan att besinna, huru Guds godhet lockar dig till bättring.

34. Hvad betyder det: Gud är helig?

Han älskar det goda och hatar det onda.

Pf. 5, 5. Gud hafwer icke behag till orättfärdighet; den der ond är, finner intet skydd hos dig.

Pf. 145, 17.

Användning: Ester Gud är helig, älskar det

det goda och hatar det onda, så bære wi ock åk
 fla det goda och hata det onda, om wi wilje
 behaga honom.

1. Petr. 1, 16. Det står skrifwit: Warer helige;
 ty jag är helig!

35. Hwad betyder det: Gud är rättwis?

Han gifwer hwar och en människa efter
 des förtjenst; han belönar det goda och
 straffar det onda.

Ps. 11, 7. Herren är rättwis; han älskar rätt-
 färdighet.

Rom. 2, 6; 11. Gud skall gifwa hwar och en
 efter hans gärningar. Ty när Gud är intet anseend-
 er till personen.

Användning: Detta bör så mycket mer för-
 må oss, att underlåta det onda och utöfwa det
 goda.

36. Huru wisar Gud, att han är sanfärd-
 dig och trofast?

Han uppfyller och gör, hwad han har
 tillsagt och lofwat. Ingen må derföre twifla
 deruppå, hwad Gud har tillsagt och låtit
 upskrifwa.

Ps. 33, 4. Herrens ord är sanfärdigt och hwad
 han lofwar det håller han wisserligen.

Hebr. 6, 18. Det är omöjligt, att Gud skulle
 rygga sin ed.

37. Huru kan Gud kallas oföränderlig?

Hans natur och tankar blifwa alltid de samma.

Ps. 102, 28. Du blifwer såsom du äst, och dina år taga ingen ånde.

Jac. 1, 16. Hos Gud är ingen förändring.

2. Om Guds Wærk och Wälgärningar.

A) Om werldens skapelse och i synnerhet de förmistiga kreaturen, de första människor och änglarna.

38. Hwilket är det första wærk, hwarigenom Gud uppenbarat sig för oss?

Werldens skapelse.

39. Hwad förstås här med werlden?

Himmel och jord, och allt hwad deruti är.

Anm.: Man kallat dertföre de ting, hwilka Gud skapade, kreatur eller wærk.

40. Huruledes har Gud skapat werlden?

Igenom sin alsmågtiga wilja; af intet.

Uppb. 4, 11. Genom din wilja hafwa de bestånd och äro skapade.

Ebr. 11, 3. Det är genom tron, som wi wete, att werlden är skapad genom Guds ord, så att det som ses, är icke frambragt utur något synligt ting.

41. Sla:

41. Skapade Gud werlden i ett ögnablick?

Den heliga Skrift beskriver skapelsen, såsom ett wärk af sex dagar. 1. Mos. 1.

42. Utaf huru mångahanda art, äro de skapade wärk?

Af tvåggehanda art, liflöse och lefwande; och de lefwande äro förnuftige och oförnuftige.

43. Swartill skapade Gud altsammans?

På det de förnuftige creaturen måtte wara lyckelige och erkänna honom.

44. Hwilla äro de förnuftige creaturen?

De som hafwa förnuft eller formögenhet att anställa betraktelser öfwer tingen, och döma om det, som rätt är.

45. Swad för förnuftige kreatur känne wi?
Människorne.

46. Huru kallas de första människor i den heliga Skrift?

Adam och Ewa.

Num.: Gud wille, att hela människoslägdet skulle leda sitt ursprung af detta enda par, och så mycket mer älska hwarannan inbördes. Ige-
nom

nom våra föräldrar, härstamme wi ock från detta första människopar.

Apost. 17, 26. Han hafwer gjort hela människoslägtet af ett blod, till att bo på hela jorden.

47. Huru woro de första människor beskaffade?

De woro oskyldiga och utan synd.

Anm.: Den heliga skrift förmålar: De woro skapade till Guds beläte; nemligen: människorna hade en likhet med Gud uti själen, de hade förstånd och woro utan synd, och borde sträfwad der efter, att blifwa Gud like och tilltraga deruti.

1. Mos. 1, 26. Och Gud sade: Låtom oss göra människan efter vårt beläte, den oss likna må. v. 31. Och Gud såg på allt det han gjort hade, och se, det war ganska godt.

Coll. 3, 10. Ikläder eder den nya människan, som förnyas till hans kunskap och beläte, som henne skapat hafwer.

48. I hwilket tillstånd lefde de första människor?

I ett lyckligt tillstånd.

Uplysning: Det war ett nog lyckligt tillstånd, att de woro oskyldiga och hade icke af nöden, att frukta sig för Gud misshag. Derutom war ock den ångd, i hwilken Gud dem satte, angenämt och behaglig. Deras plikt war derföre, att erkänna Gud för sin Herre och wara honom hörsamma.

49. För:

49. Förblefwo människorna i detta sitt lyckliga och oflyddiga tillstånd?

Nej; de woro ohörsamme, och öfwertrådde Guds wilja.

Enligt den heliga Skrift åto de af ett tråds frugt, af hwilken de efter sin skapares wilja, icke skulle åta.

1. Mos. 2, 17. På hwad dag du deraf åter, skall du wisserligen dö.

50. Hwad följde på denna deras olydnad?

Förlust af deras oskuld, de sinnliga begärens tilltagande herrawälde, samwets oro, fruktan för straff och döden.

51. Sträckte sig följderna af denna ohörsamhet ock till deras efterkommande?

Ja; människorna fortforo att synda, och synden tog öfwerhand.

1. Mos. 8, 21. Människohjertats uppsåt, är ondt alt ifrån barndomen.

Rom. 5, 12. Som nemligen synden är genom en människa kommen i werlden, så är ock döden kommen genom synden. Döden är altså kommen öfwer alla människor äfwen genom en, i hwilken alla syndat hafwa.

Uuw.: Såsom de första människorna syndade, så synda ock deras efterkommande. Alla människor följa det, som godt synes för sinnena, utan att werkeligen wara det; de öfwerlägga icke nog:
samt

samt med förnuftet och göra icke det, som efter Guds ord är rätt och godt. Ifrån föräldrarne fortplantar sig på barnen en olust till det goda och en böjelse till det onda, som kallas arffynd (eller det naturliga förderfwet); denna böjelse utvecklar sig och tilltager genom wårdslösd upfostran, elaka efterdomen och förföriska sällskaper.

52. Gifs det ock, utom människorna andra förnuftiga kreatur?

Ja, den heliga Skrift talar ock om änglar.

Anm.: Att ännu många arter och slag af förnuftiga kreatur, som bebo andra werldskroppar, blifwit af Gud skapade, synes ej vara utan sannolikhet. Joh. 14, 2.

53. Huru beskrifwer den heliga Skrift änglarne?

Såsom andar, hwilka öfwerträffa människorna i förstånd och magt.

54. Om huru mångahanda änglar talar den heliga Skrift?

Om gode och onde.

55. Huru beskrifwer den heliga Skrift de gode änglar?

Såsom förståndige, helige och willige, att uträtta Guds wilja och befordra hans skapade werks bästa.

Ebr. 1, 14. Åro icke änglarne alle tjenste andar, utsände dem till tjänst, som saligheten ärfwa skola.

Lut.

Luk. 15, 10. Alltså säger jag eder, glädia sig Guds änglar öfver en enda syndare, som omvänder sig.

Umw.: Wi böde derföre stråfwa derefter, att likna dem i helighet, hörsamhet emot Gud och kärlek, på det wi ock efter döden måtte komma i deras sällskap.

56. Hvilka äro de onde änglar?

De som hafwa förshndat sig, och äro derföre dömda till straff. De kallas Djefwul och Satan.

2. Petr. 2, 4. Gud skonade icke änglarne, som shndade, utan störtade dem ned till asgrunden, och bandt dem med mörkshns ledjor, att förwaras till domen.

57. Kunna de onde änglar göra öf någon skada och förshöra öf?

Nej; ty de äro redan dömda.

58. Hvilken warning gifwes öf derföre i bibeln?

Allt icke genom begående af ondt likna dem.

1. Joh. 3, 8. Den som gör synd, han är af djefwulen; ty djefwulen, han är en syndare af begynnelsen; men till den ändan uppenbarades Guds Son, att han skulle förshöra djefwulens werk.

59. Är Gud ock vår skapare?

Ja; han har igenom våra förälbrar gifwit öf lifwet.

Hiob. 10, 12. Lif hafwer du gifwit mig och bewi-
fat wálgárning, och ditt upseende hafwer bewarat
min ande.

B) Om uppehållelsen och Werldens regering.

60. Bekymrar sig Gud ánnu om
werlden?

Ja wißerligen; ty han uppehåller alt,
hwad han har skapat, igenom sin forsyn el-
ler guddomliga försorg.

Apóst. 17, 28. Igenom honom lefwe wi, röres
och áre till.

Matt. 6, 31:33. Så hafwer nu ingen bekym-
merjam onsforg, så att I sägen: hwad skole wi áta,
eller hwad skole wi dricka, eller hwad skole wi kláda
os med? Ty alt detta söka hedningarne. Eder him-
melske Fader wet wál, att alt detta görs eder behof.

61. Hwad betyder det: Gud uppehåller
werlden?

Han gör, att werlden med sina krafter
består.

1. Mos. 8, 22. Så länge Jorden ár till, skall
sáning och skörd, köld och heta, sommar och winter,
dag och natt aldrig uphöra.

62. Huru uppehåller Gud de lefwande Kreatur?

Han låter dem fodas och gifwer dem
lif, han förjer för deras uppehålle och be-
hofwer och beskyddar dem, efter sin wiljas
behag.

Pf. 145, 15. Allas ögon vänta efter dig, och du gifwer dem deras föda i rättan tid.

Matt. 10, 29. Och en af dem (sparsvarne) faller dock icke på jorden, utan eder Faderns wilja.

Anm.: Djuren finna sitt uppehälle, men människorne måste genom estertanka och krafternas bruk, förwärfwa sig detsamma.

63. Huru förjer Gud i synnerhet för människorna?

Han bestämmer för människan, hennes lifs begynnelse, fortgång och ände, gifwer henne krafter och tillfälle att förwärfwa sig uppehälle, och styrer alla skickelser till hennes och andras bästa.

Pf. 139, 16. Mitt wäsendes första ämne sågo dina ögon, och de dagar, som tillreddes woro alle skrefne uti din bok, då den förste af dem ännu icke kommen war.

Matt. 10, 30. Edra hufvudhår äro och alla råttnade.

64. Hwad betyder det: Gud regerar werlden?

Han gör, att allt uti werlden sker efter hans heliga wilja.

65. Styrer och Gud människornas handlingar?

Ja; han länkar dem efter sin alltid goda wilja; det goda befordrar och belonar han, det onda straffar han, förhindrar det
och

och ofta, och har, när han tillåter det; alltid heliga affikter derwid.

Gal. Sedespr. 16, 9. Människans hjerta förfätter sig sina wägar; men Herren styrer des steg.

Jak. 1, 17. Osivan ifrån nedkommer all god gåfwa och alt sanskyldigt godt, nemligen ifrån ljusens fader.

66. Hwilka kunna förnämligast fröjda sig öfwer denna Guds försörg?

De fromme. Han hjälper dem och tröstar dem.

2. Tim. 2, 19. Herren skall fungöra, hwilka honom tillhöra.

Rom 8, 28. Wi wete, att alt bidrager till deras bästa, som älska Gud.

Unw.: Wi böre derföre wara fromme och akta oss för synd, winläggga oss om ett förnuftigt upförande, om drift och arbetsamhet, anropa Gud om wälsignelse i vårt arbete, och hemställa utgången deraf i hans wiljas behag; på sådant sätt bibehålle wi frid i hjertat och ett wälgrundadt hopp, att altsammans skall lända till vårt sanna bästa.

Ps. 37, 5. Öfwerlämna din wäg i Herrans behag och förlita dig på honom, han warder det görande.

Den det gör, han kan säga: du leder mig ster ditt råd, och till slut tager du mig med ära gill dig. Ps. 73, 24.

67. Men med allt detta; synes dock så mycket ondt och skadeligt vara här i werlden?

Det som synes vara ondt och skadeligt, är godt och bör tjena oss till nytta.

1. Mos. 1, 31. Gud såg på allt, det han gjort hade, och si, det war ganska godt. 5. Mos. 32, 4.

Ann. : Till och med det onda står under Guds regering. Stundom förhindrar han det, stundom sätter han det gränser före, eller länkar det efter sina affikter. Häruppå lämnar oss Jozsephs historia 1. Mos. 50, 20. och Jesu lefwerne exempel. De lidanden, som efter Guds tillstånd komma, skola dels befordra menniskans utwärtas lycksalighet, dels bidraga till hennes inre förädling.

Swad är derföre hwar och en menniskas plikt emot Gud?

Allt älska, tacka och lofwa, tjena, lyda och förtrosta på honom.

1. Joh. 4, 19. Ps. 50, 14.

69. Huru tjene, tacke, lofwe och lyde wi Gud rätteligen?

När wi öfwe våra kropps och själs krafter i det goda, och nytte dem till Guds ära, vårt och våra medmänniskor gagn.

1. Kor. 6, 20. Priser då Gud i eder kropp och i eder anda, hwiska Gud tillhöra.

i Petr.

1. Petr. 4, 10. Använder till inbördes nytta de gåfvor, som hvar och en undfått hafver, såsom rättstjäffens hushållare öfver Guds margfälliga nåd.

70. Hafwe wi förtjent det goda, hwilket Gud bewisar oss?

Nej; han gör det alt af faderlig godhet och barmhertighet, utan all vår förtjenst och wärdighet.

1 Mos. 32, 10. Matt. 8, 8.

71. Hwarföre måste wi bekänna detta?
Emedan wi äre syndare.

72. Hwilken är en syndare?

Den som frivilligt gör, hwad Gud honom förbudit och underlåter, hwad Gud honom befallt hafver.

73. Hwad är derföre synd?

Olydnad emot det, som Gud oss har befallt.

1. Joh. 3, 4. Den som gör synd, han gör emot lagen; ty synd är icke annat än lagens öfverträdelse.

74. Huru upkommer derföre synden hos menniska?
niska?

Derigenom, att de mera följa sina sinnen än fornuftet och Guds bud; följaktligen, så wäl när man underlåter det goda,

Da, hwilket Gud befäller och hwartill för-
 mistet råder, som när man begär det som
 ondt är.

Pf. 51, 6. Emot dig allena hafwer jag syndat
 och illa gjort inför dig.

Joh. 4, 17. Den som wet och kan göra det som
 godt är, och dock icke gör det, han gör synd.

75. Huruledes kunna sådana synder fördrivas?

Icke allenast utwärtas med åthäfwor,
 ord och gärningar, utan ock inwärtas med
 tankar begär och upsåt.

Matt. 15, 19. Af hjertat utgå onda tankar, mord,
 hor, otuft, tjufnad, falskt vittne, försmädelse.

76. Af hwilken ytterligare beskaffenhet äro
 ännu synderna?

Upsäteliga och wetherliga, eller oupsäteli-
 ga och owetherliga. Upsäteliga synder be-
 gäs med öfwerläggning, ehuru man wet,
 att det är orätt; och oupsäteliga af öfweril-
 ning eller owetenhet.

Luk. 12, 47. Den tjenaren, som wet sin herres
 wilja och dock icke håller sig redo eller efterkommer
 hans wilja, skall blifwa hårt straffad.

Pf. 19, 13. Ho kan märka, huru ofta han felar?
 Renna mig ifrån de brister, som jag icke warse blif-
 wer.

Ann.: Öfwerilningssynder äro ock icke, att
 aktas för ringa, utan man bdr beslita sig,
 att

att bättre lära känna Guds wilja, samt under nödig öfwerläggning underlåta alt sådant, som är orätt och skadeligt.

77. Men om människan detta oaktadt fortfar i synden, hwad händer derigenom?

Hon bekommer en större böfjelse till synden och en färdighet att synda. Synden blifwer henne till wana och segren deröfwer swårare.

78. Huru kallas en sådan wana eller böfjelse till synd?

En last, eller ett lastfullt sinnelag.

79. Huru långt kan det ändteligen komma med en lastfull människa?

Allt hon blir stärkt och förhärdad i synden och föraktar alla medel, till sinnes förändring.

80. Kan man ock göra sig skyldig till andra människors synder?

Ja; när man lärar, tillstyrker och tillhåller andra till det, som ondt är, retar dem dertill, eller icke warnar och straffar dem derföre.

Matth. 18, 6. Hwilken som förleder en af dessa små, som tro på mig, honom wore nyttigt, att en qwarnsten hängdes på hans hals, och han nedskänkes i haffens djup.

81. Hvad ådrager sig människan genom synden?

En mångfaldig olycksalighet.

Sal. Sedespr. 14, 34. Rättfärdighet uphöjer ett folk, synd är folks förders.

82. Huru lunda yttrar sig denna syndens olycksalighet?

Sjålen förderswas; ty hon får en böjelse till syndiga handlingar och en afwoghet emot Gud, dygden och det goda.

Eph. 4. 22. Bortlägger den gamla människan, hwarmed I tillförene utgingen, hwilken förderswar sig sjelf genom bedrägeliga lustar.

83. Hwilla ytterligare följder har synden med sig?

Samwets oro, blygsel, misnöje och ånger.

Uplysning: När förtustet dömer öfwer våra handlingar, så följer deraf en känsla antingen af glädje och tröst, eller ock af oro och bekymmer. Denna känslighet heter samwete. Det gifwes dertföre ett godt, men ock ett ondt samwete. Så snart Kain hade slagit sin broder Abel ihjäl, så hade han ingen ro, utan sade:

1. Mos. 4, 13. Min misgärning är större, än att hou mig skulle kunna förlåtas.

Es. 48, 22. De ogudaktige, säger Herren, hafwa ingen frid.

84. Påförer of synden ännu andra wederswärdigheter?

Ja; sjukdom, fattigdom, skam, den werldsliga öfwerhetens hämnd och flere olägenheter, hwarwid människan får tillskrifwa sig sjelf skulden, samt widgå, att hon igenom sin synd, ådragit sig sådana plågor. Jer. 2, 19.

85. Och hwad har ändteligen människan, när hon framhårdar uti synden, att förwänta efter döden?

Likaledes olycksalighet.

Rom. 2, 9. Bedröfwelse och ångest skall komma öfwer hwar och en människa, som illa gör.

86. Hafwa icke människorna dertfore största orsak, att akta sig för synden?

Ja wisserligen! Man gifwe dertfore akt på sina böjelser, handle icke efter sinnenas drift, undwike alla tillfällen till synd, göre sig mera och bättre bekant med Guds wilja, och tage sin tillflykt till Gud genom bönen.

1. Mos. 39, 9. Joseph sade: Huru skulle jag begå en så skändelig gärning och tillika synda emot Gud.

Matt. 26, 41. Waker och beder, att J icke fallen i frestelse.

1. Kor. 10, 12. Om någon tycker, att han står, han se till, att han icke faller.

87. Men

87. Men om en from människa begått någon synd, huru förhåller hon sig derwid?

Hon blir deröfwer bedröfwad, beder Gud om förlåtelse, och använder större sorgfältighet, att icke mer synda.

Rom. 5, 14. Jesus sade till den Mannen, hwilken han hade helöregda gjort; synda nu icke hädanefter, att icke något wärre må hända.

C) Om människans Återlöfning genom Jesum Christum.

88. Huru och på hwad sätt, föranskaltade Gud vår återlöfning och frälsning ifrån synden?

Han sände Jesum Christum i werlden, till en lärare och återlöfware.

Joh. 3, 16. Så älskade Gud werlden, att han utgaf sin ensödde son, på det att hwar och en som tror på honom, icke skall förgås, utan få ewinnerligt lif.

89. Hwad war Jesus Kristus för en Person?

Han war i utwärtens måtto en människa; men Gud war förenad med honom.

90. Hwad betyda de namnen: Jesus Kristus?

Jesus betyder en frälsare, d. å. förlofware och saliggörare; Kristus, en Konung och Herre.

91. Hwad

91. Hvad är om hans födelse att märka?

Han är född i staden Bethlehém, af den fromma Jungfrun Maria.

Guds och hans andes kraft öfverskygde henne. Luk. 1, 35. Gud gjorde ock människorna upmärksamma på Jesu födelse, genom utomordenteliga omständigheter. Luk. 2.

92. Hvarutaf wete wi, att Jesus war en sann människa?

Han hade som andra människor kropp och själ.

Luk. 2, 25. Jesus tilltog i wisdom, växte till och war behaglig för Gud och människor.

93. Men war Jesus en wanlig människa?

Nej; den heliga Skrift kallar honom Guds enfödde son, och prisar honom såsom Gud.

Joh. 1, 1. I begynnelsen war Ordet, och Ordet war hos Gud, ja Ordet war Gud. v. 14. Ordet wardt kött och bodde ibland oss, fullt af nåd och sanning och wi sågo des härlighet, nemligen den härlighet, hwilken enfödde sonen hafwer utaf Fadren. Col. 1, 16: 17. Ebr. 1, 3.

Anm.: Man betraktar honom såsom den andra personen i Guddomen.

94. Hvad betyder det: Jesus Christus war Guds enfödde Son?

Det är icke mänskligt att förstås, utan gifwer

gifwer tillkänna det företräde, som han hade för andra människor; att nemligen Gud war med honom förenad. Joh. 10, 36. Apostl. 10, 30.

95. Hwaraf såg man, att Gud war förenad med Jesus?

Jesus ådagalade guddomliga egenskaper och guddomlig magt.

96. På hwad sätt ådagalade han dessa guddomliga egenskaper?

Genom sin kunskap, genom under och förutsägandet af tillkommande ting.

Nikodemus sade till Jesus: Joh. 3, 2. Mästare, wi wete, att du äst kommen ifrån Gud, såsom en lärare; ty ingen kan göra de underwärd, som du gör, om icke Gud är med honom.

Matt. 11, 5. Blinde få sin syn, halte blifwa gående; spetälste renas, döfwe få sin hörsel, döde upwäckas och Ewangelium förkunnas för fattige.

Han har sagt förut sitt lidande, sin död och upståndelse, samt Jerusalems förstörelse.

97. Hwartill böra hans guddomliga egenskaper och magt upmuntra oss?

Att tro på Jesum dyrka honom och be-följa hans lära.

Joh. 5, 23. På det alle måga hedra sonen, såsom de hedra fadren: den som icke hedrar sonen, hedrar icke eller Fadren, som hafwer sändt honom.

98. Hwar:

98. Hvarmed syfselfatte sig Jesus i synnerhet här på jorden?

Han lärde och uplyste människorna öfver de wigtigaste och tröstefullaste sanningar, såsom om Guds sanna kännedom och den rättshaffenhet, hwarigenom de kunde winna Guds behag. Joh. 1, 18. 1 Kor. 1, 30.

99. Huru war hans wandel bestaffad?

Helig och utan synd.

1. Petr. 2, 21:22. Christns hafwer lidit för oss, och lämnat oss ett efterdöme, att wi stole följa hans fotspår. Han som ingen synd gjorde, och i hwittens mund intet swet fanns.

Uplysning: Han ärade sin Fader, war mild och öfwade människolärlek. Matt. 11, 29.

100. Hwad nytta hafwe wi af hans efterdöme?

Det bör tjena oss till ett lefwande mönster af all dygd. 1. Petr. 2, 21.

101. Hwilla öden hade han?

Han war fattig och föraktad, förfölides och slutade sin lefnad under swåra plågor.

2. Kor. 8, 9. Phil. 2, 6-7.

102. Huru war Jesu lidande bestaffadt?

Han led willigt och oskyldigt plågor, som word nesliga och smärtsfulla till kropp och själ och utyhårdade dem, med största tålamod.
Joh.

Joh. 10, 18. Ingen kan taga mit lif ifrån mig, utan jag låter det af mig sjelf.

Matt. 26, 38: 39. Jesus sade: Min själ är be-
dröfwad intill döden. Min Fader, om det är möj-
ligt, så gånge denna kalken ifrån mig; dock icke som
jag, utan som du will.

Matt. 27, 46. Min Gud, min Gud, hwarföre
hafwer du öfvergifwit mig.

103. På hwad sätt dog Jesus?

Han dog på korset. Gal. 3, 13.

104. Hwad nytta hafwe wi af hans lidan-
de och död?

Det försäkrar oss om syndernas förlåtelse
och upmanar oss till helgelse.

2. Kor. 5, 19: 21. Gud försonade werlden med
sig sjelf genom Christum, och tillräknade icke männi-
skorna deras öfverträdelser. Ty honom, som icke
wiste af någon synd, hafwer Gud gjort till syndaof-
fer för oss, på det wi skulle blifwa rättfärdigade in-
för Gud genom honom.

1. Kor. 6, 20. I ären dyrt köpte; så priser då
Gud i eder kropp och i eder anda, hwilka Gud till-
höra.

105. Huru försäkrar oss Jesu död om synder-
nas förlåtelse och huru upmanar den oss
till helgelse?

Emedan så wäl Guds kärlek, som hans
helighet framlyser i Jesu död.

Ty efter Gud har låtit Jesum dö för
oss, på det wi måtte warda frie ifrån syn-
den

den och dess straff; så måste ock Gud hata synden.

Röm. 5, 8. Förden skull bestyrker Gud dermed sin kärlek till oss, att Kristus lidit döden för oss, emedan vi ännu wore syndare. 1. Petr. 2, 24.

Jesu död föreställes i den heliga Strift, såsom ett offer för synden, emedan alla djurs offer, som förut woro öfliga, skulle genom honom uphäfwas.

Joh 1, 29. Si Guds lamm, som borttager werldens synder.

106. Hwad hafwa altså människorna sjelfwa att göra, på det de för Jesu död skull, måtte kunna hoppas syndernas förlåtelse?

De böra underlåta alla synder, besitta sig om en upriktig rättskaffenhet, och sannfärdigt tro och förtrosta på Guds nåd.

2. Kor. 5, 15. Han hafwer lidit döden för alla, på det de som lefwa, icke stola widare lefwa efter eget behag, utan efter hans wilja som för dem är död och uppstånden.

Lit. 2, 14. Kristus hafwer gifwit sig sjelf för oss, på det han skulle lösa oss ifrån all ogudaktighet, och rena oss, sig sjelf till et egendoms folk, det om goda gärningar sig besittar.

107. Hwad tilldrog sig med Jesus efter hans död?

Han wardt begrafwen och stod på tredje dagen åter up, till ett härligt lif.

108. Är Jesus sannfärdigt upstånden ifrån döden?

Ja; hans lärjungar och många andra, som noga kände honom, hafwa sett honom, och hela 40 dagar efter upståndelsen plågat umgänge med honom och sedan, under förföljelser och i sjelfwa döden, betygat och försäkrat det. 1. Kor. 15, 3-4. Apost. 1, 3.

109. Hwarom vittnar Jesu upståndelse?

Allt Jesus sannfärdeligen war sänd af Gud och, at Gud sjelf härigenom bekräftat Jesu lära och tillsägesser.

Rom 4, 25. Jesus är utgifwen för våra synders skuld, och för vår rättfärdighets skull upväckt.

110. Hwad stedde på syrationde dagen efter hans upståndelse?

Jesu upstogs då i flere människors åsyn till himmelen. Luk. 24, 50 = 51. Apostl. 1, 9 = 11.

111. Hwad bekommo Jesu Apostlar och lärjungar, efter hans himmelsfärd?

Större insikter och den helige andes utomordenteliga gåfwor, till Christendomens eller Jesu läras utbredande.

112. Hwad förrättar Jesus i himmelen?

Han förjer för sin kyrka och sina bekännare,

nare, och är ock der vår Herre. Den heliga Skrift uttrycker det sålunda: Han sitter på Guds höggra hand.

Matt. 28, 20. Si jag är när eder alla dagar intill werldens ända.

Rom. 8, 34. Hvilken vill förddöma? Kristus är den, som lidit hafwer döden: ja han är ock den, som upväckt är, den ock sitter på Guds höggra hand och manar godt för oss.

113. Hwad förstås med den christeliga kyrkan?

Ett sällskap af sådana människor, som dyrka Gud enligt Jesu lära.

114. Huru kan Jesus i anseende till sitt herradöme med all rätt kallas?

Vår Herre och Konung.

115. Hvarigenom är Jesus vår Herre och Konung?

Emedan han förlofat oss ifrån alla synder, ifrån döden och djefwulen.

116. På hwad sätt har Jesus förlofat oss ifrån synden?

Derigenom, att han gifwit oss en bättre kunskap och större upmuntran att stå emot synden, och gora det goda.

117. På

117. På hwad sätt har Jesus förlostat
ifrån döden?

Derigenom, att han betagit oss fruktan
för döden, när wi lefwe efter hans lära.

1. Kor. 15, 55-57. Du dödd, hwar är din udd?
Du graf hwar är din seger? Dödens udd är synden.
Men Gud ware tack, som oss seger gifwer, genom
vår Herre Jesum Christum.

118. På hwad sätt har han förlostat oss
ifrån djefwulen?

Derigenom, att han befriat oss ifrån
synden och fördömmelsen.

1. Joh. 3, 8. Till den ändan uppenbarades Guds
Son, att han skulle förstöra djefwulens verk.

119. Hwad för skatter har Herren Jesus
förwärfwat oss?

Det, att wi kunne hafwa ett barnsligt
förtroende till Gud och hoppas den ewiga
saligheten. Rom. 8, 34.

120. För hwilka har Jesus förwärfwat
dessa skatter?

För alla människor. Joh. 3, 16. 1 Tim.
2, 6. 1. Joh. 2, 2.

121. Warda ock alla människor delaktiga
af dessa skatter?

Nej; emedan de icke tro på Herren Je-
sum,

sum, och lefwa efter hans läras föreskrift.
Joh. 3, 36.

122. Hvad är det, att tro på Herren Jesum?

Det är, att wara honom lydig, hafwa honom till efterdöme, och således af och genom honom förwänta saligheten.

123. Huru kan med rätta den kallas, som i lära, lydnad och wandel efterföljer Herren Jesum?

En Christen.

124. Skall Jesus ännu framdeles bewisa sig såsom vår Herre och Konung?

Ja; han skall dömma oss efter vårt sinne och wandel.

Joh. 5, 27. Gud hafwer gifwit honom magt, att hålla dom, så wida han är människosön.

D) Om Människans helgelse.

125. Kan människan af egna krafter tro på Jesum?

Nej; människan är swag och till synd benågen.

126. Hvars bistånd har derföre människan härtil af nöden?

Den helige Andes, som skall leda oss i all sanning. Joh. 15, 20.

127. Hvil:

127. Hvilken är den helige Ande?

Han är ingen skapad ande; (ty honom tillägges i bibeln guddomliga egenskaper, såsom allvetenhet och allmägt,) utan Gud och kallas ock Gud.

1. Kor. 2, 10. Anden utransafar alt, ja ock Guds djuphet.

Efter mänskligt talesätt kalle wi honom den tredje person i Guddomen, och bibeln säger oss, att han wärkar på människans förstånd och hjerta.

128. Huru kallas det werk, som den helige Ande till människans fromhet och bättring gör?

Helgelsen.

129. Hvad är helgelsens ändamål?

Att människan måtte erkänna och älska det goda, och erkänna och hata det onda.

Es. 1, 17. Wandér igen af det onda och lærer göra det godt är.

Rom. 12, 9. Hater det onda och håller eder fast wid det godt är.

130. Hvad gör den helige Ande till människans helgelse?

Den helige Ande kallrar och uplyser människan ock werkar uti henne en riktig kunskap, om Gud och hans wilja, samt förtröstan

skan till hans faderliga kärlek och böjer derigenom wiljan, ifrån det onda till det goda.

131. Hvad säger den heliga Skrift om sådana människor, som göra det goda och afslägg det onda?

Allt de äro helgade, nya, på nytt födda och förnyade människor.

Rom. 6, 22. Nu då J ären frie wordne från syndens tjenst och blesne Guds tjenare, hastwen J den frugt deraf att J helige warden, och slutet blifwer ewinnerligt lif.

Joh. 3, 5. Sannerliga säger jag dig: om man icke warder född af watten och anden, kan man icke ingå i Guds rike.

132. Stadgar of den helige Ande of i denna goda sinnes författning?

Ja; ty det är Gud, som efter sitt nådiga behag werkar i of både wiljan och förmågan. Phil. 2, 13. Phil. 1, 6. Rom. 8, 11.

133. Igenom hwilka medel åstadkommer den helige Ande detta?

Igenom Guds ord och de heliga Sakramenter, yttre tillfälligheter och skickelser, som under lefnaden träffa of.

Luk. 11, 28. Salige äro de, som höra Guds ord, och lefwa derefter. 1 Petr. 1, 23.

134. Swilka personer äro utaf Gud förordnade, att förkunna ordet och förwalta de heliga Sakramenter?

Lärare och predikare. Eph. 4, 11. Rom. 10, 14.

135. Swad bör människan göra å sin sida?

Hon bör gifwa akt på Guds ords lära, och bedja om den helige Andes uplysning, att rätteligen förstå det och lefwa derefter.

Phil. 2, 12. Arbeten med fruktan och yttersta sorgfällighet på eder salighet.

Pf. 51, 12: 14. Skapa i mig Gud ett rent hjerta och förnya i mig ett fast och oryggeligt upfåt. Förkasta mig icke ifrån ditt ansigte och tag icke din helige Ande ifrån mig. Fröjda mig igen med din hjälp och en frivillig ande understödje mig.

136. Swilka förändringar föregå i den människans sinne, som skall warda helgad och bättrad?

Bättring och tro.

Mark. 1, 15. Göder bättring och tror Ewangelium.

137. Swad är bättring?

Sinnets och lefnadens förbättring och förädling.

138. Huru gör man bättring?

När man tillstår och erkänner sina synder i deras skadelighet och orätt, hjerteligen

ligen ångrar och allfvarligen öfvergifwer dem.

Jer. 3, 13. Erkänn allenast din syndaskuld, att du ifrån Herren din Gud affallit hafwer.

Människan kommer till ånger öfver sina synder, när hon idkeligen öfverwägar, huru olydig hon varit emot Gud och tillfogat sig self och sin nästa skada. Hon kan då ej annat önska, än att hennes synder aldrig måtte hafwa blifwit gjorde, och att hon hådanefter kunde förbättra sina handlingar. Allfvarligen bde hon då sätta sig före, att aldrig mer begå dessa synder, framhärda med ståndaktighet i detta upsät, och söka, så wida det är möjligt, att godtgöra och upfylla, hwad hon hittils felat och försummat.

139. Hwad är tron?

En fast förtrostan på Guds nåd för Jesu Christi skull, under efterlefnaden af hans lära.

Ebr. 11, 1. Tron är en wis förtrostan, att ernå det man hoppas, och en öfvertygelse om det man icke ser.

Gal. 2, 16. Emedan wi wete, att ingen människa kan rättfärdigas genom lagens gärningar, utan allenast genom tron på Jesum Christum, så hafwe och wi antagit tron på Jesum Christum.

140. Hwad hörer till denna tron?

Att man med wisshet och förtrostan er-

känner Guds nådelöften och antager dem, med åstundan och tillförsikt.

1. Tim. 1, 15. Det är ett fast ord och i alla måtto väl värdt, att man det annammar, att Kristus Jesus är kommen i werlden till att frälssa syndare, ibland hwilka jag är den förnämligaste.

141. Hwad werkar och åstad kommer den sanna och lefwande tron?

Flit i goda verk. Då heter hon en rätt och sann, en fullkomlig och lefwande tro.

Matt. 3, 8. Bärer dersöre sådana frugt, som med bättring öfwerensstämmande är.

142. Hwad kan människan hoppas, när hon således bättrat sig?

Sina synders förlåtelse.

Hes. 18, 21. Om syndaren omwänder sig från sina synder, som han begått; om han derefter iakttager alla mina befallningar och gör, hwad rätt och billigt är, skall han blifwa wid lif och icke dö.

143. Huru kallas försäkran om syndernas förlåtelse i den heliga Skrift?

Rättfärdiggörelse.

Rom. 3, 24. Wi warda utan förflyllan rättfärdige af hans nåd, genom den återlösnings, som i Christo Jesu stedd är.

Då först kunne wi trösta oss dermed, att Gud icke straffar oss för våra förra synders skull, utan bewisar sig emot oss, som en god Fader.

Ps. 32, 1:2. Säll är den, hwilkens öfwerträdelse förlåten är, och den, hwilkens öfwerträdelse blifwit öfwerstyld. Säll är den människa, som Herren icke tillräknar misgärning, och i hwilkens ande ingen falskhet är.

144. När bör man börja, att beslita sig om fromhet och dygd?

Redan i ungdomen. Pred. 12, 1.

145. Swarföre bör man redan ifrån ungdomen beslita sig här om?

En wi skulle eljest beröfwa oss, den största sällhet och renaste glädje och göra bättringen med åldren swårare, om ej aldeles omöjlig.

Sir. 18, 22. Förödmjuka dig innan du framwarder, och omvänd dig medan du ännu synda kan.

146. Gör då fromhet och en dygig wandel öf redan här på jorden lycklige?

Ja; Gudaktighet är nyttig till allt, och hafwer löfte, som angår detta och det tillkommande lifwet. 1. Tim. 4, 8.

147. Swad lycka äga då dygdiga människor här på jorden?

De äga wisshet om Guds nåd, kunna hoppas allt godt utaf hans faderliga kärlek, och hafwa ett godt samwete för Gud och människor.

Rom. 8, 1. Så hafwer nu ingen fördömmelse rum för dem, som äro i Christo Jesu, de der wandra icke efter köttet, utan efter andan. B. 32. Hvilken vill åklaga dem, som Gud hafwer utforat? Gud är den som rättfärdigar.

148. Och hwad hafwa fromma och dygdiga människor att förwänta efter döden?

Ett ewigt lif.

Uppenb. 2, 10. War trofast intill döden, så skall jag gifwa dig lifsens krona.

149. Gifwes det ock ett lif efter döden?

Ja; att hoppas och förwänta ett lif efter döden, därtill hafwe wi många anledningar. War själ har förmögenheter till ett längre än jordiskt lif; Gud är god och rättwis, han måste derföre belöna dygden och straffa lasten. Hwad här på jorden ej alltid efter förtjenst afwäges, kan ock ske efter döden.

2. Kor. 5, 10. Wi måste alle uppenbaras för Christi domstol, på det hwar och en skall så wedergällning för det han gjort, medan han varit förenad med kroppen, hwad det varit, godt eller ondt.

Ebr. 9, 27. Det är människorna förelagdt, att en gång dö, hwarefter domen följer. Luk. 16, 25.

150. Dör själen således icke tillika med kroppen?

Nej; hon är icke af samma beskaffenhet, som kroppen; hon uphör aldrig att wara till,

till, eller förlorar någonsin hugkomsten af det, hwad hon gjort hafwer.

Luf. 23, 43. Sannerliga säger jag dig: i dag skall du wara med mig i paradís.

151. Huru mångfaldigt blifwer wäl de afledna själars tillstånd i ewigheten?

Twåfaldigt; ett saligt tillstånd för de gudfruktiga, och ett osaligt för de ogudaktiga.

152. Huru beskrifwes de gudfruktigas tillstånd i den heliga Skrift?

Såsom högst angenämt; de skola derstädes icke weta af någon synd eller wederswärdighet, tillwäxa i kunskap och dygd, och smaka glädje och fröjd hos Gud och alla saliga i himmelen.

Uppenb. 14, 13. Salige äro de döde, som i Heranom dö härefter; ja, säger anden, de skola hwila ifrån sitt arbete och deras gärningar följa dem ester.

2. Tim. 4, 18. Herren skall frälssa mig ifrån allt ondt, och försätta mig till sitt himmelska ricke.

153. Hwad hafwa de ogudaktige att förwänta?

De skola ej njuta någon sällhet, utan förenas i helfwetet, med de onde änglar och lastfulla människor.

Matt. 25, 41. Går bort ifrån mig I förbannade, till ewinnerlig eld, som djefwulen och hans änglar tillredd är. Luf. 16, 23.

154. Men blifwe wi wäl i ewigheten utan kroppar?

Nej; wi skole i upståndelsen erhålla en kropp, som är odödelig och skickelig för vårt tillkommande tillstånd.

1. Kor. 15, 44. En naturlig lefamen utlös; men en andelig upstår.

Phil. 3, 20; 21. Men vårt burskap är i himmelen, hwarifrån wi wänte Frälsaren Herren Jesum Christum, hwilken skall så förwandla vår sköpliga lefamen, att den warder lik hans förhärligade lefamen, efter den kraft, hwarmed han förmår sig alt underlätta.

155. Hwad tro eller förwänte wi derföre?
Röttets, eller kroppens upståndelse.

156. Hwad följer på upståndelsen?

Den tillkommande werldsdomen, eller det godas och det ondas wedergällnings dag.

157. Hwilken skall hålla domen öfwer alla människor?

Wår Herre Jesus Kristus.

Joh. 5, 28; 29. Den tid kommer, på hwilken alle, som äro uti grafwarne skola höra hans röst, och gå derutur: de som hafwa wäl gjort skola uppstå till lifwet, och de som hafwa gjort ondt, skola uppstå till fördömmelse.

158. Hwarefter skall Herren Jesus Kristus dömma människorna?

Hwar och en skall få wedergällning för det
det

det han gjort, medan han war förenad med
kroppen, hwad det varit, godt eller ondt.

2. Kor. 5, 10.

Luk. 12, 48. Af honom, åt hwilken mycket är
gifwet, skall mycket fordras.

Så skall jorden icke allenast uphöra att wara
till för dem, som här lefwat, utan wi finne ock
anledningar i den heliga Skrift, att hon en gång
helf skall undergå förändring.

Ps. 102, 27. Du hafwer fordom grundat jorden,
och himmelen är dina händer's werk; de förgås, men
du blifwer, de föråldras allesamman, såsom en kläd-
nad, likasom en klädning ombyter du dem, och de
warda ombytte.

159. Huru länge skall detta de saligas och
de osaligas tillstånd påstå?

De ogudaktige skola gå bort till ewigt
straff; men de rättfärdige till ewigt lif.
Matt. 25, 46.

Så ewig och ouphörlig som de gudfruktigas
salighet skall blifwa; så ewigt och ouphörlige sko-
la ock de gudlöse och lastfulle förebrå sig, att de
icke bättre användt tiden, utan lefwat i synder
och derigenom beröfwat sig den salighet, hwilken
de eljest hade kunnat äga och besitta.

160. Swartill bör läran om tillståndet efter
döden upwäcka oss?

Allt wi för all ting förje derföre, att vår
odödeliga själ måtte warda salig.

Matt.

Matt. 16, 26. Hwad hjelper det en människa, om hon wunne hela werlden, och bleswe dock skadad till sin själ; eller hwad kan en människa gifwa till utbyte för sitt lif.

161. På hwad sätt förje wi bäst detsföre?

När wi tage oss i akt för alla synder, trakte efter Guds nåd genom tron, tänke redligt och före en dygdig lefnad.

Pred. 12, 13; 14. Fruktu Gud och håll hans bud. Denna är alla människors plikt. Ty Gud skall fördrä alla gärningar framför dommen, ja ock de fördolda, ehwad de äro goda eller onda.

162. Är kannedomen af våra plikter detsföre nödig för oss?

Ja; wi böre weta, hwad oss åligger att göra och låta.

163. Huru kallas den kunskap, som handlar om det hwad wi böre göra och låta?

Sedeläran.

Andra delen.

Sedeläran.

I. Huru warde wi bekante med Sedeläran?

När wi sorgfälligt estertänke handlingarnes följder, omständigheter, affikter och beskaffen-

skaffenhet, och tillika nyttje den heliga Skrifts undervisning.

Rom. 2, 15. Såsom de der wisa lagens innehåll wara inskrifwit i deras hjertan.

Mich. 6, 8. Han hafwer sagt dig människa, hwad godt är; och hwad ästar Herren af dig annat, än att göra det som rätt är, att öfwa barmhertighet och att wandra med samwetsgrann sorgfällighet inför din Gud.

Anmärkning: Gamla Testamentet innehåller dels allmänna lagar och föreskrifter, nödiga och nyttiga för alla folkslag, såsom de tio buden, dels förordningar, rörande det judiska folkets gudstjänst och borgerliga inrättningar, hwika således icke höra för Christne.

2. Huru kallar man en föreskrift, som ålägger oss, att göra eller låta något?

En lag, och lagen innehåller antingen bud eller förbud.

3. Och huru kallas det, hwad lagen fordrar?
En plikt.

När wi willigt, ståndaktigt och med glädje uppfylla våra plikter, så är det dygd; och christelig dygd; när sådant sker efter Jesu läras föreskrift; nemligen: af en tacksam kärlek emot Gud och vår återlöfware.

4. Hwaruppå grunda sig alla plikter enligt den heliga Skrift?

På kärleken till Gud, till oss sjelfwe och till nästan.

5. Huru lyder den grundlag, som Jesus stiftat till rätteshöred för utöfningen af vår dygd?

Du skall älska Herren din Gud af hela ditt hjerta, af hela din själ och af hela din hog. Detta är det första och stora budet. Det andra är det förra likt: Du skall älska din nästa, såsom dig sjelf. Matt. 22, 37 = 39.

I. Plikter emot Gud.

6. Hwad är det att älska Gud?

Det är att hafwa glädje och wälbehag till Gud, sin Skapare och högsta Wälgörare.

Ps. 37, 4. Haf ditt nöje i Herren, så warder han dig gifwande, hwad ditt hjerta önskar.

7. Hwarföre är det billigt att älska Gud?

Emedan han äger de fullkomligaste egenheter, och städse bewisar oss så mycket godt.

Ps. 18, 2. Hjerteligen får hafwer jag dig, Herre min starkhet.

1. Joh. 4, 9. Därmed hafwer Gud ådagalagt sin kärlek till oss, att han sände sin enfödde Son i werlden, på det wi skulle lefwa (salige warda) genom honom.

8. Men

8. Men hwad fordras dertill, att rätteligen kunna älska Gud?

Vi böre förut rätteligen känna Gud till hans egenskaper, verk och lagar.

Ps. 100, 3. Erkänner, att Herren allena är Gud.

9. Hwarigenom kunne wi lära känna Gud?

Igenom werldens betraktelse och Guds ord. Rom. 1, 19-20. Ps. 19, 8-9.

10. Hwad följer deraf, när man icke rätteligen känner Gud?

Kallsinnighet och förakt emot Gud, och otro.

11. Men hwad följer å andra sidan, af en rätt Guds kännedom?

Bördnad, högaktning, kärlek och tacksamhet emot Gud.

Mal. 1, 6. En son bör hedra sin fader; och en tjenare sin herre. Är jag nu Fader, hwar är min heder? Är jag herre, hwar är den fruktan, som man för mig hafwa bör?

12. Hwarigenom kan man bewisa sin kärlek och högaktning för Gud?

Igenom en willig hörsamhet och lydnad för hans bud.

1. Joh. 5, 4. Deruti består kärleken till Gud, att wi hålle hans bud, och hans bud ära icke swåra.

Joh. 14, 23. Den som älskar mig, han håller mitt ord.

13. Hwad

13. Hvad bör då upmana oss till en sådan hedsamhet och lydnad?

Åt tankan på den allestädes närvarande och helige Guden, bör erinra och upmana oss dertill, att icke öfwerträda utan hålla hans bud.

1. Mos. 39, 9. Huru skulle jag begå en så skändelig gärning och tillika synda emot Gud.

Tob. 4, 6. Min son tänk uppå Herren vår Gud i alla dina lifsdagar, så att du aldrig med upått syndar och öfwerträder hans bud; gör det som rätt är, så länge du lefwer, och wandra icke på orättfärdighetens väg.

Preb. 12, 13. Frukta Gud och håll hans bud. Thenna är alla människors plikt.

14. Skall man hålla alla, eller några bud?

Den som älskar Gud, han hatar allt, hwad ondt är och besittar sig derom, att icke öfwerträda något bud.

Jac. 2, 10. Den som öfwerträder ett bud, han är, om han än hölle alla de öfriga, skyldig till straff, lika som han skulle hafwa brutit hela lagen.

15. Huru bör en sådan hedsamhet wara beskaffad som födes af kärlek och högaktning?

Icke trålastig, utan barnslig; så att wi gerna göra det goda, efter det är Gud behagligt och underlåta det onda, emedan det är honom missagligt. Rom. 8,

16. Huru böre wi wara sinnade emot Gud under de skiften och förändringar, som wi här i lifwet äre underkastade, och i anseende till framtiden?

Wi böre öfwerlämna oss i Guds wilja och behag, och förtrosta på honom.

17. Hwad är det, att öfwerlämna sig i Guds wilja och behag?

Det är, att wara förnöjd med Guds skickelser, med tacksamhet erkänna Guds godhet under glädjen; men ock bära korset och lidandet med tålmod.

1. Petr. 5, 7. Kaster all eder ömsorg på honom; ty han drager försorg för eder.

Anmärkning: Till en sådan öfwerlätenhet i Guds wilja och behag, kunna Guds kärleks bewisningar, och den belöning han utlofwat, upmuntra oss.

Ebr. 10, 35: 36. Öfvergifwer derföre icke denna förtrostanfulla frimodighet, som medförer en så stor lön. Ty ståndaktighet är eder af nöden, på det I, sedan I hafwen gjort hwad Guds wilja fordrar, mågen erhålla det han lofwat hafwer.

2. Kor. 4, 17. Wär bedröfwelse, som är timmelig och lätt, förwärfwar oss en ewig och öfwer alla mätto wigtig härlighet.

Wär Herre Jesus har ock gifwit oss efterdöms me af största tålmod, undergifwenhet och tillgifwenhet. Matt. 26, 39.

18. Hwad är det, att förtrosta på Gud?

Det är, förlita sig deruppå, att Gud gifwer oss alt, hwad till vår sanna nytta ländar, och bistår oss i all nöd, när wi på vår sida icke försunne att göra, hwad oss åligger.

Ps. 37, 5. Öfverlämna din våg i Herrans behag och förlita dig på honom, han warder det görande.

19. Hwad hafwe wi för orsaker, att förtrosta på Gud?

Gud är alsmächtig, god och wis; han har lofwat hjelpa oss och gjort oss för öfrigt, så mycket godt.

Matt. 6, 32. Eder himmelske Fader wet wäl, att alt detta görs eder behof.

Eph. 3, 20. Gud är mächtig att göra långt mer, än wi kunne begära och tänka efter den kraft, som är verkande i oss. 1. Petr. 5, 7. Ps. 50, 15.

20. Hwaruppå förfalla människorna, när de icke hafwa förtrostan till Gud?

De klaga och knorra emot Gud, och falla i förtwiflan, så att de upgifwa hela sitt hopp till Gud. Så förtwiflade konung Saul, och Judas som förrådde Jesum.

Anmärkning: För dessa synder kan man taga sig till wara, när man förer en ordentelig wansdel och gör rätt, läser Guds ord, och icke försunmar bönen.

21. Hwad

21. Swad bde man likwål sies, jemte för-
tröstan på Gud, icke eller försunna?

Man bör nyttja lösliga medel och till-
börligen använda kroppens och själens kraf-
ter och förmogenheter, såsom estertänka, för-
sigtighet och kloshet.

Matt. 4, 7. Herren din Gud skall du icke fresta.

22. Lära wi således icke sätta något särdeles
förtroende på människor eller jordiska ting?

Nej; ty människor och alla jordiska ting
äro forgängeliga och föränderliga.

Gal. Sedespr. 3, 5. Förtrösta af allt ditt hjerta
på Herran, men lita ej på egen kloshet.

Pf. 146, 3:4. Förtrösta eder icke på Furstar, på
människor, i hwilkas magt det icke står, att hjälpa.
Deras andedrägt förloras, de warda åter till jord.
Då blifwa alla deras anslag om intet.

1. Tim. 6, 17. Förmana de rike i denna werlden,
att de icke högnodas, eller sätta sitt hopp på de osä-
kra rikedomar, utan på lefwande Gud, som gifwer
os allt rikeligen till att nyttja.

23. Swad äre wi Gud skyldige för allt det gø-
da, som han os hittils bewisat, och wi ännu
främdeles hafwe att hoppas af honom?

Tacksamhet, hwilken wi böre ådagalägga
med ord och gärningar, under en ödmjuk
erkänsla af vår ringhet och owärdighet.

Pf. 50, 17. Offra Gud tacksägelse och betala den
Högste dina löften. Afkalla mig i nöden så will jag
hjälpa dig, och du skall prisa mig.

1. Mos. 18, 27. Abraham sade: Si jag hafver tagit mig före att tala med Herren, fastän jag är stoft och aska.

Lut. 17, 10. Sedan J hafwen gjort allt, som är eder befalt, bören J säga: wi äre onyttige tjenare; ty wi hafwe gjort, hwad wi wore skyldige att göra.

24. Huru och på hwad sätt, kunne wi ädagalägga vår wördnad och ödmjukhet för Gud?

Genom bekännelse, bön och offentlig dyrkan.

25. Huru ädagalägge wi wördnad för Gud genom vår bekännelse?

När wi icke blygas att tala om Gud och hans wälgärningar, samt äfwen upmuntre andre dertill.

26. Hwad är bönen?

Hjertats förtroliga samtal med Gud, hwaruti wi antingen tacke och lofwe Gud, eller ock utbedje öf något af honom.

1. Tim. 2, 1. Aldraförst förmanar jag nu derföre dig, att du låter hålla böner, åkallan och tackfägelse för alla människor.

27. Men hwarföre böre wi bedja?

Emedan tacksamhet och erkänsla drifwa öf dertill, våra behofwer fordra det, och billigheten bjuder öf, att bedja den, af hwil-

hwilken wi förwänte hjelp. Ytterligere warde wi ock genom bönen dragne till Gud, och stärkte i det goda. Luk. 21, 36.

28. Kunne wi ock hoppas bönhörelse af Gud?

Ja; Gud har lofwat höra oss, när wi bedje efter hans wilja och om sådant, som är oss nyttigt. Ps. 50, 15.

1. Joh. 5, 14. Wi hafwe den förtröstan till honom, att om wi bedje något efter hans wilja, så hörer han oss.

29. Huruledes kan man offentligen ådaga lägga sin wördnad för Gud?

När man talar om Gud med wördnad, anständighet och undergifwenhet, dyrkar Gud gemensamt med andre och tager sig till wara, att wanhederligt och till syndiga affikter bruka Guds namn.

30. Huru kan Guds namn wanhederligt och till syndiga affikter brukas?

I bannande, swärjande, widskrepelse, spott och skrymteri.

31. Huru kan Guds namn misbrukas till bannande?

När man tillönskar sig sjelf eller andre ålt öndt.

Rom. 12, 14. Wälsigner dem, som eder förfölja; wälsigner och önsker dem intet öndt.

32. När höre wi i synnerhet betyga fruktan och wördnad för Gud?

När wi inför öfwerheten skole aflägga en ed.

33. Hwad är det att swärja eller aflägga en ed?

Det är en högtidelig försäkran, att man will tala sanning och hålla hwad man lofwat; hwarwid man beropar sig på den allwetande Guden, till wittne och hämnare; i fall man med upsåt skulle tala osanning eller icke wilja hålla, hwad man lofwat.

34. För man således icke lätt sinnigt swärja eller aflägga en ed?

Nej; utan endast, när öfwerheten till sanningens updagande, befäller sådant.

35. Wore det således en stor synd, att swärja falskt?

Ja; och denna synden kallas mened.

3. Mos. 19, 12. I skolen icke swärja falskt wid mitt namn. Din Guds namn skall du icke wanära. Jag är Herren.

Bedyrlesser, som wäl egenteligen icke äro eder, bör en ärlig man i onödiga mål icke göra; ty just igenom lätt sinniga eder och swordomar, gör man sig mistänkt, för fallenhet att ljuga.

Matt. 5, 37. Edert tal skall wara ja, ja, nej, nej.

36. Huru kan Guds namn misbrukas till
widstrepelse?

När man vill förrätta dermed något,
som är öfvernaturligt, hwartill man dock
icke har någon tillsägelse.

37. Huru misbrukas Guds namn till spott
och skrymteri?

När någon tadjlar Guds ord och rege-
ring, och tillmåler honom ofullkomligheter,
så kallas det Guds försmädelse eller bespot-
telse; men skrymteri; när någon igenom
bruket af Guds namn, vill synas wara
frommare, än han det är.

Matt. 15, 8. Detta folket kalkas mig med sin
mun, och hedrar mig med sina läppar; men deras
hjerta är fjerran ifrån mig.

38. Är det ock billigt att dyrka Gud gemen-
samt med andre?

Ja; wi upmuntre oss och andre derige-
nom, till fromhet och dygd och våra plik-
ters upfyllande, och desutom läse wi i bi-
beln, att offentliga, gudstjenstliga för-
samlingar blifwit hållne, så wäl i det gam-
la, som nya testamentet. Ps. 22, 26.

Coll. 3, 16. Låter Christi ord rikeligen bo ibland
eder och upfylla eder med all wisheit; lärer och up-
muntret hwarannan med Psalmer och lossånger och
andeliga wisor, så att I sjungen tacksammeligen Her-
rans pris uti edra hjertan.

En sådan Gudsdyrkan kallas Gudstjenst.

Matt. 18, 20. Hvar två eller tre äro församlade i mitt namn, der är jag midt ibland dem.

39. Hvilka dagar äro i Christenheten ders till förordnade?

Söndagen och några högtidsdagar, till äminnelse af märkvärdiga händelser och Guds wålgärningar.

Anmärkning: På sätt, som i gamla testamens tet den sjunde dagen ifrån de första tiderna blef anordnad till Guds offentliga dyrkan; så har i nya testamentet söndagen, till äminnelse af Christi upståndelse på samma dag, dertill blifwit utsedd.

40. Hwartill äre wi Christne å sådane dagar förpliktade?

Allt biversta den offentliga församlingen och låta öf. gemensamt med andre, undervisas och förmanas, samt tacka Gud för hans wålgärningar. På sådant sätt helgas sön- och högtidsdagarne.

41. Huru ohelgar man dessa dagar?

När man utan orsak och hinder, försummar den gudstjenstliga församlingen, företager sig onödigt arbete, bortslösar tiden i lättja och yppighet, eller gifwer ingen akt på ordet.

42. Bör då intet arbete på sådane dagar företagas?

Nej; åtminstone intet sådant, som är onödigt och utan fara och skada kan uppskjutas. Goda och nyttiga handlingar, kunna dock efter Gudstjensten föråttas.

43. Äro ock sådane dagar och församlingar nödige och nyttige?

Ja; på det att Guds och hans wiljas kannedom och dygdiga uppsåt ibland oss, måtte förökas och stadgas.

44. Men gör det tillfyllest, att endast i utvärtes måtto dyrka Gud?

Nej; wi böre ock under Guds ords hörande, upväcka och upmana oss till goda rörelser och handlingar.

Jac. 1, 22. Leswer efter ordet och hörer det icke blott; ty då bedrager J eders sjelfwe.

Luk. 11, 28. Salige äro de, som höra Guds ord och leswa derefter. Luk. 8, 15.

Anmärk.: Man bör derföre innan man går till kyrkan betänka, i hwilket uppsåt det sker, med upmärksamhet höra och med sorgfällighet fatta ordet, samt sedan i stillhet öfwerwäga det samma och stärka sig i det goda. Detta heter upbygga sig. Sal. Pr. 4, 17.

45. Bör

45. Bör man endast offentligen och i församlingen dyrka Gud?

Nej; man bör också dyrka Gud allena för sig, hemma och i huset.

46. Hwad är således en ren och egentelig Gudstjenst?

En stadig win äggning derom, att wäl och dygdigt wara sinnad och att allestädes med redlighet och trohet, uppfylla sina plikter. Ty Jesus säger: Icke warder hwar och en kommande in i himmelriket, som säger till mig: Herre, Herre; utan den som gör min Faders wilja, som är i himmelen.

47. Men hwad betyder det, att älska Gud af hela hjertat?

Det är att älska, wörda och förtrosta på ingen ting i werlden så mycket som Gud. Det heter också, att öfwer all ting älska, ära och förtrosta på Gud, då wi af kärlek och högaktning för honom, äre beredwillige att upoffra och öfwergeifwa allt, hwad oss här i werlden är kärt.

1. Joh. 2, 15. Älska icke werlden, icke eller de ting, som i werlden äro. Om någon älskar werlden, så är kärleken till Fadren icke uti honom.

48. Huru kallas det, när man mer älskar, ärar och förtrostar på något annat än Gud?

Utgudereri.

Ans

Ann.: Hedningarne hade flere Gudar; de tillbådo Solen, Månen, Stjernorne, Djur, Wårter och gjorda Belåten. Men det är ock en art af afguderi, när man fruktar sig för människor, högre älskar och starkare förtröstar på dem, än på Gud.

49. Hwaruppå förfalla människorna, när de icke älska Gud öfwer allting?

På widskapeliga böjelser och handlingar. Anmärkning: De sätta förtroende till ting, hwaruti ingen orsak till ett dylikt förtroende ligger; de wilja till och med genom djefwulens tillhjälp, förvärta öfwer naturliga gärningar; men be- draga derigenom sig sjelfwe och andra.

50. Skulle våra plikters upfyllande emot Gud, osså befordra vårt eget sanna wäl och bästa?

Ja; ty alla Guds bud tjena till vårt bästa.

II. Plikter emot os sjelfwe.

51. Bör en Christen ock älska sig sjelf?

Ja; Gud har inlagt driften dertill uti vår själ och Jesus befaller: Du skall älska din nästa som dig sjelf.

Ann.: Kärleken till os sjelfwe, bör dersöre icke hindra och förswaga kärleken till nästan.

52. Hwad är det, att älska sig sjelf?

Det är, att icke allenast önska, utan ock i sjelfwa werket befordra sin wälgång.

Eph. 5, 29. Nu hatar ju aldrig någon sitt eget fött (sig sjelf,) men närer och sköter det snarare, så som ock Herren gör med församlingen.

53. För hwilken del böre wi förnämligast förja?

För wår odödeliga själ.

Matt. 16, 26. Hwad hjälper det en människa, om hon wunne hela werlden, och bleswe dock skadad till sin själ? Eller hwad kan en människa gifwa, till utbyte för sitt lif.

54. Huru böre wi förja för wår själ?

Wi böre besitta oss, att rikta wårt förstånd med nyttiga kunskaper och sedan wäl använda dem.

Ann. : 1) Wårt förstånd bör förwärfwa sig nyttiga kunskaper om Gud och hans wilja och om wårt sinnes beskaffenhet, samt ändteligen sådane, hwarigenom wi med tiden kunne uti wår kallelse och stånd, befrämja wår egen och andra människors lycka. Är kunskapen om Gud och hans wilja fullständig, så äge wi ock stickelighet, att fälla ett riktigt omdöme om handlingarne.

Joh. 17, 3. Men detta är ewigt lif, att känna dig, allena sannan Gud, och den du sändt hafwer, Jesum Christum.

Gal. Sedes. 10, 1. En wis son gör sin fader glädje; en galen, sin moder sorg.

Luk. 2, 52. Jesus tilltog i wisdom, växte till och war behaglig för Gud och människor.

Ann.

Anm. : 2) Förståndet bör ock lära sig döma om det som är rätt, på det, det icke må falla på widskapeliga handlingar, såsom: gissa till, upptäcka, säga förut, bota sjukdomar eller afvända olyckor genom medel, som dertill äga ingen kraft.

55. Huru bör man ännu ytterligare förja för själen?

Man bör ock förbättra sin wilja, gifwa akt uppå den inre driften, och leda den till det, som godt är.

Rom. 16, 19. Jag önskar, att i mågen wara wise på det goda, men enfaldige på det onda.

56. För hwad bör man derföre bewara sin själ?

För onda lustar och begårelser.

1. Petr. 2, 11. Jag förmanar eder, att I afstån ifrån föttliga begårelser, hwilka strida emot själen.

57. Hwilka äro i synnerhet dessa lustar?

Omättelighet i mat och dryck, okyskhet, högmod, falskhet, afwund och hämndgirighet.

Gal. 5, 19: 21. Det är uppenbart, hwilka äro förtfens gärningar, nemligen: hor, boleti, orenlighet, lättfärdighet, afgudadyrkan, trulldom, fiendskap, strid, oenighet, wrede, tråtor, twedragt, partier, afwund, mord, dryckenstap, fräseri och mera dylikt. Angående de sådant säger jag eder, såsom jag ock tillsförene sagt, att de som det göra, skola icke ärfwa Guds rike.

58. Hwar

58. Hvarföre böra dessa lustar och begärelser undertryckas?

Emedan de icke sticka sig för Christne, utan beröfwa oss själens ro och den ewiga saligheten.

Ephes. 5, 3:5. Horeri och all slags orenlighet eller glirighet, låter icke ens nämnas ibland eder. Afhåller eder ifrån skamligt tal, det man kallar artig skämt, såsom warande oanståndigt och besliter eder håldre om behaglighet i umgänge. Ty det bören I weta, att ingen bolare, eller oren, eller girig, hwilken är en afgudadyrkare, hafwer någon arfwe: del i Christi och Guds rike.

1. Theß. 4, 3:7. Detta är Guds wilja, det och bidrager till eder helgelse, att I afhållen eder ifrån otukt, så att hwar och en wet, att hålla sin kropp uti helgelse och heder.

59. Böre wi inga begärelser hafwa efter ära och gods?

Wi böre icke hafwa omätteliga eller syndiga begärelser efter ära och gods.

Gal. 5, 24. De som Christo tillhöra, korsfästa sitt kött samt med lustar och begärelser.

60. Huru bör man förekomma ohyskheten?

Genom undertryckande af alla oheliga tankar och begär, genom ohöfwißka ords och ohyska gärningars underlåtan, samt ömhet och tillgifwenhet för blygsamheten. Matt. 5, 28.

61. Genom

61. Genom hwilka medel bewarar man sig för okyskhet?

Man beflite sig om blygsamhet, tänke på Gud och hans bud, öfwerwåge följderna, såsom hälsans förstöring, skam och straff; man ware måttelig i mat och dryck, undwike lättja och allt som kan reta och upelda sinnet till sådana synder; såsom elakt sällskap och yppiga böckers läsning.

1. Mos. 39, 9. Joseph sade, då Potiphars hustru wille förföra honom: Huru skulle jag då begå en så skändelig gärning och tillika synda emot Gud.

1. Cor. 15, 33. Läter icke förföra eder! Ondt smack förkränker goda seder. Syrach. 33, 4:6.

Anm.: Okyskheten förstörer kroppens och själens hälsa och krafter, hindrar tillwårten i det goda, förwirrar sinnets ro och förnöjsamhet och störtar i mångfaldig olycksalighet. O! så fly der före, fly kära ungdom, allt hwad okyskt är.

62. Hwad nytta hafwa de människor derut af, som taga sig till wara för sådana utswäfningar?

De behålla hälsa, sinnets ro och ett godt namn och njuta Guds wälbehag.

Matt. 5, 8. Salige äro de renhertade; ty de skola se Gud.

93. Är då sinnessluggn något, som är så kosteligt?

Alldeles; ty när wi utan förebräelse funne

Kunne granska våra anslag och handlingar, så kunne wi ock, under alla omständigheter hafwa vårt förtroende till Gud.

Apost. 24, 16. Jag besittar mig om, att hafwa ett oförkränkt samwete, inför Gud och människor alltid.

1. Joh. 3, 21. Om vårt samwete icke fördoomer oss, så kunne wi med frimodighet framkomma till Gud.

64. Bör man ock förja för kroppen?

Ja; ty kroppen är noga förbunden med själen och en förnuftig omsorg för kroppen, befordrar ock själens wäl.

65. Huru bör man förja för kroppen?

Man bör söka, så länge möjligt är, att bibehålla honom wid hälsa och lif. Syr. 30, 15 = 16.

66. Skulle wäl någon, som äger förnuftets och sinnenas fullkomliga bruk, sjelf beröfwa sig lifwet?

Nej; ty Gud allena är Herre öfwer lifwet, och kärleken till lifwet är naturlig. Rom. 14, 7 = 8.

Anm.: Höre wi dock stundom, att någon i swärmodighet och raseri, fört wäld på sitt eget lif, så böre wi icke kärlekslöst döma en sådan olycklig; utan fast mer beklaga honom och bedja Gud, att wi icke sjelfwe måge falla i en dyg
lif

lik förvirring. En sådan förvirring, kan leda sitt ursprung ifrån någon sjukdom, förmåtenhet, omåttelighet i mat och drick, okyskhet; liksåledes af grämelse öfwer oordentelig hushållning, och af bristande förtroende till Gud.

67. Huruledes förje wi för vår hälsa?

När wi njute en sund spis och drick, före en måttelig och sedig lefnad, äre arbetsamme, försiktige och renlige och undvika hästiga sinnesrörelser, såsom gram och tvrede.

Syr. 36, 20. Luk. 21, 34. Eph. 5, 15. Syr. 3, 27. 30, 25; 26.

Anm.: Således kan kroppens hälsa förstöras och lifwet förfortas, genom omåttelighet, lättja, oförsiktighet och hästiga sinnesrörelser, öfverdrifwit och onödigt arbete, eller ock försummad skötsel.

68. Huru bör en Christen förhålla sig under sin sjukdom?

Han bör fråga förståndiga människor om råd och nyttja löfliga medel, till hälsans återfående, noga pröfwa sin själs tillstånd, påminna sig sin dödelighet och undergifwa sig Guds wilja.

Es. 38, 1. Beställ om ditt hus; ty du måste dö och kan icke wedersåas.

69. Huru

69. Huru förhåller sig en Christen, wid sin annalkande ändalykt?

Han tackar Gud för sina wälgärningar, förmanar och tröstar sina anhöriga och öfwerlämnar sig Gud, för Jesu Christi skull.

2. Tim. 4, 18. Herren skall och frälssa mig ifrån allt ondt och försätta mig till sitt himmelska rike; honom ware ära i ewighet.

Ann. : De quwarblifswande böra ock med tålmod underkasta sig Guds wilja, och wisligen betänka sin egen förestående ändalykt.

70. Hwilla äro de medel, som bidraga till vårt lifs och hälsas uppehållande?

Slickelighet, arbetsamhet och en förnuftig sparsamhet, hwarwid wi kunne hoppas på Guds wälsignelse och mäktiga bistånd.

1. Mos. 3, 19. I ditt anletes swett skall du njuta födan.

Rom. 12, 11. Wären icke tröge till inbördes tjenst.

2. 1. Thes. 3, 11:12. Wi höre, att ibland eder finnes sådane, som lefwa ordenteligen, arbeta icke, utan drifwa fåfänga. Dem, som sådane äro, biude och förmane wi genom vår Herra Jesum Christum att de arbeta i stillhet och äta sitt eget bröd. Sedesp.

10, 4. 28, 19. Cyr. 18, 25. Ps. 127, 1.

Joh. 6, 12. Samler ihop stycken, som äro blesne öfwer, så att intet uti förfaras.

Ann. : Genom arbetsamhet, sparsamhet och god hushållning, kan man icke allenast afwända brist och torstighet, utan ock winna medel, att göra andra godt.

71. Är altså lättja, sköleri och oordentelig
Hushållning synd?

Ja visserligen; ty drinckare och frälsare
utarmas; tiggare pastor kläder fömnaktig-
het. Sal. Sedel. 13, 11.

72. För hwad bör man wid det jordiska
goda taga sig till vara?

För girighet och det öfwerdrifna begöret
efter gods och jordiska rikedomar, utan att
använda dem till annat, än hårdhet och
orättwisa; ty girigheten är roten till all
ondt. 1. Tim. 6, 10.

Luk. 12, 15. Ser till, att J akten eder för girig-
het; ty icke lesver man af det man hafver till öf-
wersköd, af sina ågodelar.

1. Tim. 6, 6. Gudaktigheten med ett förnöjdt sin-
ne, är en stor winning.

73. Hwarom bör människan, näst lifwet och
des skötsel, i snnerhet vara angelägen?

Om ett godt namn och ryckte.

Sal. Sedesp. 22, 1. Kosteligare är godt namn
och ryckte, än stor rikedom; att vara älskad bättre,
än silfver och guld.

74. Hwarigenom förwårswar man sig, ett godt
namn och ryckte?

Genom en sam: Gudsfruktan, skickelig-
het, redlighet, bestedlighet och wänlighet.

Deſa chriſteliga dygder, förſkaffa oſ och gymnare och wänner.

Phil. 4, 8. För öfrigt, hwad ſannt är, hwad är bart, hwad rätt, hwad kyskt, hwad älskanswärdt, hwad wäl låter, är något dygdigt, är något lofwärdigt, det bören I eſterſinna. Gal. Sedesp. 18, 24.

75. Huru kallas det öfwerdrifna ſikandet eſter männiſkogunſt, ära och beröm?

Uregirighet och högmod.

Gal. 5, 26. Låtom oſ icke ſträfwä eſter fåfång ära, ſå att wi tänke om företrädet och afunnas den ene på den andre.

1 Petr. 5, 5. Gud ſtår emot de högſärdige, men gifwer de ödmjuka nåd.

76. Vinner man deſa dygder på en gång?

Nej; men wi böre följa Pauli råd i 1. Tim. 4, 7. Öfwa dig till Gudaktighet. Gal. Sedesp. 22, 6. Såſom man i början wänjer ett barn, ſå låter det icke af, då det gammalt warder.

Ann.: Man bör derföre afſägga elaka wanor och plågseder.

III. Plikter emot Näſtan.

77. Skole wi och älska wår näſta?

Ja; ty Chriſtus ſäger: Du ſkall älska din näſta, ſom dig ſjelf. Matt. 22, 39.

78. Och

78. Och huru förklarar Christas detta bud?

Han säger: Allt det I viljen, att andra skola göra eder, det gören I ock dem. Matt. 17, 12.

79. Hwad är det alltså: Önska din nästa, så som dig sjelf?

Det är; unna, önska och gör honom så mycket godt, som dig sjelf. War emot honom så sinnad, och handla så emot honom, som du förnuftigtwis bör önska, att han må wara sinnad och handla emot dig.

80. Hwilken är vår nästa?

Först de, som äro närmast med oss förenade och öfverhufwud alla människor, af hwad stånd, wilkor och Religion de ock äro.

Gal. 6, 10. Medan wi nu derföre hafwe tillfälle, så låtom oss göra godt emot alla; men i synnerhet emot våra trosförwandter.

81. Hwarföre kallas alla människor vår nästa?

Emedan de alla hafwa med oss enahanda ursprung, natur och bestämmeelse. Mat. 23, 10.

82. Hwad ådagalägger man igenom en sådan sinnesförfattning emot nästan?

En allmän människokärlek. Motsatsen häraf, är kärlekslöshet och människohat.

83. Hvad bör upmuntra och beweka oss till en allmän människo kärlek?

Vårt behof, Guds och vår Frälsares förebild och den belöning, han lofwat.

Förklaring: Wi hafwe hwarandras bistånd och tjenst af nöden. Wi äre liksom lemmar af en kropp, och befordra vår egen lycka, när wi bidrage till andras wälfärd.

1 Cor. 12, 26. Om en lemm lider, lida alla lemmarne tillika.

1 Petr. 4, 10. Användet till inbördes nytta de gåfwor, som hwar och en undfått hafwer, såsom rättshärens hushållare öfwer Guds margfaldiga nåd.

Gud gör alla människor godt; de onde så wäl som de gode och wi blifwe honom like genom utöfning af människokärlek. Vår frälsare Jesus har af kärlek till människorna icke undandragit sig möda och besvär, och undergått till och med, den smärtosammaste död. När wi i sådan kärlek, söte att likna honom, så bewise wi oss, som hans rätte lärjungar.

1 Joh. 4, 20:21. Om någon säger: Jag älskar Gud, och hatar dock sin broder, han är en lögnare; ty huru skall den, som icke älskar sin broder, den han ser, kunna älska Gud, som han icke ser.

Detta är således det budet, som wi hafwe fått af honom. Den som will älska Gud måste ock älska sin nästa.

Joh. 13, 35. Om J hafwen inbördes kärlek, så skola alle derutaf förstå, att J ären mine lärjungar.

Eph. 5, 1:2. Warer nu derföre Guds efterföljare, såsom älskelige barn, och wandrer i kärleken, såsom ock Kristus hafwer älskat oss, och utgifwit sig sjelf Gudi för oss, till en angenäm gåfwa och offer.

Gud vill ock belöna vår människofärlig.

Gal. 6, 9. Låtom oss icke vara tröge till att göra godt; ty om vi icke uppröttne derwid, skole vi i sinom tid skörda frugt deraf.

84. Huru bör kärleken till nästan vara bestaffad?

Hjertelig, upriktig och verksam.

Rom. 12, 9. Kärleken ware utan skrymtan. Allsens inbördes med broderlig kärlek.

1. Joh. 3, 18. Låtom oss icke älska blott med orden och tungan, utan med gärningar och af upriktigt hjerta.

85. Huru kallas den lasten, då man med förtrytsamhet bemärker nästans wälgång, och det goda man hos honom finner?

Afund och misgunst.

Jac. 3, 16. Hwarest afund och tråtor äro, der är en vrolig lefnad och alt ondt. Sal. Sed. 21, 10. Jac. 3, 14, 15.

Anm.: En människa, som afundas på sin nästa, älskar honom icke såsom hon borde, utan knorrar emot Gud, af hwilken nästan har erhållit det goda.

86. Huru kallas den lasten, då man sågnar sig öfwer sin nästas motgång och elände?

Skadefågnad.

1. Cor. 13, 5, 6. Kärleken söker icke sitt, han förbittras icke, han menar intet ondt. Han gläds icke öfwer orättwisa, men sågnar sig åt redelighet. Sal. Sed. 24, 17.

87. Huru

87. Huru yttrar sig kärlekslösheten ännu ytterligare?

Igenom hat och nästans förakt. Jac. 3, 16.

I Joh. 4, 20. Om någon säger, att han älskar Gud, m. m.

Det wore en oförnuftig stolthet, att förakta sin nästa för dess fattigdom och brist på de gåfvor, som wi äge. Man bör tvärtom icke för-gåta ödmjukheten, det är: icke nswas öfversitt företråde, utan låta det goda, som hos nästan finnes, rättwisa wedersaras; ty Gud står emot de högfärdiga, men de ödmjuka gifwer han nåd. Rom. 12, 3.

I Kor. 4, 7. Ho gör dig bättre än andra? och hwad hafwer du, om du icke undsått hafwer? uen hafwer du ock undsått det samma, hwi förhafwer du dig, lika som du det icke undsått hafwer.

88. Huru betygar man sin ödmjukhet emot hwar man?

När man med beskedlighet bemöter sine likar, och med undergifvenhet dem, som förnämre äro.

Phil. 2, 3. Ödres intet af lif och såfång ära; utan warer ödmjuka och räkner den ena den andra högre än sig sjelf.

Rom. 12, 10. Den ene förekomme den andre med inbordes heder.

Num.: Den som har mer gods, gåfvor och anseende, bör ock desto mer använda sina fördes lar, till nästans bästa.

89. Hwad

89. Hwad bör man i sitt tal iakttaga emot nästan?

Upriktighet och beskedlighet.

90. Hwad är det, att vara upriktig?

Det är att så tala, och så handla med nästan, som man det werkeligen menar.

Ps. 15, 2-3.

Man kallar det ock sannfärdighet och redlighet.

91. Hwad bör man således undwika i tal?

Falskhet, lögn, bedrägeri och trolöshet.

Eph. 4, 25. Lägger bort lögnen och talar sanningen, hwar och en med sin nästa; ty wi äre inbördes medlemmar.

92. Huru talar man med beskedlighet?

När man gör sig det till plikt, att aldrig tala kärlekslöst, groft och formåret.

Eph. 4, 31. All bitterhet och hetsighet och wrede och häftighet och hädelse, ja all slags ondösa ware fjerran ifrån eder.

Coll. 3, 12. Ikläder eder nu, såsom Guds utkorade helige och älskelige en innerlig barmhertighet, godhet, ödmjukhet, saktmodighet långmodighet.

Sal. Sed. 12, 25. Ett godt ord upmuntrar.

93. Bör man säga allt ut, hwad man tänker och wet?

Nej; man bör kunna styra sin tunga, på det man icke må förbittra eller skada sin nästa.

Jac. 1, 19. Hvar och en vare snar till att höra, sen till att tala och sen till wrede.

94. Men huru böre wi förhålla oss, när vår nästa förslämpas oss?

Vi böre ådagalägga saktmodighet och förlåta.

95. Huru bewisar man saktmodighet?

När man tillbakahåller sin illwilja och wrede och handlar lindrigt.

Evh. 4, 26. Warden J retade till wrede, så syn-
der icke derwid; låter icke solen gå ner öfwer eder wre-
de. Jac. 1, 19; 20.

96. Men huru förlåter man sin wedersakare?

När man icke hämnas på den, af hwil-
ken man blifwit förslämpad, icke wede-
gäller ondt med ondt; utan bewisar sin
öwan kärlek.

Rom. 12, 19. Hämnas eders icke sjelfwe. B. 17.
Wedergäller ingen ondt för ondt.

Matt. 5, 44. Älska edre öwänner, wälsigner dem,
som önska ondt öfwer eder, görer dem godt, som eder
hata, och beder för dem, som illa utföra och förfölja
eder, på det J mågen wara eders Faderns barn, som
är i himmelen.

1. Petr. 3, 9. Betaler icke ondt med ondt, icke
försmädelse med försmädelse, utan twärtom wälsigner,
besinnande, att eders kallelse förbinder eder dertill, på
det J mågen arwa wälsignelse.

97. Eder då den förolämpade aldeles icke försvara sig och söka beskydd?

Ja, han kan söka beskydd hos öfverheten, men dock utan hätskhet, på det han icke måtte tråda billigheten för nära.

Anm.: Öfta är det rådligare, att tåla en oförrätt, än att inlåta sig i process och rättegång.

98. Hvad nytta har man deraf, när man på sådant sätt förhåller sig emot sin nästa?

Man lefwer med sin nästa i fred och vänskap, och Gud belönar dem, som äro fredsamme och förlåta sin nästa.

2. Cor. 13, 11. Warer glade, upmuntrer den ene den andre, warer förenade till sinne och hjerta, lefwer med hwarannan i frid; så skall kärlekens och fridsens Gud wara med eder.

Matt. 5, 9. Salige äro de fridsamme; ty de skola kallas Guds barn.

Luf. 6, 36. Förlåter, så warder eder förlåter.

Matt. 6, 14. Om I förlåten människorna deras brott, så will ock eder himmelske fader förlåta eder.

99. Huru kan man lefwa i frid?

När man flyr och undwiker alla tillfällen till tråtor och lif, är alltid beredwillig till förlikning och forsonlighet, samt råder andra, att på samma sätt wårda friden. Ett sådant sinnelag kallas fridsfärdighet, och wi förwärfwe oss derigenom wänner.

Rom. 12, 18. Hafwer om möjligt är, och så mycket hos eder står, frid med alla människor.

100. Är det en lycka att hafwa wänner?

Ja; en trogen wän är en stor skatt.

Gal. Sedesp. 18, 24. Ofta gifwes en wän, till gisnare än en broder.

101. Men är det nog, att endast duska sin nästa allt godt och bemöta honom med beskedlighet?

Nej; man bör ock bewisa honom en werkelig kärlek. 1. Joh. 3, 18.

102. På hwad sätt, bewisar man en werkelig kärlek emot nästan?

När man så långt, och så wida krafterna tillåta, befordrar hans wälgång och mildrar hans nöd.

Wi skole derföre draga omsorg för vår nästas själ, kropp, lif, gods och heder.

103. Huru kan man draga omsorg för sin nästas själ?

När man är honom behjelpelig till hans kunskapers tillväxt, till dygd och sinnesro.

1. Thes. 5, 11. Uppmuntrer hwarannan inbördes och uppbygger den ene, den andre.

104. Men hwad gör den, som förleder en annan till willfarelse och synd?

Han gifwer honom förargelse och begär derigenom, en stor synd.

Matt. 18, 7. Olycklig är den människan, genom hwilken retelser, till synd upkomma.

Ann.: Man bör fast mer afleda den andre ifrån willfarelsen, uprätta honom och gifwa honom ett godt efterdöme.

Gal. 6, 1. Mine bröder om någon af öfwerilning råkar att falla, så uprätten J, som ären andelige, honom med saktmodighet. Jac. 5, 19:20.

Matt. 5, 16. Edert ljus bör lysa för människor, att de måga se edra goda gärningar, och prisä eder fader, som är i himmelen.

105. Hvilka böra i synnerhet besitta sig derom, att icke gifwa förargelse?

Föräldrar, herrar, husbönder och matmodrar, predikare, lärare, förmän och alt fornämt folk; ty många andra människor råta sig gerna efter deras efterdöme, och ursäkra sig dermed.

106. Huru bör man draga omsorg, för sin nästas kropp och lif?

Allt man på inter sätt, skadar hans hälsa och derigenom förkortar hans lif, än mindre dräper honom på stället; utan afwänder dylikt ifrån honom och hjälper honom.

107. Huru kan man förkorta nästans lif?

När man kränker sin nästa med ord och gärning, förorsakar honom bekymmer, förleder honom till omättelighet och skadeliga lustar, sårar hans kropp, pålägger honom
alt

alt för swårt arbete, eller nekade honom hjelp och sköttel, då man dock hade, både tillfälle och förmögenhet dertill.

Ann. : Dock har öfwerheten rätt, att till döden straffa misdådare, som förwerkat lifwet. Rom. 13, 4. I krig, då det ena folket, försvarar sig mot det andra, kunna soldaterna på deras förmåns befallning döda fienden; dock den undantagen, som icke mer kan göra skada. Luk. 3, 14.

108. Åro våra skyldigheter emot nästan dermed fullgjorda, att wi i hellska werket, hwarken säre eller dräpe honom?

Nej; det är icke nog; ty Jesu lära innehåller ytterligare, att man icke orättmåttigt skall wredgas på nästan, icke hata och afundas på honom, icke vara hämndgirig, icke häda och försmåda honom af hat och bitterhet, samt icke vara oförsonlig.

Matt. 5, 22. Men jag säger eder: att hwilken, som föröfnas på sin broder, han skall dömas wid underdomstolen, och hwilken som säger Macha till sin broder, han skall dömas af det stora rådet; och hwilken som säger du däre, han är skyldig till hellska eld.

109. Hvad är det att vara hämndgirig och oförsonlig?

Det är att wedergålla ondt med ondt och skada med skada, samt vara obenågen
att

att förlåta sig med sin nästa. Rom. 12, 19.

Matt. 6, 15. Om J icke förlåten människorna, deras brott; så vill icke eller eder fader förlåta eder edra brott.

110. Hwarsföre äro dessa böjelser, nemligen hat, hämndgirighet och oförsonlighet skadliga?

Emedan de kunna förleda till mord.

Jac. 1, 20. Den som vred är, kan icke göra det, som rätt är inför Gud.

Rain lemnar oss häruppå et bedröfligt exempel. 1. Mos. 4.

Anm.: Man bör således älska hwar och en, ja ock sine fiender, önska dem alt godt, wara fridsfärdig, göra sine owänner godt och bedja för dem. Matt. 5, 24.

111. Huru bör man förhålla sig emot nästan när han besinner sig i nöd och lifsfara?

Hjelpa och bistå honom, så långt man kan och förmår; och det utan affeende på egen nytta, belöning och erkänsla, endast och allenast af en sann människokärlek och för Guds skull.

Luk. 6, 32. Om J älsken allenast dem, som älska eder, hwad tack hafwen J dershöre att wänta? Sjelfwe de störste syndare bemöta kärlek med genkärlek.

112. Huru bär man omsorg för nästans gods?

Man bör icke afhända och borttaga ifrån
ho:

honom något, som honom tillständigigt och tillhörigt är.

Rom. 13, 7:8. Så gifwer nu hwar och en, hwad I ären pliktige, den skatt, som skatt bör, den tull, som tull bör, den rådsel som rådsel tillkommer, den heder, som heder tillhör. I öfrigt ären I ingen till något förbundne, utan till inbördes kärlek; den som älskar den andre, han uppfyller lagen.

Num.: Rättrådigheten fordrar, att man gifwer åt hwar och en det, hwad man är skyldig, att gifwa honom och göra för honom. Utan en sådan rättvisa kan samhället icke åga bestånd; och till och med den dygd, som wi kalle wälgörrenhet, hörde up att wara dygd, om hon kränkte rättrådigheten.

113. Hwad är det, som tillhörer nästan?

Allt hwad han sig förwärfwat, eller ärft, eller med rätt kan fordra.

114. Huru kallas det brott, då man borttager ifrån den andre, hwad honom tillhörer?

Drättrådighet och tjufnad.

115. På huru många sätt kan tjufnad föröfwas?

Tjufnad kan uppenbarligen och lönligen, i stort och i smått, med tal och gärningar föröfwas.

På ett lönligt sätt förfördelar man sin nästa, om man bedrager honom med falska och forskämda waror, falskt mått, wigt och mynt.

När

- När undersåtare icke erlægga sina afgifter;
 När tjenstefolket borttager något ifrån herrskapet
 eller arbeta otroget;
 När arbetare icke göra, hwad dem åligger; eller
 ock taga för stor lön;
 När herrskapet asdrager tjenstefolket och den idoga
 arbetaren, den betingade och förtjenta lönen.

När människor genom elak hushållning, ordning och spel förstöra sin egendom och fördjupa sig i skulder, hwilka de hwarken kunna, eller besflita sig om, att betala..

När människor tiggas af lättja, fördölja sin nästas egendom, ombryta, eller icke återgifwa den samma.

När den ene på ett sjelfswäldigt sätt, förorsakar den andre skada och omkostnad. Likaledes när någon med bedrägeliga och lögnaktiga ord beswiker den andre.

3. Mos. 19, 35. Görer ingen orätt i dom, i mått, i wigt, i delning.

1. Ehes. 4, 6. Att icke förtrycka eller beswika sin broder i något mål; emedan Herren är hämnare öfwer alt sådant. Rom. 13, 7.

Ps. 37, 21. Den ogudaktige borgar och betalar intet.

116. Är wäl tjufnad i smått tillätelig;

Nej; all förswinnning, så obetydlig den ock wore, är olofflig.

Luk. 16, 10. Den som är orätträdig uti det minsta, är ock orätträdig uti det större.

117. Men när någon bestulit den andra, och är honom skyldig; hwad är i sådan händelse hans plikt?

Han bör gifwa tillbaka eller ersätta det, så wida det är honom möjligt.

Hesek. 33, 14: 15. Säger jag ock till syndaren: du skall dö; och han omwänder sig ifrån sin synd, gör hwad rätt och billigt är, återställer qwarhållen pant, betalar, hwad han ifrån andra borttagit, och wandrar efter de lagar, som lif medföra, utan att begå misgärning, så skall han blifwa wid lif, och icke dö.

Num. : Wore någon utur stånd fatt, att ersätta den tillfogade skadan, så ware han dock så tjenstaktig, som möjligt är, och bedje för öfrigt Gud, att han igenom sin godhet wille ersätta det, hwad hans egen oförmögenhet nekar att göra.

118. Hwarigenom kan man bewara sig för bedrägeri och tjufnad?

När man är flitig i sitt arbete, estertänksam och ordentelig i sina syflor, måttelig, sparsam och förnöjd med sin lott. Guds wälsignelse och lön uteblifwer då wist icke.

1. 1. Thes. 4, 11. Winlägger eder med all flit att lefwa stilla, söta edra göromål, samt arbeta med edra händer.

Sal. Sedesp. 24, 4. Genom försiktig hushållning warda boningsbrunnen, med allt hwad kostbart och wackert är, upfyllde.

1. Tim. 6, 6:8. Gudaktigheten med ett förnöjdt sinne, är dock en stor winning, wi hafwe icke fört något med oss in i werlden; det är ock klart, att wi icke kunne föra något ut; när wi dersföre hafwe söda och kläder, så låtom oss dermed nöja.

119 Fordras det intet mer utaf oss, än underlåtagandet af den werkelige skolden?

Man bör ock hwarken hysa olofliga begärelser eller med list och orätt, stika ester sin nästas egendom.

Hab. 2, 6. We honom, som samlade, hwad honom icke tillhörde; huru länge skall det räcka.

120. Huru bör man då förhålla sig i anseende till nästans egendom?

Man bör söka att afwända all skada ifrån sin nästa, och wara honom behjelpelig till hans egendoms förmering och bibehållande. 2 Mos. 23, 4-5.

Phil. 2, 4. Sen icke på edert eget utan äfwen på andras.

121. Huru kan man bidra till, att nästan förökar sin egendom?

Genom nyttiga råd och werkeligt biträde.

Ebr. 13, 16. Gå till och gå till, att göra godt och understöddja de fattige; ty sådana offer behaga Gud.

122. När bör man i synnerhet bewisa sin nästa denna hjälp?

När han är i nöd och behöfwer hjälp, till lindring i sin nöd.

1 Joh. 3, 17. Den som är ägare af denna werldens goda och tillsluter sitt hjerta för sin broder, då han ser honom wara behöfswande, huru kan han säga, att kärleken till Gud bor uti honom.

— Detta kallas wälgörenhet, mildhet och barn-
hertighet, och dessa dygder böra wara godwillige,
om de skola wara Gud behagelige.

2 Cor. 8, 12. Om man hafwer en god wilja,
blifwer man wäl ansedd, då man gifwer efter sin
formåga; men icke åstas, att man går öfwer sina
wilkor.

123. Handslar den wäl rätt, som anropar andra
om hjelp, då han dock self kunde hjelpa sig?

Nej; han begär otrohet emot den, hwars
hjelp han påkallar och emot dem, som wer-
feligen hafwa hjelp af noden.

Eyr. 41, 29:32. Min son akta dig för tiggare:
stafwen.

124. Huru åligger det oss att draga omsorg för
wår nästas goda namn och rykte?

Att icke updikta och utsprida något ondt
om wår nästa; utan tala wäl om honom.

125. Huru kallas det, när någon updiktar
fel på sin nästa?

Baktala och forsmåda.

3 Mos. 19, 16. Gå icke omkring att belacka nå-
gon ibland ditt folk.

Eyr. 5, 17. Resa och blygd kommer öfwer en
tjus; men fördömmelse drabbar en twetalig.

126. Huru förfalla människorna i sådana
förbrytelser?

Genom mångtalighet och ett förhastadt
om-

omdöme öfwer nästan, af bitterhet och hätskhet och ofta af brist på bättre samtal.

Jac. 1. 26. Är någon, som tror sig tjena Gud, då han icke styrer sin tunga, utan bedrager sitt hjerta; hans Gudstjänst är fåfång.

127. Hvad är dens vlikt, som genom försmädelse särat sin nästas goda namn?

Han bör ej spara någon möda, att uprätta sin nästas heder, den han kränkt och särat.

128. Hvad bör man således icke förgåta, då talet är om nästan?

Eftertänksamhet, tystlåtenhet, sanning och kärlek.

1 Petr. 3, 10. Den som vill hafwa glädje af lifvet och se goda dagar, han håller sin tunga ifrån det, som ondt är och sina läppar, att de icke tala bedrägeri. Ephes. 4, 25.

129. Huruledes kan man i sitt tal, bewisa kärlek emot sin nästa?

När man ursäktar sin nästa, talar godt om honom och vänder all ting till det bästa, det är; då man faller ett mildt omdöme om honom, misstänker honom icke utan skäl, be-
rommer hans oskuld och goda handlingar och öfverskyler hans fel och swagheter, så länge det är möjligt.

1 Petr. 4, 8. Kärleken öfverskyler många fel.

Num.: Man bör tro sin nästa om en god mening och affikt; ty Gud allena kan döma öfver människornas förborgade affikter och hemliga tänkesätt.

Luc. 6. 37. Dömer icke, så warden J icke dömd. B. 41:42.

Hörer man något ondt om andre, så bör man icke tro och utsprida det, utan hoppas det bästa.

Syr. 19, 15. Tilltala din wån: Osanning utspredes ofta; tro dertfore icke alt, som säges.

130. Bör man icke erinra och bestraffa någon för sina fel?

Ja, det är plikt; men det bör ske utan bitterhet, med saktmodighet, skonsamhet och mildhet. Gal. 6, :2. Jac. 5, 19=20.

131. Hvilken nytta har man derutas, att man älskar sanningen?

Man förwårswar sig människors kärlek och förtroende, och tillika Guds wälbehag.

Pf. 15, 1:3. Herre ho får infomma i din hydda? ho får ho på ditt heliga berg? Den som wandrar utan want och gör, hwad rätt är och talar sanningen af hjertat. Den som med sin tunga icke förtalar och icke gör sin nästa något ondt, eller något hänligt hos nom påbrdar Gal. Sed. 12, 22.

132. Hwad är för öfrigt att märka om falska människor?

De wisa ett kärlekslöst hjerta och åstads-
kom-

Komma ej sällan största skada och komma en gång att göra inför Gud våkenkap, för hwart onyttigt, skadeligt och bittert ord.

Matt. 15, 19. Af hjertat utgå onda tankar, mord, hor, otukt, tjufnad, falskt vittne försmädelse.

133. Bör man ock bewisa godhet, mildhet och skonsamhet emot de oförnuftiga djuren?

Ja; emedan djuren äro ock Guds skapade verk. En rättfärdig låter sig äfwen wårda om sitt öf; hos de wrängsinte är sjelfwa barmhertigheten grym. Sal. Sed. 12, 10.

IV. Plikter i åtskilliga Stånd.

134. Om wi böre älska alla människor, böre wi icke så mycket mer älska våra föräldrar, samt dem som upfostra, lära, och hafwa omsorg för oss?

Ja wi böre så mycket mer älska våra föräldrar, samt dem som upfostra, lära och hafwa omsorg för oss, som den möda, hwilken de hafwa för oss, är stor och beswärlig.

135. Swilka äro att betrakta som föräldrar?

Icke allenast våra naturliga föräldrar, utan ock fosterföräldrar, förmyndare, lärare och lärherrar.

136. På hwad sätt skola barn betyga sin kärlek emot sine föräldrar?

De skola hedra och med högaktning lyda dem, älska dem och i alla sina lifsdagar wara tacksamme emot dem, och i synnerhet under deras ålderdom, sjukdom eller fattigdom ådagalägga sin barnsliga tillgifwenhet för dem, genom en ömsint skötsel.

Coll. 3, 20. I barn lyder edra föräldrar uti alt; ty det är behagligt för Herren. 1 Tim. 5, 4.

Gal. Sed. 23, 22. Årlyd din fader, som dig födt, och förakta icke din moder, om hon ock gammal warder.

137. Hwad hafwa goda och fromma barn för en tillsägelse?

Det skall gå dem wäl och de skola ofta hinna till en behagelig ålder; elaka barn hafwa Guds straff att förwänta.

Eph. 6, 1-3. I barn, lyder edra föräldrar för Herrans skull, ty det är rättwist. Hedra din fader och moder, hwilket är det första bud, som är förbundet med detta löftet: på det dig må wäl gå och du länge lefwa på jorden.

Syr. 3, 7-11. Hedra din fader och din moder både med gärning och ord, på det deras wälsignelse må förnima öfwer dig; ty fadrens wälsignelse gör barnens hus fast; men modrens förbannelse rifwer det ned i grund. Gal. Sed, 30, 17.

138. Men hwilka plikter hafwa då föräldrar, att upfylla emot sina barn?

Föräldrarne skola wäl upfostra sina barn,
wår-

wärda deras hälsa och lif, tidigt undervisa dem om Guds och hans wijas kunskap, hafwa dem under uppsikt, skådse formana dem till det goda, och tidigt hålla dem till det som är nyttigt; hwarigenom de sjelfwe en gång, kunna finna sin framtida bärning, och blifwa sina medmänniskor gagneliga.

I utöfningen af dessa wigiga plikter, böra föräldrarne hwarken wara för slate och efterlätnes; eller hårde och bittre emot sina barn.

Abrahams exempel. 1 Mos. 18, 19.

Ephes. 6, 4. I föräldrar reter icke edra barn till wrede; utan upföder dem i takt och Herrans förmaning.

Coll. 3, 21. I föräldrar skicker eder icke för strängt emot eder barn, att de icke må warda försagda.

139. Huru böra sysskon och slägtingar bemöta hwarannan?

Dem åligger, att så mycket ömmare åska hwarannan, som naturen så nära förenat dem.

Ps. 133, 1. O huru godt och ljustigt det är, när bröder bo endrägteligen tillsammans. 1 Mos. 13, 18.

140. Hwilken plikt åligger lärare och predikare?

Att så wäl offenteligen som enskildt, med dela både unga och gamla Religions undervisning, och igenom sitt goda efterdöme, upmuntra dem till all christelig dygd, och till sina plikters nogaste efterlesnad.

1 Theß. 2, 12. Wi hafwe förmanat hwar och en af eder, såsom en fader sina barn, upmuntrat och be- tygat, att I skolen wandra, såsom sig ägnar inför Gud.

Uhörare böra dervedre wara läraktige och tacksamme emot sine lärare.

Ebr. 13, 17. Lyder edre lärare och hafwer aftning för dem, på det de som waka öfwer edra själar, såsom de der råfenskap göra skola, måga göra det med glädje, och icke med suckan; ty det är eder icke nyttigt.

1 Cor. 9, 14. Så hafwer ock Herren förordnat, att de, som förkunna Ewangelium, skola af Ewange- lii förkunnande hafwa sitt uppehälle.

141. Huru böra undersätare förhålla sig emot sin öfwerhet?

Undersätare skola hedra sin öfwerhet, efterleswa deß lagar, troligen erlægga de påbudna afgifter, bedja för öfwerheten och genom ett fredligt upförande låtta deß swåra ämbete.

Deremot bår öfwerheten omsorg om landets bästa, genom wisa lagar, skipar lag och rätt, straffar wäldswerkare och beskyddar undersätare.

Rom. 13, 12. Hwar och en ware öfwerheten, som högsta wäldet hafwer, underdånig; ty ingen öfwerhet är, utan af Gud: den öfwerhet som är, är förordnad af Gud. Så att den sig sätter emot öfwerheten, han sätter sig emot Guds förordnande, och de, som fatta sig deremot, de draga sjelfwa en dom öfwer sig.

1 Petr. 2, 17. Fruktar Gud, hedrer konungen.

142. Bör man ock älska det land, hwaruti man är född och upfostrad, och hwarest man finner sin bärning?

Wiserligen; ty wi hafwe derstädes fått lif och upfostran, och njute i det samma så mycket godt.

143. Hwarigenom skole wi betyga vår kärlek till fäderneslandet?

Igenom deltagande glädje öfwer fäderneslandets wälgång. Wi böre derföre bidrağa till dess wäl och befordra dess wälgång, genom fromhet och dygd, genom lagarnes nogaste efterlesnad, genom et årligt utgörande af de utskyllder, som till landets eller stadens bästa äro erforderlige.

Jer. 29, 7. Söker stadens bästa; ty när honom wäl går, då går ock eder wäl.

Rom. 13, 6:7. Af denna grund skolen I ock betala skatt; ty de som sådant hafwa att stöta äro ock Guds tjenare. Så gifwer nu hwar och en, hwad I ären pliktige, den skatt, som skatt bör, den tull, som tull bör.

144. Hwad hafwa personer, som igenom äkten-
skapets band wilja förena sig, att i akt taga?

De böra forut moget öfwerlägga sin afsikt och icke förhastadt och oförsiktigt, trädä i äkten-
skapsståndet.

145. I hwilken affikt stiftade Gud äkten-
skapsståndet?

För att tämja och wisligen inskränka
den

den häftigaste driften hos människan, förordnade och wälsignade Gud sjelf äkten-skapsständet, till människoslägtets ordentliga fortplantning och upfostran, samt till bägge könnens ömma och wisa inbördes biträde.

Cor. 7, 2. För att undfly sförlesnad, hafwe hwar man sin hustru, och hwar qwinna sin man.

146. Swartill förbinda sig de personer, som ingå äktenkap?

De lofwa, att inbördes wara hwarannan behjelpelige, dela sorg och glädje med hwarannan, och att hela lifstiden igenom, med trohet och tillgifwenhet, gå hwarannan tillhanda.

147. Swilka plikter åligger således äkta personer emot hwarannan?

Kärlek, högaktning, förtroende, hjelp och trohet. Mannen bör hafwa omsorg för hustruns anständiga underhåll, säkerhet och hjelp; och hustrun deremot beslita sig om foglighet, wänlighet och flit i huswäsendet.

Ebr. 10, 24. Låtom oss wara upmärksamme på hwarannan, så att wi upwäcke den ene den andre, till kärlek och goda gärningar.

148. Swilket är wäl det bästa medel, att winna och bibehålla ett lyckligt äktenkap?

Allt makarne hedra hwarannan; nemligen,
att

att de icke allenast i hjertat hysa högaktning för hvarannan; utan i Umgånget städse ådagalägga den samma, genom beskedlighet och foglighet.

149. Är då ett lyckligt äktenskap, en så angenäm förhindelse?

Ja; det är den största lycka på jorden.

150. För hvad böra gifta personer, som upriktigt älska hvarannan, hafwa största affky?

För otrohet. Med tålmod fördraga de då hvarandras swagheter, afwända alla misshälligheter, plåga intet oanständigt umgänge med någon annan, och wilja för ingen del skilja sig ifrån hvarandra.

Matth. 19, 6:9. 1 Cor. 7, 10:11.

151. Men om man och hustru icke hålla det löfte, hwilket de hafwa gjort hvarannan, eller äro hvarannan otrogne: huru kallar man det?

Hor, eller äktenskaps brott.

1 Petr. 3, 7. I män bören unigås förnuftigt med edra hustrur, såsom de der äro af swagare natur. Wisser dem tillbörlig aktning, såsom de der äro arfwingar till lifsens nåd, äfwen så wäl som I, på det edra böner icke måga warda förhindrade.

Coll. 3, 18:19. I qwinnor, warer edre män undergifne, såsom tillbörligt är inför Herran. I män älsker deremot edra hustrur och handterer dem icke med bitterhet.

Ebr. 13, 4. Håller altid äktenskapet i heder och be-

besläcker icke eder ägta säng; men otuktiga och horskarlar skall Gud döma.

152. Huru böra hus- och tjenstefolk upföra sig emot sitt herrskap?

De böra med flit och trohet uträtta herrskapets befallningar, icke försmilla det minsta, håra omsorg för herrskapets nytta och heder, så mycket de kunna, och alldrig åsidosätta beskedligheten.

Coll. 3, 22. I tjenare lyder uti all edra lekamliga husbönder, icke med ögnatjenst såsom de der söka att behaga människor; utan af upriktigt hjerta och af fruktan för Gud. Tit. 2, 9:10.

Herrskapet kan fordra af tjenstefolket all tjenst, som icke är för swår och går öfwer billigheten; men bör ock hafwa tålmod med des fel, förmana det till dygd och icke förhålla den betingade lönen och underhållet.

Coll. 4, 1. I husbönder görer ock på lika sätt det, som rätt är emot edre tjenare, wetande, att ock I hafwen en Herre i himmelen.

Luc. 10, 7. En arbetare är wård sin lön.

153. Huru skola de rika efter bibelns föreskrift förhålla sig?

De skola icke förhäfwa sig, utan fast mer använda sin förmögenhet till, eget och andras bästa. 1 Tim. 6, 17:19.

154. Hwad skola de fattige göra?

De skola wara flitige och arbetsamme och förtrosta på Gud.

Job. 4, 22. Min son! frukta icke att wi äre fattige; ty du hafwer mycket, om du fruktar Herren, och affstår ifrån all synd, och gör det, som honom behageligt är.

Pf. 9, 10. Herren är de förtrycktas befärm, ett fast befärm i nödens tid.

155. Huru skola enkor, fader; och moderlösa barn förhålla sig?

I Tim. 5, 5-6. En rätt enkla, jag menar en, som är wärntös, sätter sitt hopp på Gud och framhårdar i böner och åkallan natt och dag.

Pf. 27, 10. Fader och moder öfvergifwa mig; men Herren tager mig till sig.

156. Huru skola arbetsfolk förhålla sig?

Rom. 12, 11. Warer icke tröge.

Eyr. 7, 16. Ledсна icke wid ditt arbete och åkerbruk, om det blifwer dig mödosamt; ty den högste hafwer det så iurättat.

157. Huru skola de unge förhålla sig emot de gamle?

De skola hedra dem som äro gamle, hafwa tålmod med dem och försörja dem.

3 Mos. 19, 22. För ett grått hufwud skall du upstå och ära de gamle.

158. Huru skola gamle förhålla sig?

De böra med Gudsfruktan och dygd pryda sin ålderdom.

Sit. 2, 2. Förmana de ålderstegne, att de äro waksamme, alswarsamme, wettige, hafwa rättshaffens tro, kärlek och tålmod.

Gal. Sed. 16. 31. Grå hår äro en hederskrona, den på dygdens wäg funnen warder.

Tredje delen.

Om Andaktsöfningar och de heliga Sakramenterne.

1. Hwilka äro de hjelpemedel, hwarigenom wi till all christelig dygd kunne upwäckas och deruti stadfästas?

Framför alt Guds ords flitiga betraktelse; att man nemligen under tillämpning på sig sjelf, gerna hörer och läser det i den heliga Skrift och andra gudeliga böcker.

Coll. 3, 16. Låter Christi ord rikeligen bo ibland eder och upfylla eder med all wisshet, lärer och upmuntrar hwarannan med Psalmer och lofsånger och andeliga wisor, så att I sjungen tacksamteligen Herrans pris uti edra hjertan.

2. Hwad gifwes det ännu för hjelpemedel härtill?

Man bör lära kånna sitt eget hjertas böjelser och gifwa akt uppå dem, på det man icke måtte wika af ifrån det goda, och göra det, som ondt är.

Matt. 26, 41. Waker och beder, att I icke fallen i frestelse, anden är wal willig, men töttet är swagt.

1 Cor. 10, 12. Om någon tycker, att han står, han se till, att han icke faller.

3. Hwad är det, som ännu ytterligare icke bör försummas?

Bön till Gud.

4. Hwad har Jesus ännu förordnat, såsom befodringsmedel till fromhet och dygd?

De helige Sakramenterne.

5. Hvem skall man tillbedja?

Allena Gud; Fadren, Sonen och den helige Ande.

Matt. 4, 10. Herren din Gud skall du tillbedja och honom allena, skall du tjena.

Uplösning: Gud är vår skapare och vår försörjare, han vet våra behofver, förnimmer våra böner, och han kan och vill hjälpa oss: Angelar och helgon böra således icke tillbedjas. Johs 19, 10. Ef. 64, 16.

6. Hvarom skole vi bedja Gud?

Om allt hwad oss nödigt är; det ware sig lekamligt eller andeligt godt.

7. Hwad är andeligt godt?

Allt det som ländet till själens nytta, såsom en sann Guds kännedom och Guds äkthet.

Matt. 6, 22. Söker först efter Guds rike och hans

hans rättfärdighet, så skall derjämte allt detta tillfalla eder.

Ann.: Jesus will ock, att wi skole bedja i hans namn, det är: för hans skull och till hans äras befordran.

Joh. 16, 23. Sannerligen, sannerligen säger jag eder, hwad I bedjen Fadren i mitt namn, det skall han gifwa eder.

8. Hwad är lekamligt godt?

Allt det, som angår det timmeliga lifwet.

9. Huru bör man bedja om det timmeliga goda?

Med det wilkor, om Gud finner det wara för oss och våra medmänniskor nyttigt.

Matt. 26, 39. Kristus söll ned på sitt ansikte, bad och sade: Min Fader, är det möjligt, så gånge denna kalken ifrån mig; dock icke som jag, utan som du will.

10. Är det nog, att endast uprepa en bön med munnen?

Nej; det bör ock ske med förstånd och under hjertats rätta beskaffenhet.

11. Huru beder man med förstånd och af hjertat?

När man betänker, hwarom man beder och hwem man i bönen tilltalar, samt är af hjertat ödmjuk, alswarsam, förtrostandsfull, underkastar sig Guds wilja och omfattar sin nästa med kärlek och ömhet; detta kallas ock, att bedja andäktigt.

Almos. 5, 23. Haf hört ifrån mig dina fångers buller; dina harpors ljud orkar jag icke höra.

Anm.: En andåktig bedjare har alltid nytta af sin bön. Gifwer Gud just icke det som han önskar sig; så gifwer han honom dock alltid det, som är det bästa. Hjertat warder ock genom bönen frommare, gladare och starkare.

12. Skole wi bedja för oss allena?

Wi skole ock bedja för vår nästa och derigenom ådagalägga, att wi älske honom, som oss sjelfwe.

1 Tim. 2, 1. Aldraförst förmanar jag dig, att du låter hålla böner, åkallan förböner och tacksägelse för alla människor.

Matt. 5, 44. Beder för dem, som illa utföra och fördölja eder.

13. Hvad har Herren Jesus gifwit oss för ett mönster och böne-Formular?

Bönen Fader vår; hwaruti vår Herre Jesus gifwer oss ett efterdome, hwarom och huru wi skole bedja Gud.

14. Hwarutaf består Fader vår?

Utaf företalet, de sju bönerna och beslutet.

15. Huru kallas Gud i företalet?

En fader; wi skole derföre så förtroligt tala med Gud, som barn med sin fader.

16. Hwarföre säge wi: Fader wår, eller wår Fader?

Emedan wi tillika bedje för andra och Gud, är allas wår Fader.

17. Hwad är Gud för en Fader?

Ingen jordisk och wanmägtig, utan en ewig och alsmägtig Fader, som är i himmelen.

18. Huru lyder den första bönen?

Helgadt warde ditt namn.

19. Hwad betyder det?

Wi bedje, att Gud med sina egenskaper, ord och werk, af alla människor måtte wördas och högaktas.

20. Huru lyder den andra bönen?

Tillkomme ditt rike.

21. Hwad betyder det?

Wi bedje, att Guds rike eller Christendomen mer och mer måtte utbreda sig, och wi sjelfwe förhålla oss, som sanne Christne och Christendomens wärdige bekännare.

22. Huru lyder den tredje bönen?

Ske din wilje, såsom i himmelen, så ock på jorden.

23. Hvad betyder det?

Vi bedje, att Gud wille hjälpa oss, att med willig lydnad efterleswa hans bud och wara tillfreds med hans rådslut, såsom de salige andar i himmelen; på det ock wi måtte warda skickelige till den ewiga saligheten.

Joh. 6, 40. Detta är hans wilje, som hafwer sändt mig, att hwar och en, som ser Sonen och tror på honom, skall hafwa ewinnerligt lif, och att jag skall upwäcka honom på yttersta dagen.

24. Huru lyder den sjerde bönen?

Wårt dageliga bröd gif oss i dag?

25. Hvad betyder det?

Vi bedje, att Gud för hwarje dag wille gifwa oss, hvad till lifwets nödtröft fordras.

26. Huru kallas i denna bönen, det, som oss till lifwets nödtröft nödigt är?

Wårt dageliga bröd; icke öfwerflöd utan vårt eget; icke främmande och orättrådigt bröd.

27. Uppehåller Gud ock de onda människor?

Ja; för att upwäcka dem till bättring.

28. Hwarföre skole wi då bedja Gud derom ock tacka honom dersföre?

Det är icke allenast vår plikt att bedja Gud om bröd och uppehållelse, samt tacka honom

när han faderligen gifwer oss det samma; utan wi njute och med större fröjd Guds gåfvor, när wi tackfamt erinre oss, att de äro en skänk af den gode Gudens hand. 1 Cor. 10, 31.

29. Huru lyder den femte bönen?

Förlåt oss våra skulder, såsom och wi förlåte dem oss skyldige äro.

30. Hwad betynder här skuld?

Hwar och en synd; emedan wi derigenom warde Gud misshagelige och göra oss skyldige, till hans straff.

31. Hwarom bedje wi således i denna bönen?

Att Gud wille friskänna oss ifrån våra synders straff.

32. Hwilken plikt böde wi påminna oss wid denna bönen?

Att wi och förlåte nästan, när han brutit emot oss.

Eph. 4, 32. Warer fromme och ömsinte emot hwar annan, så att I förlåten den ene den andre des förbrytelser, såsom Gud för Christi skull förlåter eder.

33. Huru lyder den siette bönen?

Och inled oss icke i frestelse.

34. Hwad förstås med frestelse?

Alla tillfällen och omständigheter, hwårigenom wi kunde forledas till synd.

35. Hwarom bedje wi således i denna bön?

Att Gud wille bewara oss ifrån alla frestelser till synd och swåra lidanden, och räcka oss sin hjälpsamma hand i noden.

36. Men hwad är vår egen plikt derwid?

Wi böre icke sjelfwe söka utan undfly alla tillfällen till synd, wara upmärksamme på oss sjelfwe och göra frestelsen motstånd, på det wi måtte öfverwinna henne. Huru angelågne och sorgfällige wi böre wara häröf, föreställer vår Herre Jesus Christus i Matt. 18, 8-9.

1 Cor. 10, 13. Gud är trofast, som icke skall låta eder frestas öfwer eder förmåga, utan jämte det han låter eder frestas, göra en sådan utgång derpå, att I uthårda kunnan.

37. Huru lyder den fjunde bönen?

Fräls oss ifrån ondo.

38. Hwad betydder det?

Att Gud wille bistå oss i hwarje wedervärdighet, och ändoreligen sidst förlofa oss ifrån allt ondt.

2 Tim. 4, 18. Herren skall frälsa mig ifrån allt ondt och försätta mig, till sitt himmelska rike.

39. Huru lyder beslutet af Fader vår?

Riket är ditt, och magten och härligheten i Ewighet, Amen.

40. Hvad betynda dessa orden?

Du är vår Herre, du är alsmächtig och besitter alla fullkomligheter, och dig tillhörver derföre ära och pris.

Wi beprise således Guds herrawälde, betyge vår förtröstan och lofwe vår ewiga erkänsla.

41. Hvad betydder Amen?

Wi betyge dermed vår trängtan och vårt hopp, att det måtte ske, hwarom wi bedit hafwe.

42. Huru bör Fader vår, som hwar och en kan utan till, rätteligen bedjas?

Ske för hastigt, utan med andakt och efter-tänksamhet, så att wi under bedjandet tänke på Gud, på oss sjelfwe och nästan.

43. Ibland hjelpemedlen till upmuntran och befästande i det goda, äro Sakramenterne redan förut nämnde: hvad äro Sakramenter?

Det äro högtideliga af Gud förordnade Religionshand iugar, som i nyttjandet äro förbundne med synlige ting och, hafwa guddomeliga tillsägelser.

44. Swilka äro dessa heliga Religionshandlingar i Christendomen?

Den heliga dopelsen och den heliga nattwarden.

45. Hvad är döpelsen?

Döpelsen är en Handling, hwilken Herren Jesus Kristus har förordnat, att wi under begjutning med watten, skole uptagas till medlemmar af den christeliga församlingen och till åtnjutande af Christendomens wälgärningar.

Döpelsen förrättas derföre endast en gång.

46. Hwilken har aldrasförst döpt på Guds befallning?

Johannes döparen; hwaruppå vår Herre Jesus förordnade döpelsen, till ett uptagelsesmedel i Christendomen.

47. Huru lyder Christi befallning dertill?

Mig — sade han till sina Apostlar — är all magt gifwen i himmelen och på jorden; går fördensfull ut, görer alt folk till mina lärjungar och döper dem i Fadrens, Sonens och den helige Andes namn. Matt. 28, 19.

48. Huru lyder tillsägelsen wid döpelsen?

Den som tror och blifwer döpt, han skall warda salig; men den som icke tror, han skall blifwa fördömd. Marc. 16, 16.

49. Huru skall döpelsen enligt Guds befallning förrättas?

Genom begjutning med rent watten eller indoppning i det samma, i Fadrens, Sonens och den helige Andes namn.

50. Hvilken skall förrätta döpelsen?

För bättre ordnings skull, Guds ords lärare och predikare; men i nödfall hwar och en annan Christen.

51. Hvilken skall döpas?

Alle, som wilja warda Christne och jämwal barn; ty Kristus säger i Marc. 10, 14. Låter barnen komma till mig och förmener dem icke, ty sådane horer Guds rike till. (Det är: dessa skola ock i den christeliga församlingen uptragas.)

Joh. 3, 5. Om man icke warder född af watten och andan (igenom döpelsen och Guds ande förändrad) kan man icke ingå i Guds rike. (D. å. eljest kan man icke höra till Christendomen.)

52. Hvad nytta hafwe wi af döpelsen?

Wi erhålle derigenom den försäkran, att Gud will wara oss nådig, anse oss för sina barn, och gifwa oss den ewiga saligheten.

53. Men lida wäl de barn någon skada till sin salighet, som dö, innan de blifwa döpte?

Nej; de äro ju ofskuldige dertill, att de bles wo utan döpelse.

Ulm.: Genom oloftigt uppskof böra dock föräldrarne icke wisa wanwördnad för denna Jesu befallning.

54. Swartill förpliktas oss döpelsen?

Till tro och förtrostan på Gud, såsom wår
skapa-

skapare, återlösare och ledare, och för öfrigt att bilda vårt sinne och inrätta vår wandel efter Jesu lära.

Matt. 28, 20. Lärer dem hålla alt, hwad jag hafwer eder befallt.

Rom. 6, 3: 4. Wetet I icke, att wi alle, som döpte äre till Jesu Christi bekännelse äre ock döpte till delaktighet i hans död. Wi äre alltså genom den döpselse wi undfått till delaktighet i hans död, äfwen begrafne med honom, att såsom Kristus genom Fadrens härliga magt, är ifrån de döda upväckt, wi ock med honom stole wandra i ett nytt lefwerne.

Gal. 3, 27. Ly I, så många, som ären döpte till Christi delaktighet, hafwen iklädt eder Christum (antagit Christi lära och sinne.)

55. Swartill bör erinran af des döpselse upmuntra hwar och en Christen?

Till tacksamhet emot Gud, att wi bittida i Christendomen blifwit uptagne och till en christelig wandel.

1 Petr. 3, 21. Döpet förpliktat oss, att bewara ett rent samwete inför Gud.

56. Kunne wi ock förlora det goda, som vår döpselse försäkrar oss om?

Ja; när wi synde med uppsåt och förfalle i laster.

57. Huru kallas den handlingen, då barn wid mögnare år, högtideligen förnya minnet af sin döpselse, förr än de begå den heliga nattwarden?

Confirmation eller stadfästelse i Christendomen.

58. Huru heter den andra christeliga Religions:
handlingen?

Den heliga nattwarden.

59. Hvilken har förordnat den heliga nattwarden?

Jesus Kristus om aftenen för sitt sista lidande.

60. Huru beskriwa Mattheus, Marcus, Lucas och Paulus denna instiftelsen?

Vår Herre Jesus Kristus, i den natten, då han förrädder wardt, tog han brödet, tackade, bröt det och gaf sine lärjungar och sade: Tager och äter, detta är min lefamen som för eder utgifwen warder; detta görer till min äminnelse.

Sammalunda tog han ock kalken efter nattwarden, tackade, gaf dem och sade: Tager och dricker häraf alle, denna kalken är det nya Testamentet i min blod, som för eder och för många utgjuten warder till syndernas förlåtelse: detta görer, så ofta I dricken, till min äminnelse.

61. Hvad gjorde Jesus wid denna handlingen?

Han tog om aftenen för sitt lidande bröd och win, och förordnade det, under en andaktig bön, till ett heligt bruk.

62. Huru befalle Jesus sine lärjungar, att nyttja brödet och winet?

De skulle äta brödet och dricka winet
och

och derwid, högtideligen påminna sig hans död och bekänna hans lära.

63. Hwad är altså ändamålet af den heliga nattwarden ?

Allt wi wid åtnjutandet af brödet och winet, skole på ett lifligt sätt erinra oss vår Herre Jesus och högtideligen, bekänna hans död.

En Jesus befalle: detta görer till min äminnelse och Paulus lärer.

1 Cor. 26. I skolen förkunna (det är: bekänna) Herrans död, till dess han kommer. Jesu döds bekän- nelse sker i tankar, med ord och igenom hela vår lefnad.

64. Hwad är ännu ytterligare ändamålet af den heliga nattwarden ?

Wi skole under njutningen af brödet och winet, med full fortrostan, tillegna oss nyttan af Jesu lidande och död; nemligen syndernas förlåtelse.

En Jesus säger: Lager och åter; detta är min lefamen, som för eder utgifwen warder; och dricker; detta är det nya Testamentets blod, som för eder utgjutet warder.

Hans lidande och död har skedt för oss, eller oss till nytta.

65. Huru förklarar sig Paulus häröfwer ?

Han säger: Det brödet, som wi wälsigne, är det icke Christi lefamens delaktighet? Den wälsignade kalk, som wi wälsigne, är den icke Christi blods delaktighet?

66. Hvad wete wi med fullkomlig wisshet om den heliga nattwarden?

Allt wi genom desß wärdiga ätnjutande, skole hafwa andel i Jesu återlösnings.

67. Hwartil bdr ätnjutandet af den heliga nattwarden upwäcka oss?

Till tacksamhet och hörsamhet emot vår återlösare och hans lära.

Matt. 7, 21. Jefe warder hwar och en kommande i himmelen, som säger till mig: Herre, Herre; utan den, som gör min Faders wilja, som är i himmelen.

68. Hwilken nytta hafwa de Christne derutas, när de på sådant sätt begå den heliga nattwarden?

De förnya på ett högtideligt sätt Jesu äminnelse;

De försäkra sig om syndernas förlåtelse;

De stärka sitt sinne i det goda efter sin Frälsares lära.

Den heliga nattwardens begående stärker oss, i tron på Jesum och den genom honom stiftade försoningen med Gud, stadfäster oss i kärlek till honom och våra medåterlösta och beseglar uti oss, hoppet om ett ewigt lif.

69. Hafwa alle, som begå den heliga nattwarden denna mytan derutas?

Nej; blott de, som wärdigt, nemligen enligt stiftelsens ändamål begå den heliga

natt-

nattwarden, kunna försäkra sig om syndernas förlåtelse.

70. Huru går man värdigt till den heliga nattwarden?

När man förut pröfwar sig sjelf; det är: undersöker, om man lefwer efter Jesu lära, till hwilken man bekänner sig; hatar således det onda, men högaktar Gud och Jesum och fortfar att tillwäxa i dygd och uti kärlek till nästan.

1 Cor. 11, 28. Människan pröfwe sig sjelf.

71. Med hwilken sinnesförfattning böre wi således gå till den heliga nattwarden?

Med högaktning och kärlek till Gud och Jesus, med föresats, att mer och mer hata synden, men tilltaga i alla christeliga dygder samt med en oryggelig tillförsikt till Guds nåd.

Ann.: Att i utwärtas måtto bereda sig härtill genom en snygg och renlig klädnad, serdrar anständigheten; men Gud ser endast till hjertat.

1 Chrön. 29, 17. Jag wet, min Gud, att du pröfwar hjertat och att redlighet är dig tåck.

72. Huru förhåller sig den redelige, Jesu och hans läras bekännare, wid de brister, som han ännu uptäcker hos sig?

Han erkänner dem i barnslig ödmjukhet för Gud, fortrostar på sin återlösare och sätter sig allwarligen fore, att hadanester waka öfwer sig och med större sorgfällighet, wandra på dygdens och Christendomens wäg.

73. När gå människorna ovärdigt till den heliga nattwarden?

När de utan sjelfpröfning och utan ett godt uppsåt gå dertill?

I Cor. 11, 29. Den som ovärdeligen äter och dricker, han äter och dricker så, att han dermed ädrager sig sjelf fördömmelse, i thy han icke nogsamtt högtaktar Herrans lekamen.

74. Men hwartill bör det upwäcka oss, när wi under en sådan pröfning finne, att wi icke wärdigt kunne gå till den heliga nattwarden?

Till bot, eller sinnesförändring; nemligen att man erkänner och ångrar sina brister och synder, anropar Gud om hans nåd, och fattar det goda uppsåt att bättra sig.

75. Hwad för en handling bör likasom förbereda oss, till ett wärdigt åtnjutande af den heliga nattwarden?

Skriftermålshandlingen.

76. Är då skriftermålshandlingen till en wärdig förberedelse tjenlig och nyttig?

Ja; ty wi warde i skriftermålet warnade för det ovärdiga åtnjutandet, för tanklöshet och lätt sinnighet, samt upmuntrade till christeliga tankar och beslut, och den be-
dröfwade uprättas med Ewangelii tröst.

Ann.: De som i skriftermålet skola kunna trösta sig af Ewangelii tillsägelse, böra derföre i sanning, wara botsfärdige och trogne och wils lägga sig om helgelse.

77. Hwad böra Christne för den heliga nattwardens åtnjutande öfwerwäga?

Sitt sinnes tillstånd, samt Jesu lefwer-
nes och läras innehåll.

78. Hwilka tankar böra under selska njutnin-
gen selsätta dem?

Aminnessen af Jesu lidande och Guds
kärlek och nåd, som derigenom blifwit för
oss förwärfwad.

79. Hwad är deras plikt efter den heliga
nattwardens begående?

Att fortsätta dessa betraktelser, tacka Gud
och Jesum för hans wälgärningar, samt
under hela sitt lefnadslopp, påminna sig
fullgörandet af sina löften och beslut.

80. Hwad för en wälsignelse har en Christen,
som sälunda begär den heliga nattwarden,
af sin nattwardsgång?

Han tillwäyer i Gudsfruktan, rättskaf-
fenhet och dygd, och stadfäster sitt hopp
om den ewiga saligheten.

1. Cor. 1, 6:7. Wittnesbördet om Christo är wor-
det stadfäst i eder, så att ingen nådegäfwä eder sats-
tas, under det I wänta vår Herres Jesu Christi
uppenbarelse.

81. Har då den heliga nattwarden en alltid för
oss blifwande nytta?

Ja, för både tid och ewighet.

J, unge Christne! det är eder nytta och uppbyggelse som jag förnämligast genom öfversättningen af denna Religionsunderwisning påsyftar. Eder käraste plikt bör det derfore blifwa, att genom fortsatt läsning och eftertänka, behålla och utöfwa den Religionskunskap, hwilken J fattat, och taga eder till wara för ungdoms synder och utswäfningar; samt derigenom lägga en oswifelig grund till en blifwande dygd och en sann Gudsfruktan. Uprepen derfore som oftast denna Catechismusunderwisning, och stadgen genom des oftare läsning eder kunskap, på det J städse mågen deruti tillwäpa och genom den förökade kunskapen winna styrka, att öfwerwinna alla anfall på eder dygd och tro, och alla retelser till synd; ja; på det J under alla lifwers skiften mågen förstå, att alltid wälja det sanna, goda och nyttiga, och aldrig sakna trost under bedröfwelsen.

M. Reinhold Johann Böning,

Kyrkoherde wid Swenska; och Finnska församlingarne, samt Consistorial-Assessor i Reval.

B ö n e r.

M o r g o n : B ö n.

Fader i himmelen! dig hembär jag på denna morgonstund pris och tackfägelse för lif, hälsa och allt godt, som jag utaf din fadershand undfått hafwer. Låt mig använda alla dina wälgärningar efter din heliga och goda wilja. Måtte jag i dag, wara rätt flitig och ordentelig i alla mina syflor och med upmärksamhet, fullgöra mina skyldigheter. Gif, att jag i all ting hafwer dig och min frälsares Jesu Christi efterdöme för ögonen, och således aldrig gör något, som är dig emot. Låt mig dageligen tillwära i wisshet och dygd. Wälsigna du mig min Gud, så är jag wälsignad. Bewara mig ifrån allt ondt och afwänd alla faror ifrån mig; wälsigna och wår kära öfwerhet, föräldrar, slägt och wänner. Tag dem och alla mina medmänniskor i din faderliga wård och kärleksrika omsorg. Hör min bön, för Jesu Christi min återlösares skull. Amen.

A f t o n : B ö n.

Tag fröjdar mig, o Gud! öfwer din godhet och tackar dig med hjerta och mund för ditt bifstånd, hwarmed du i dag så faderligen beskyddat och bewarat mig. Mit arbete är nu slutadt

och mina syblor fulländade. Förlåt, kärleksbrike Fader! hwad jag har felat, förlåt mig altsammans och haf ännu för Christi min Frälsares skull tålmod med min swaghet. Jag söker nu min wedergweckelse i sömnen. Lag mig uti ditt hägn och beskydd, och låt mig i morgon med glädje och munterhet åter upwakna. Dig, dig, o Fader! öfwerlämnar jag mig med alt, hwad jag hafwer och äger. Bewara och wälsigna mig, mina släktingar och wänner, öfwerhet och alla människor. Afwänd all fara och skada och förbarma dig öfwer alla, som äro i nöd och elände. Hör mig, min Gud, för din ewiga Godhets skull. Amen.

En ung Christens Bön, som första gången will begå den heliga nattwarden.

Så står jag nu i begrep, att förnya det förbund, hwilket jag redan bittida med dig min Gud och Fader i döpelsen ingick. Högst wigtigt är detta företagande, wigtigt för både tid och ewighet. Stor, oändeligen stor, war ditt godhet, o Gud! att du redan i spådaste ungdomen, genom döpelsen låt uptaga mig till åtnjutande af Christendomens wälgärningar; ty derigenom har jag haft tillfälle, att lära känna dig, min skapare, och din Son Jesum Christum min återlösare, igenom hwil-

kens

Kéns lära och förtjenst min timmeliga och ewi-
 ga lycka grundlagd är. Född och upfostrad
 ibland Christne, har jag tidigt inhämtat, hwad
 jag borde göra, för att behaga dig och blifwa
 förwisad om din faderliga huldhet och nåd.
 Pris och tack ware dig derföre, att jag ni-
 sjelf kan påminna mig och förnya mitt dopel-
 selsefte, samt lofwa dig en ny hörsamhet. Ach!
 att jag endast hade warit en flitig och låraktig
 lärjunge i min Jesu Schola. Gud, du allwes-
 tande, du wet huru mycket mig ännu felar.
 Förlåt mig mina förborgade brister. Förlåt,
 barmhertige Fader! att jag hittills af barnslig
 dårskap och oförstånd, så mycket försunnat
 och så många goda rörelser i mitt hjerta för-
 qwäst hafwer. Jag ångrar det hjerteligen, att
 jag icke bättre använt min ungdoms tid,
 icke sorgfälligare förkofrat mig i det go-
 da. Det goda har jag icke allenast försun-
 nat, utan ock genom andras förförelse, lätt-
 sinnigt begått det onda. Inför dig, Allheltige!
 blyges jag för alla dessa mina synder och beder
 dig om tillgift, med rörelse och tårar. Herre!
 tänk icke på mina ungdoms synder och tag icke
 din förbarmande kärlek ifrån mig. Uptag mig
 willfarande å nyo, till ditt barn. Jag lofwar
 och will hålla dett, att återhännta det försun-
 made och dageligen tilltaga i hörsamhet och
 lydnad emot dig. Med denna afsvarliga fore-

sats, will jag i dag högtideligen förnya förbundet med dig och affåga mig syndens tjenst. Med min återlösare will jag, under en hjertelig förtrostan på hans förtjenst, förena mig. Han är försoningen för hela werldens synder. Ja, dyrt är jag genom dig min frälsare återlost, köpt till din egendom. Tacksamt will jag tänka deruppå, när jag kommer till åminnelsemåltiden af din försonande kärlek. Det skall stärka mig i tron på dig, på din lära och försonings död och uplifwa hos mig det hoppet, att jag igenom dig, hafwer syndernas förlåtelse, lif och salighet. Lifligen will jag därför påminna mig din kärlek och alt, hwad du utskätt, lidit och fullkommat hafwer, på det du skulle förwärfwa mig nåd hos Gud och intrycka uti mig, affky för synden. Ja, min frälsare, med tacksamhet öfwerlämnar jag mig dig. Din lära och ditt efterdome, will jag hädanefter städse hafwa för ögonen och blifwa dig trogen, in i döden. Gif mig hårtill din ande, sanningens ande, som leder och regerar, helgar, stärker och fullbordar det goda werket i mig. Låt mig öfwerwinna alla retelser till synd och dageligen tillwäxa i dygd och fullkomlighet, till desß du, efter fulländad kamp, försätter mig till ett ewigt åskådande af din härlighet. Amen.

Kort Underrättelse

o m

Religionens begynnelse och fortgång.

Gud, som har skapat himmel och jord, och alt hwad deruti är, skapade ock de första människorna, Adam och Ewa, och utrustade dem med stora förmåner, framför alla de öfriga skapade warelser. Människans kropp, utwärtens bildning, styrka och behändighet förkunnade redan hennes högga ursprung, och förmodgenheten, att tänka, öfwerlägga och fritt fatta sina beslut, uphöjde henne långt öfwer alla sina medwarelser på jorden och gaf tillkänna, att hennes bestämmelse war, att herrska öfwer dem alla. Detta war ock Guds wilja. Människan skulle wara honom lik och likasom företråda hans ställe på jorden; hon skulle wara werksam, god och lyckelig, tilltaga i fullkomlighet och ändteligen ewigt blifwa salig. Till den, åndan gaf han henne en förnuftig själ, utrustad med den förmågan, att åtskilja det goda från det onda, leda sin drift och böjelse till det erkända goda, älska detsamma och i des utöfning weta sig wara lycklig. Skapad med ett sådant kynne, och kallad till inbyggare af en werld, som öfweralt wittnade om sin mästars allmagt, wis het och godhet, måste hon genast fästa sin upmärksamhet wid denne mästaren, genom anställda betraktelser öfwer hans affikter och wilja. Föreställningar om Gud, hans affikter och lagar togo på detta sätt twiswelsutan sin början och danade människan till Religion.

2. Att människan borde anse och dyrka Gud, såsom sin öfverherre och beherrskare, dertill fick hon en tidig och kraftig anledning. Gud gaf henne i sådan affikt en lag, hwarefter hon börde öfwa sitt förnuft, att herrsta öfwer de sinnliga begären och intrycken. Af en trädfrugt, lika retande för ögat, som skadelig för människan själf, skulle hon på Guds uttryckeliga befallning icke äta; på det hon wid alla sina sinnens retelser måtte lära sig, att med lydriad efterkomma Guds bud, samt anse desamma, som det bästa, om hon ock icke alltid genast inser dess orsak. Härigenom skulle grunden läggas till en barnslig och förtröstande lydriad emot Gud, hennes gode och wise Fader. Men sinnligheten segrade. Adam och Ewa äto af den förbudna frugten, förlorade sin oskuld och ersoro genast bedröfweliga lidelser af de sinnliga begärens herrawälde öfwer förnuftet, och sin natures förwirring. Gud tillslöt för dem den paradisiska ångd, i hwilken de hittits uppehöll sig, och med swagheter, mödor och arbete måste de nu kämpa, dels till förekommande af de sinnliga begärens utswäfningar, dels ock, att ihogkomma Guds hälsosamma lagar med större upmärksamhet och lydriad.

3. Helt naturligt war det, att de redan på sådant sätt tillfredsstälde begärelser tilltogo och förwandlades till lidelser, som förorsakade människan mycken ofärd och elände. Hos Kain, Adams förstfödde son, yttrade sig redan afund och broderhat i en så försträckelig höjd, att han mördade sin frommare broder, Abel. Quidig och slyg

tig, sökte wäl brodermördaren, att dölja sig; men hans wäckta samwete anklagade honom dock för sin onda gärning; Ett bewis, att innehållet af Guds lag war honom bekant, att han skilde rätt ifrån orätt, och således redan kände Religion. Hos Henoch, en af Adams närmaste efterkommande uttråde ock Religion i synnerhet sin kraft; ty han förde en Gud behagelig wandel; men hos den större hopen syntes Gudsfruktan och dygd dageligen mer och mer förlora sig, och laster deremot taga öfwerhand och blifwa herrskande. Detta förmådde Gud, att låta en förstörande wattenflod komma öfwer jorden och derigenom gifwa dem, en ny påminnelse af sin fruktansvärda magt. Noach och hans söner, Sem, Ham och Japhet med deras hustrur, blefwo genom Guds besynnerliga föranstaltande räddade och fertplantade sedermera människoslägtet. Människor blefwo nu icke mer så gamle som förut, och fattade större hog för samfundslifnaden.

4. Familjernas antal och fördöning gjorde det dock tidigt till en nödwändighet, att skilja sig ifrån hwarandra. Flere jordens delar blefwo derigenom befolkade och åtskilliga lefnadsfatt, så som bostapsstedsel, jagt och åkerbruk walde, byar och städer bygdes och konster upfunnos. Men ju mer människorna utspredde sig, desto lättare förlorades de första enkla begreppen om Gud och hans wilja. De spridde folkhoparne konstlade, förfinnligade och fördunklade ju längre ju mer dessa begrep. Föreställningen om Guds warelse och den dyrkan man war honom skyldig, om straff och

och belöning och om själens odödlighet, förlorade sig dock ingenstädes helt och hållet; men man förstälde sig Gud på ett sinnligare sätt, och waldde sig guddomliga sinnebilder, hwilka man dyrkade, och ändteligen med tiden ansåg och tillbadsåsom Guddomen sjelf. På sådant sätt upkom solens, månans, stjernornas och mångahanda bilders dyrkan, och i sammanhang härmed mångguderi och afguderi. Låran om själens odödlighet wansågtades så aldeles, att dygdiga människor själar ansågos och dyrkades lik Guddomligheten. Igenom egennyttiga och årelystna människor, som kallade sig Gudarnes präster, blef denna mångfaldiga widstepelse widmagthållen, förnustet till blygd, och människan till olycka.

5. Dock war den sanna och renare Guds känedom icke aldeles utstöcknad. Abraham, Israeliternas Stammfader, öfwade med ståndaktighet en ren Gudsfruktan och förwårswade sig derigenom Guds wälbehag. Han lämnade sitt afgudiska fädernesland och undgick med detsamma sara, att blifwa förförd; ty en fast förtröstan på Gud, rättstaffenhet och dygd prindde hela hans lefnad. Fadrens kunskap och öfswertygelse ärfde sonen Isaac och ifrån dennes son Jacob, fortplantades den upå hela hans talrika efterkommandstap; ibland hwilka Joseph, märkwärdig genom sine öden och uphöjelse till underkonung i Agypten, förmodde alla sina anhördiga wid en stor hungersnöd, att begifwa sig till samma Land, hwarest de starkt förötkade sig, och, oakadt alla förfödhjeller, som de sedermera utstodo i Agypten, alltid blefwo trogne och tillgifne sine Fäders Religion.

6. Men faran, att blifwa förförde war dock alltid lika hotande för dem och med Isaeliterne, syntes hela mänskligheten komma i fara, att förlora Guds sanna kannedom. Guds försyn träffade derföre den anstalt, att Moses, en i det kongliga hofwet i Agypten upfostrad och med ett oförsträckt mod och stora gåfwor utrustad Israelit, åtog sig, att föra sina medbröder ifrån Agypten till deras fädernesland, Canaan, samt att uprätthålla deras förfäders Religion igenom en högtidelig Laastiftning och gudstjenstelig inrättning. Allt detta utförde han under Guds synbara bistånd. Han förswagade deras benågenhet till afguderi, och wande dem till en noqa efterlesnad af sina plikter emot Gud och människor och uplifwade derigenom hos dem, Religionens ädlare drifter. Hans efterträdare Josua fortsatte samma arbete, så mycket ifrigare, som deras nya hemwist blottstälde dem ännu för nya faror af de angränsande afgudista folkslagen. Han band dem å nyo wid den af Mose efterlämnade lagen, som härigenom stek ansende af Guds första skriftliga uppenbarelse, hwilken, enligt Moses försäkran, en tillkommande stor Lärare ytterligare skulle förklara och utwidga.

7. Så snart de oroliga tider under Domarena woro framslutna gaf Gud Israels folk konungar till Regenter, ibland hwilka Dawid och Salomo i synnerhet, upmuntrade det till den sanna Guds dyrkan. Bägge gjorde de sig förtjente om den offentliga Gudstjensten; till hwilket behof ock Salomo, upbyggde och inrättade i Jerusalem ett för den tiden präktigt Tempel. Dawids och fleres Skaldeqwäden och Religions-sånger eller Psalmer, Salomos Sedespråk eller

Wishets lära samt hans Predikare höra till dessa tider och bära vittne om beskaffenheten, af de tiders uplysning i Religionen och Sedeläran. Dessa, jämte några andra historiska böcker lades till Moses skrifter, och tillika med dem nyttjades och förvarades såsom en grundläggning till den uppenbarade Religionen. Igenom Rehabeams okloka regering, söndrade sig folket efter Salomos död i tvåanne Riken och förföll i afgudereri och wilda seder, Gud upväckte derföre utomordentliga lärare. Propheterne, som skulle göra folket upmärksam på afguda tjänstens styggelse, försädernas Religion och sedernas förfall. Någre gode Konungar gjorde ock detsamma; men folket war redan igenom elaka Regenter förderwadadt och förwilladt. Wägge dessa riken, som kallades Samaria och Jerusalem, lät Gud derföre igenom Assyrierna och Babilonierna förstöras och folket bortföras utur sitt fädernesland.

8. I denna aflågsenhet ifrån sitt fädernesland, erkände många sin begångna dårskap och wände sig åter till deras Faders Gud. Med trångtan och åtrå önsade de, att komma tillbaka till Jerusalem och åter uprätta sin fordnä Gudstjenst. Den Persiske Konungen Cyrus, lämnade dem ändteligen tillstånd dertill och flere tusende begåfwo sig på återwägen. Esra och Nehemias inrättade Gudstjensten å nyo; och ifrån den tiden, dyrkade Israeliterne med iswer och ståndaktighet den ende sanne Guden, och blygdes för all afgudatjenst. Alla deras heliga skrifter blefwo nu samlade, för att läsas och förklarar i deras Synagogor eller Scholor, på Sabbathen eller lördagen i hwarje wecka. Harigenom utbredde sig Guds kämmedom allt

mer

mer och mer, och erhöill större tydlighet och lif. De i flere länder fringspridda Israeliter eller Judar, som de nu kallades, gjorde sin Religion för andre bekant; hvarigenom oförmärkt grunden lades till en allmän fortplantning, af en ren och äkta Religionskunskap. Deras heliga skrifterns öfversättning i främmande tungomål, i synnerhet det då för tiden så allmänt bekanta Grekiska språket, bidrog ej litet till samma ändamål. Judarne trycktes wäl ännu mycket af de utländske folkslag, som tid efter annan herrskade öfver dem. Maccabäerne frälste dem dock ifrån detta of, ock deras nya beherrskare, Romarna, gafswo dem igen egne konungar, utaf Herodiska släkten, under det mildare Romerska öfverwäldet. Endast af några partier, i synnerhet af Pharisaerna och Saducaerna, som i Religions meningar hyste olika begrep, wardt allmänheten misledd.

9. I medertid hade wäl konster och alla slags wettenskaper hos de större utländska folkslagen, i synnerhet Greker och Romare utbredd sig och wunnit en finare förädling; men med alt detta hade de lärde ibland dem liten eller alsingen kunskap om Gud eller guddomeliga ting, och hwad de i sådan afsikt lärde, war utan minsta insigtelse på allmänheten, som war nedsjunken i laster och mångguderiet tillgifwen. Gudsfruktan syntes så aldeles wara förswunnen och sedernas förderf så stort, att till och med lärde hedningar och andre, som brunno af människor och fosterlands kärlek, yrade på Gudsfruktans återuprättelse, till företommande af allmänhetens ofelbara förderf och undergång. Wid lagstiftningen använde man wäl ock allehanda medel härtill; men merändels utan ändamål och nytta.

10. Men Gud, som redan länge förut hade genom Mosen och Propheterna löfswat, utaf Abrahams efterkommande sända en stor Lärare, på det wisshet och dygd, kunskap och en förnuftig Gudsdyrkan måtte öfwer alt utbreda sig och människorna igenom honom blifwa försonta med Gud; Gud upfyllde nu detta sitt löfte. Jesus Kristus upträdde såsom Lärare och människors Frälsare. Han föddes som människa af en fattig Judisk moder; men Gud war förernad med honom och hela Guddomens fullhet bodde uti honom. Johannes döparen, som kort förut tillträdde sitt ämbete, utmärkte wäl honom redan; men hans egen lära, hans underwark och ostraffeliga wandel wäckte dock en ännu större upmärksamhet. Han utwalde sig några förtrogna lärjungar, och lärde i deras närvaro ibland Judarne med den tydlighet och öfwerlygelse, som ingen för honom kunnat berömma sig utaf. Sin lära bekräftade han med wälgörande under, hwilka öfwerstego all mänsklig wisshet och kraft. Just på den tiden wäntade Judarne sin, igenom Propheterna utlofswade, Messias; men de trodde af missförstånd, att han till deras befrielse ifrån främmande öfwerwälde skulle uptråda som en hjälte, och med wapne's magt göra andra folkslag dem underdånige. Af denna orsak becom ock Jesus flere anhängare. Men då han inga anstalter gjorde till sitt werldsliga regementes antråde och folkslagens underkufswande; utan förklarade sig endast i den afsikt wara kommen, att bidraga till en fullkomligare kunskap om Gud, samt att stifsta ett rike, hwarest en ren Gudsdyrkan, sannig och dygd skulle blomstra; då han utomdes öfwerlygelsen ifrade emot deras willfärelser

relser och laster och öfwerlyudt tadlade deras lärarens meningar, samt ofta med eftertryck lade de förnämste och föreståndarena ibland folket sanningen för ögonen, så ådrog han sig härigenom snart illvilja och förföljelse.

11. Den tacksamhet och det bifall, hvarmed allmänheten emottog hans lärdomar, beredde honom genast de förnämares afund och hat. Uppenbarligen vågade man väl ännu icke företaga sig något; men hemligen tänkte man på medel, att skaffa honom utur vägen. Hans lärjunge Judas förrådde den ort, hwarest han tillbragte natten, och fångelse med den grusweligaste mishandling följde på nidingsverket. Ja; Pilatus, som då war Romersk Ståthållare i landet och öfwerlygad om hans oskuld, dömdo honom icke destomindre till den uestligaste och qwalsfullaste dödd på korset. På sådant sätt gick Guds råds beslut i fullbordan, att Jesus skulle blifwa människornas återlösare, och igenom sin öfnyddiga dödd försona dem med Gud, i det han icke allenast igenom sin förträffliga lära och det fullkomligaste mönster af dygd, utan ock som försonare och medlare imellan Gud och människor wardt våra synders förlåtare. Ja, just på detta sättet skulle människans återigen försäkras om Guds faderliga kärlek, upeldas till en allwarlig affekt för synden och finna tröst i sin återläsares lära, när swaghet och wanmagt syntes neka hennes redliga iswer en lyckelig framgång.

12. Med Jesu wäldsamma dödd trodde hans fiender saken wara vunnen. Men Gud stadfästade hans guddomeliga sändning och lära igenom hans upväckelse ifrån dödden. Segerfam stod Jesus åter up
och

och tillbragte ännu fyra-tio dagar i sina swaga lärjungars sällskap, till ytterligare styrka och närmare upmuntran för dem, som nu mera på egen hand skulle utbreda hans Religion ibland Judar och hedningar. Af samma orsak påminnte han dem å nysitt förut gifna löfte om Guds andes och särskildta gåfwors meddelande; hwaruppå han i deras åsyn wardt uptagen ifrån jorden, och icke många dagar derefter, gick ock löftet om-samma gåfwors meddelning i fullbordan. Med owanliga insikter, mod och synbar frimodighet utrustade, förkunnade de nu Jesu lära, — om hvars guddomliga ursprung de innerligen woro öfwerlygade — för de ouplystaste folkslag och föraktade under sin ämbetesförvaltning både förföljelse och döden.

13. Dessa Jesu lärjungar, som ock kallades hans Apostlar och sändebud, tillika med någre andre, som ökade deras antal, ibland hwilka Gud i synnerhet utmärkte Paulus, skrefwo Jesu lefwernes historia i de fyra Ewangelierne, Christendomens första utbredning i Apostlagärningarne och den christeliga lärans grundsätser i åtskilliga bref, till de nyligen uprättade församlingar. Såsom dessa skrifter genont Guds och hans andes besynnerliga föranstaltande och bistånd woro skrefne, så blefwo de ock samlade och jämte de äldre heliga Religionskrifter förwäradde. Denna samling kalle wi Bibel, och finne deruti en stigande tillförlitelig Gudsunderwisning öfwer alt, hwad wi till vår lycksalighets grundläggning för detta och det tillkommande lifwet, höre tro och göra. Denna boken är altså att anses som en Dyr Guds wälgärning för werlden; ty den uplyser oss
med

med tydlighet och säkerhet öfwer de wigtigaste angelägenheter både på hjertats och förståndets wagnar. Dändeligen mycket godt, har ock denna boken redan stiftat i werlden, i synnerhet genom den anledning, det mänskliga förståndet härigenom bekommit till estertänksamhet; hwarföre ock Bibeln bör anses, såsom den förnämsta orsak till des uplysning.

14. Både Judar och Hedningar förföljde Christendomens förste lärare och de församlingar, hwilka de stiftade; dock som Judiska Staten kort härup på förstördes af Romarna, så uphörde wäl den af Judarne dem tillfogade förföljelse; men i Romerska riket warade den ännu hela trehundra år. Så grymma dessa förföljelser ock woro, så kunde dock ingen mänsklig magt förtrycka eller uphåfwa Christendomen. Under alt utwärtets förtryck, wittnade de Christnas fromhet och tålmod, ödmjuthet, människokärlek och endrägtighet, tro, hopp och förtröstan på Gud, om deras Religion. Andteligen tog Kejsaren Constantin den store sjelf, den christeliga läran an. Men ty wärr, de Christnas fromhet och dygd, astog i summa mon, som deras lära utbredde sig och wann öfwerhetens beskydd. Församlingarnas lärare och Biskoppar utmärkte sig snart genom ärelystnad och förmåtenhet, och i synnerhet tillwällade sig Biskoppen i Rom, som nu kallas Påfwe, ett anseende framför sine medbröder, hwilket snart öfwer gick i herrawälde; emedan han gaf sig ut för Christi synliga Ståthållare på jorden och uphåfde sig till allmän domare i andeliga och werldsliga ärenden. Den myndighet, hwilken han tillstansat sig utöfwade han med yttersta hardhet och förbödd det

werlds;

werldsliga ståndet att läsa Bibeln, på det han icke bland en okunnig allmänhet måtte så mycket lättare kunna misbruka Religionen till sina egna affikter.

15. Jesu lära, så enkel och ädel hon war i sitt ursprung, becom härigenom flere mänskliga tillsatser och wanställdes genom förtydningar och widskrepeliga bruk. Påfwen med sitt anhang inbillade till och med allmänheten, att den, som af honom eller någon annan biskop förklarades för ochristen eller — som det ock kallades — lystes i bann, förlovrade med detsamma alla medborgerliga rättigheter, ja; att konungar gingo härigenom kronor och riket, och människorna saligheten förlustiga. Tro och redlighet blefwo nu, so ofta det behagade Påfwen, ord utan betydelse och innehåll. Upresningar och nidsingswerk af alla slag tillstaddes och de Christnas seder ledo en obotelig skada. I Religionens ställe trädde en prägtig och tom Ceremonietjenst, som ännu ökades med hedniska och afgudiska plägseder. Dylika misbruk befalltes af Påfwarne, till att göra allmänheten så mycket willigare, att antaga den i grund förderfwade Christendomen. I samma affikt infördes ock Helgonens dyrkan, och på sådant sätt syntes mångguderiet wilja intränga sig i Jesu lära och fördunkla tron på den ende sanne Guden.

16. Så wäl detta, som många Christnas lastfulla lesnad, öpnade wägen för en ny Religion, hwilken Muhamed, en Arabisk köpman stiftade. Han gaf sig ut för en Prophet; som war sänd af Gud, att utrota mångguderiet och återställa läran om den ene sanne Guden. Sina kunskaper, hwilka han utur andras skrifter samlade, gaf han ut för
guds

guddomeliga uppenbarelser. Koran heter den skrifte-
liga samling, som innehåller hans lärdomar och Re-
ligionsfatsler. Flere Mosaiska och kristeliga lærömes-
ningar woro inflåtade i hans Religion och förstafas
de henne ett bifall, hwilket han utom deß, upmun-
trad af tiden och omständigheterna, icke försummade
att med hårsnagel fördröka. Han gjorde eröfningar i
Arabien, och hans efterträdare, Kaliferne, utwid-
gade dem öfwer Arabiens gränser och flere kristeli-
ga länder; ja till och med in i det landet, hwarest
Jesus hade lefwat och förkunnat sin lära. Detta gaf
Påfwen tillfälle att upmuntra de kristelige Furstarne
till återeröfning af de förmenta heliga orter, hwarest
Jesus war född, död och begrafwen, på det Pele-
grimmerne, som af widskerpelse hoptals anstälde sin
wallfart till samma orter, icke widare måtte störas i
sin andakt, af Muhamedanerne.

17. Twåhundra år warade desse fälttog. Matt
fallade dem försfärder; emedan man med ett kors
beteknade hwar och en, som lät wärswa sig dertill.
Påfwen lofwade åt alla, som låto bruka sig i detta
kriget, aflat, det är syndernas förlåtelse, och stora
förmåner i himmelen. De Christnes ofunnighet och
widskerpelse war så stor, att de trodde alt, hwad
Påfwen, under inbilladt namn af Christi Ståthållare
lofwade dem. Kaisare, Konungar, Furstar, Herrar
och en stor myckenhet af folk gjorde sig färdige att
utföra et så förtjenstfullt werk, och winna de utlof-
wade stora belöningar. Regenternes frånwaro läm-
nade Påfwen fria händer, att efter behag bjuda och
befalla i deras länder och derigenom, utwidga sitt
herrawälde och befästa sin magt. Flere Furstar och

ett otroligt antal af deras undersåtare, förlorade i detta kriget sitt lif. Andteligen eröfrade man wäl det så kallade heliga landet, som dock, ehuru man flere gånger förnyade dessa krigsfårder, på slutet åter förlorades. Till största skada för Christendomen, bekom Påswens aflät igenom detta krig ett så blindt och allmänt förtroende, att man utan wårtskaffenhet och dygd räknade på Guds wälbehag, och till ingen ringa upmintran för laster och widskepelse, trodde sig förmedelst blotta aflatet, kunna erhålla saligheten.

18. Påswens friförlighet med sitt aflat steg ändteligen till den owäntade höjd, att han till sitt wällustiga hofs underhåll, begynte utdela det för penningar. Munkar, som länge förut hade skilt sig ifrån den öfriga werlden och af maklighet och lättja begifwit sig i klostren, dreswo med trogen tjenstaktighet denne aflatshandel för Påswen. Hos det okunniga och lastfulla folket, hade de förwårswat sig en widskepelig aktning för sin inbillade helighet. På alla orter dreswo de sin handel med syndaförlåtelsen och insamlade derföre otroliga penningesummor, ån till ett, ån åter till ett annat, kyrkans behof. Flere enskilda kyrkor erhöillo till och med tillstånd, att meddela ett fullkomligt aflat åt dem, som uppå de Fester, hwilka till deras Helgons åminnelse firades, förrättade derstädes sin andakt och offrade; ett bruk, som är öfligt i den Romersk-Catholska kyrkan. Hwem inser wäl icke, huru mycket den egenteliga sanna Christendomen härigenom förlorade? Någre sanningens bekännare och vittnen uphöjde wäl stundom med frimodighet sin röst håremot; men uträttade litet eller intet. Man kallade dem kåttare och falske lärare och deras

nit för sanningen belöntes med eisd och swärd, och den äkta Christus-läran hotades alldeles med undergång.

19. Men nu förbarmade sig Gud öfwer det stora elendet. Grekiska Kejsaredömet, och staden Constantinspels eröfring af Turkarne, nödgade flere lärde christne Greker, som redan länge förut hade affkuddat sig Påswarnes wälde, att begifwa sig till de länder, hwarest den Romerska kyrkan war herrskande. Genom dese slygtingar, hwilkas kyrka ännu som bäst är den herrskande i Ryssland, utspreddes konster och wetenskaper på nytt, hwarigenom förståndet småningom åter uplystes. Grekiska språket lärde man af dem på nytt och det Hebräiska af Judarne, och banade sig härigenom vägen, till Bibelns bättre förstånd och friare bruk. Man började på sådant sätt tänka friare och lärde sig känna de misbruk, som hade insmygt sig i kyrkan, tillika med den skuld, hwaras hufwudet och lemmarne woro smittade.

20. Genom forskning i Bibeln och pröfning af de lärdomar, hwilka den innehåller, blef Doctor Martin Luther, som war Profesor i Wittenberg, upmärksam på dessa herrskande misbruk. Afslats-handeln, hwilken en munk, wid namn Tekel, idkade omkring Wittenberg utan all blygd, smärtade den ädle sanningssälstande Mannen. Han war Predikare, och räknade det för plikt, att warna sin församling, för denna förföriska och bedrägliga wara, hwilken dag ifrån dag wardt begärligare. Afrenaste nit för sanningen, skref han satser emot dessa gudlösa misbruk och, försvarade dem. Hans wän

wån och ämbetsbroder Philip Melanchthon trädde genast på hans sida och bägge lärde genom sina grundeliga skrifter, och Luther utom des i sina predikningar, att Bibeln ensam borde anses för de Christnes rättesbud i tro och lefnad, och att enligt des innehåll, något annat medel icke gåfwes till erhållande af syndernas förlåtelse, än en alfwarlig omvändelse ifrån synden, förmedelst en rättsskaffens tro på Jesum, som borde wara werksam genom ett dygdigt sinne och god wandel. Just dessa sanningar lärde nästan på samma tid Zwingli, en rättsskaffens Predikare i Schweiz, och efter honom Calvin, i Genf.

21. Detta retade Påfwens förtrynthet, hwarz före han ock på alt sätt, sökte att hindra denna läroförbättring. Luther kallades af Kejsar Carl den 5te till Worms, att förswara sig. Ödförärad, instälde sig denne redlige man och förswarade sin lära, emot ett påfweligt Sändebud. Man förebrådde honom hårdnackhet. Kejsarn förklarade honom alla borgerliga rättigheter förlustig, och Påfwen satte honom i bann; men Luther förlorade dock, hwarken mod eller ståndaktighet. Hans Landsherre, Churfursten af Sachsen lät hemligen, för den öfverhängande farans skull, insluta honom på Slottet Wartburg. Här begynte Luther att öfversätta Bibeln i sitt modersmal, hans ypperligaste arbete, som så mycket bidragit, och ännu bidrager, till en renare Religionstunstap. Alla gudstjenstelige öfningar, för rättades nu likaledes på modersmålet, så att ock gemene man kunde deltaga i den Högstes dyrkan, och genom under-

wisning uplystas. Den herrskande kyrkans missbruk och irremeningar updagades och sanningen, som härigenom framträdde, segrade och utbredde sig snart öfver flere länder. Den ungefär hundra år förut upfundne boktryckarkonsten, som i en stor myckenhet, på en gång och till ett ringa pris framskaffade skrifter, hwilka förut med möda och stor kostnad bragtes i omlopp, bidrog i synnerhet dertill, att utsprida ljus och kunskaper af alla slag.

22. Allt detta war ögenskenligen ett försynens verk. Dersöre kunde ock Påfwen och hans anhängare med alla sina rörelser, alla bannwiggas och hotelser, icke mota och hindra det. Sanningens språk, tolkad af sådane män, war genomträngande och öfwertygande, kyrkans förderf allmänt bekant och förbättringen länge efterlångtad. På Riksdagen i Augsburg wardt dersöre den gemensamma trosbekännelse offentligen föreläsen, som dersöre kallas den Augsburgiska bekännelsen eller Confesion, hwarest Luther's anhängare, sedan de ännu uthårdat flere ledsamheter och ett hådskt krig ändteligen erhöillo sin tros- och samswetsfrihet, och lika rättigheter med de Påfwiska i Tyska riket. De kallade sig nu Ewangeliske eller Protestanter, och Zwingli och Calwins anhängare Reformerte.

23. Men Parthiehatet uphörde dersöre ännu icke. Man förföljde Protestanter och Reformerte, hwarest man kunde, och dese, ehuru endast skilde i meningar och wanor, bemötte hwarandra ej eller bättre. Igenom Jesuiterne, en nyligen af

Catholikerne stiftad Orden, och de försöjelser de föranstaltade, upständes ett härjande trettioårigt Religionskrig, som slutades genom den Westphaliska freden; hvarigenom Protestanter och Refor- merte, under ett sammansmullet namn af Protes- tanter, erhöilo en fullkomlig Religionsfrihet och likhet.

24. Dagenåma upträden af hat och weders- wilja, de särskildta Parthierne imellan, hafwa wäl och sedermera här och der gifwits; men i det he- la hafwa dock alla wunnit. Kastlöst, hafwa Protestanterne arbetat på sin uplysning och sökt rensa sin lära ifrån alla öfwerleswor, af främ- mande mänskliga tillsatser. I hynderhet hafwa de använt mycken flit på Christendoms sedelä- ran, hwilken de, lika som tros läran, efter en sund utläggning efter grundspråket, ösa utur den renas- ste källa, Bibeln. Wägge, tros- och sedeläran, jämföra de med förnuftets grundsatser, och föres- ställa dem i den skönaste ordning och samman- hang, till nytta, tröst och upbygelse för hwar och en, som sjelf will tänka och öfwerlägga. Parthier hafwa wäl och gifwits ibland dem; men de oro- ligheter, hwilka de stiftat, hafwa varit korta, och skadan, hwilken de föränlatit, obetydelig.

25. Genom anställda skarpsinniga och fria un- dersökningar, hafwa wäl och många meningar, stridande emot ett eller annat af de hittills öfliga läro- föreställningsfätten blifwit bekanta, hwilket den christeliga kärleken pålägger oss att tåla; emedan ingen har rättighet, att fordra af den andre, lika öfwerensstämmelse i tankar. Men un-
der

Der all denna tänkesfrihet och synbara modesjuka;
ja; oaktadt all den möda, som otron och tadelshu-
kan användt, har dock den sanna Religion al-
tid wunnit. Under alla brytningar, blir det och
framgent hennes lott, att winna.

Blifwe det derföre städse wår lust, att grun-
deltigen fatta och lära oss kånna Salighetslåran,
och att till hjertats förädling nyttja och anvån-
da henne. Endast på denna wågen öpne wi hjer-
tat för den saliga öswertygelsen, att hon leder
sitt ursprung ifrån ingen annan än Gud, ljusets
Fader, och att hon, såsom hans werk, aldrig kan
öswerända kastas.

So schmeckte ich alle Bitterkeiten des Lebens, ehe ich einige Süßigkeiten geschmecket hatte. Mein heftiger Trieb zur Vollkommenheit und zur Glückseligkeit diente nur, mich desto unvollkommener und unglücklicher zu machen.

Zu eben der Zeit, da andre, sich unbekümmert, fühllos ihre Jugend hinträumten, schlich ich oft in der Stille der einbrechenden Nacht mich zu dem Grabe eines meiner Voreltern hin, wo ich auf das bitterste meine damaligen (vielleicht prophetisch, auch meinen zukünftigen) Zustand beweinte, und, unwissend was ich hätte, aus der Fülle des Geistes mir Inbrunst bat: O Vater, laß deinen Geist auf mir zwiefältig ruhen!

Aber ich blieb der nicht, der ich damals war. Habe ich einen großen Theil meines Lebens deswegen zu bereuen, weil es nicht unheilig, sondern thöricht war; so habe ich auch einen großen Theil zu verfluchen, der als eine Folge des ersten nicht gewesen wäre, wenn jene nicht vorhergegangen wäre.

Unter unvernünftigen Anverwandten, zum Theil gewissenlosen, zum Theil ungeschickten Lehrern, unter unchristlichen und ungesitteten Menschen wurden mir die Jahre, die meine besten und glücklichsten hätten seyn können, zu

Md.

